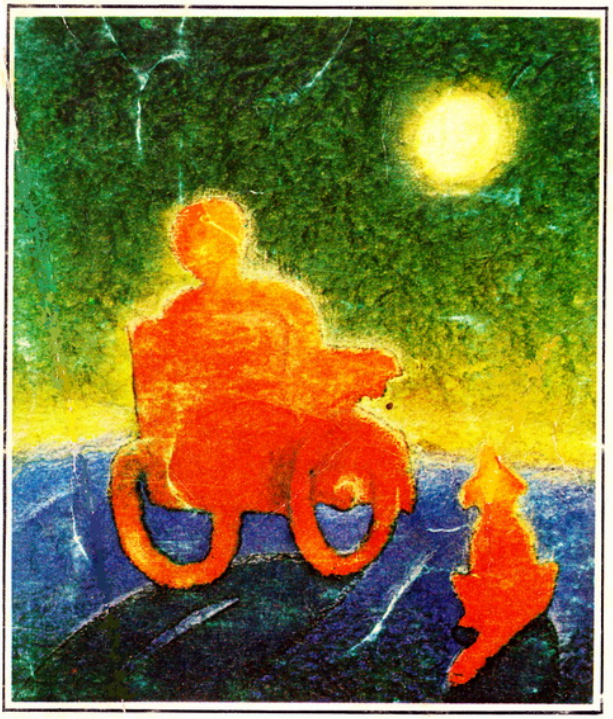
YANIK SULAR

Carlos Fuentes

Türkçesi
ÖZDEMİR İNCE

YANIK SULAR
Carlos Fuentes

dört anlatı

Türkçesi
ÖZDEMİR İNCE

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Ankara Caddesi 40, kat 2, Cağaloğlu, İstanbul
Telefon : 528 61 13

Özgün adı
Agua Quemada
(1981)

Bu kitabın yayın hakları, ONK Copyright Ajansı'ndan satın alınmıştır (1983)

En saydam bölgesi burası mıdır havanın?
Söyleyin ne yaptınız
doğaüstü yaylama benim?

ALFONSO REYES
«Palinodia del polvo.»

İmler kırılırlar
alt tlachinolli
çatlak çatlak olurlar
yanık sular.
OCTAVİO PAZ
«Vuelta»

1

BU EVLER BİR ZAMANLAR SARAYDI

Görebilmiş olan Luise Rainer'a

Köpeklerin kendisini izlediğini söylediğinde kimse inanmadı ona, bütün gün tek başına konuşan yaşlı kaçık, deli karı, kötü karabasanlar görmüş olmalı, hele kızına yaptıklarını anımsıyorsa, hem de nasıl berbat geceler geçiriyordur kimbilir. Üstelik, yaşlıların beyinleri kurur, boş bir kafatası içinde bilya gibi şangırdayan buruşuk bir cevize dönüşür. Ama Dona Manuelita'nın sayısız erdemleri var, yalnızca kendi çiçek saksılarını değil, ikinci kattaki bütün komşularınkini de sulaması bir yana, her sabah sarı elleriyle tuttuğu yeşil benzin bidonuyla demir trabzanlara asılı sardunya tenekelerini suladığı, akşamları kanaryaların rahat rahat uyuyabilmeleri için kafeslerinin üzerine kılıf geçirdiği görülür.

Ötekiler abartıyorlar, Dona Manuelita dünyanın en sakin insanı değil mi? Neden kötü şeyler söylüyorlar onun hakkında? Yaşlı ve yalnız, yaptıkları sıradan şeyler, üzerinde durulmayacak kadar önemsiz. Sabahları çiçek saksıları, akşamları kuş kafesleri. Saat dokuza doğru Merced çarşısına alışverişe gider, dönerken Zocalo'da durur, duacığını etmek için katedrale gider. Sonra evine dönüp yemeğini hazırlar. Kızarmış fasulya, ısıtılmış *tortilla*'lar,[1] domates, nane, soğan, ince ince kıyılmış biber: Bayan Manuelita'nın mutfağından çıkan kokular bütün eski kırmızı kömür sobalarından dumanla birlikte çıkan kokulara benzer. Öğle yemeğini tek başına yedikten sonra bir an durup kara ızgarayı seyreder, sonra dinlenmeye gider; dinlenmesi gereklidir. Dinlenmeyi hak etti,

1. **Tortilla:** Omlet. (Ç.)

derler. Çok uzun yıllar, ömür boyu, zengin evlerinde hizmetçilik etti, dedikleri gibi.

Öğle uykusundan sonra, akşamüzeri, yine çıkar dışarıya, sırtı kambur, bayat tortillalarla dolu bir sepetle; köpekler işte o zaman izlemeye başlarlar onu. Çok doğal bir şey. Onlara tortillalar atar, köpekler bilir bunu, bu yüzden ardınca koşarlar. Kendine bir piliç almayı becerirse, kemiklerini saklar, Modena sokağında ardısıra gelen köpeklere atar sonra. Kasap böyle bir şey yapmaması gerektiğini söylüyor, piliç kemikleri köpeklere iyi gelmezmiş, sivri parçalara ayrılan kemikler barsakları delebilirmiş. Kötü ruhlu insanlar Dona Manuelita'nın iyi biri olmadığının kanıtı olduğunu söylüyorlar kasabın sözlerinin, köpekleri kendisine çekmesinin tek amacı onları öldürmekmiş.

Akşamın yedisine doğru eve döner, yağmur mevsiminde ıslanmış olarak, kuru mevsimde ayakkabıları tozdan bozarmış. Herkes onu bu görüntüsüyle anımsıyor, ekimden nisana kadar kalın bir toz katmanıyla kaplı, mayıstan eylüle kadar bir tavuk gibi ıslanmış, şalı başına yapışmış, burnunun ucundan sarkan, gözlerinin ve yanaklarının kırışıklarında, çenesinin beyaz tüyleri arasında yitmiş yağmur damlaları.

Gezintilerinde giydiği siyah bluzu, eteklikleri ve siyah çorapları geceleri kurutur. Giysilerini geceleyin kurutan tek yaratık odur. Deli olduğunu siz de görüyorsunuz, geceleyin yağmur yağabilir, peki neye yarar yaptığı iş? Geceleyin güneş yoktur. Geceleyin hırsızlar vardır. Ne önemi var. Islak partallarını binanın avlusunda dört bir yana gerilmiş ortak çamaşır iplerine asar. Çiy kurutur onları, diye mırıldanır çenesi düşükler, Dona Manuelita'nın yerine. Çünkü, aslına bakarsanız, konuştuğunu hiç kimse duymamıştır yaşlı kadının. Kimse uyuduğunu görmemiştir. Varsayımlar bunlar. Dona Manuelita'nın giysileri daha kimse kalkmadan avludan kaybolur. Şimdiye

kadar kimse görmedi onu çamaşırhanede, öteki kadınların yanında leğene eğilmiş çamaşır sabunlayıp yıkarken, gevezelik ederken.

— Sanki herkesin unuttuğu yalnız bir kraliçe, diyordu Nino Luisito, onu görmesi, ona tek sözcük bile söylemesi yasaklanmadan önce.

— O taş merdivenleri çıkarken, anne, onu görünce, bu evin bir zamanlar bir saray olduğunu, uzun yıllar çok zengin, çok güçlü soyluların oturmuş olduğunu düşünüyorum.

— Onu bir daha görmeyeceksin. Kızının başına gelenleri anımsa. Hele, özellikle sen.

— Ama kızını bilmiyorum ben.

— Kızının yerine mi geçmek istiyorsun? Bir bu eksikti, büyücü karı.

— Beni gezmeye bir o götürüyor. Herkesin o kadar çok işi var ki.

— Kızkardeşin büyüdü artık. Gezmeye o götürür seni.

Küçük Luisito tekerlekli sandalyesini kızkardeşi Rosa Maria'ya ittiriyor, canının istediği yere sürdürüyordu. Kaplamaları para büyüklüğünde iri başlı çivilerle çakılmış geniş holleriyle, dövme demir balkonuyla, içinde Meryem Ana heykelleri bulunan duvar gözleriyle, yeşil saçtan su oluklarıyla Genel Valilik döneminden kalma, taş ve tezonttan yapılmış eski sarayları görmek istediği zaman Tacuba sokağı yönüne. Jesus Carranza sokağının bodur ve bakımsız evlerinden yana dönerse, Dona Manuelita'yı düşünüyor demekti, gerçekten de yaşlı kadının odasına, mutfağına girebilen ve bunları anlatabilecek tek insan oydu. Ama ilginç olan şu ki, anlatılacak hiçbir şey yoktu. Odanın bakır çubuklara tutturulmuş tül perdeler asılı kapı pencerelerinin (mutfağınki ağaçtandı) gerisinde anımsanacak bir şey yoktu. Bir yatak, hepsi o kadar. Herkes odasını takvimler, dua masaları, resimler, gazete kesikleri, çiçekler, futbol takımı flâmaları, bo-

ğa güreşi afişleri, kâğıttan yapılmış ulusal bayraklar, *Feria*'da,[1] Guadalupe bazilikasında çekilmiş fotoğraflarla süsler. Manuelita'nın evinde hayır, bunların hiçbiri yoktu. Mutfağında, toprak tavaları, kömür çuvalı, günlük yiyecekleri ve odasında bir yatak. Hepsi bu kadar.

— Sen gittin oraya. Neyi var, ne gizliyor?

— Hiçbir şey.

— Ne yapıyor?

— Hiçbir şey. Yaptığı her şeyi dışarda yapıyor. Herkes görebilir, çiçek saksıları, alışveriş, köpekler, kanaryalar. Peki, mademki ondan bu kadar kuşkulanıyorsunuz, sardunyalarınızla, kuşlarınızla ilgilenmesine niçin izin veriyorsunuz? Çiçeklerinizin, küçük kuşçuklarınızın ölmesinden korkmuyor musunuz?

Nasıl da ağır ve yorucudur Rosa Maria ile yaptığı gezintiler, akıl almaz bir şey, on üç yaşında Rosa Maria, Dona Manuelita'dan daha güçsüz, tekerlekli sandalyeyi kaldırıma çıkarmak için her sokak başında birinden yardım istemek zorunda kalıyor. Yaşlı kadın tek başına beceriyordu bunu. Yaşlı kadınla Tacuba, Donceles, Gonzalez Obregon sokakları ya da Santo Domingo alanının oralara gezmeye giden, çocuk Luisito'ydu, kenti sömürge zamanındaki durumuyla hayal eden Luisito'ydu, Aztek başkentinin kalıntıları üzerinde bir satranç tahtasına uygun olarak tasarlanan İspanyol kentinin nasıl kurulduğunu yaşlı kadına anlatan gene çocuk Luisito'ydu. Gerçek bir kurban gibi okula gönderilişini çocuk anlatıyordu Dona Manuelita'ya, acımasız şakalar, sakat, topal, gülüşmeler arasında devrilen tekerlekli sandalye, iğrenç koşuşmalar; kendisi yerde yatıyor, kaldırsınlar diye öğretmenleri bekliyor. Bu yüzden okula göndermemelerini, evde kalmak istediğini söylemişti onlara, çocuklar acımasızdı hiç kuşkusuz, boş lâf değildi söyle-

1. Feria: Fuar. (Ç.)

dikleri, deneyimi vardı, rahat bıraksınlar onu, evde kalıp kitap okusun, annesi Dona Lourdes'le kızkardeşi Rosa Maria'nın dışında herkes çalışmaya gidiyordu, bıraksınlar onu tek başına okusun, öğreneceğini tek başına öğrensin, Allahaşkına. Okul ona bacağını geri vermeyecekti, evde tek başına daha çok şey öğreneceğine yemin etmişti, gerçekten, kendisine kitap almak için para toplasınlar, daha sonra bir meslek okuluna gidecekti, söz, ama o zaman yetişkin insanlar arasında olacaktı, onlarla konuşabilir, biraz şefkat isteyebilirdi. Çocuklar acıma nedir bilmiyordu.

Dona Manuelita biliyordu acımayı. Tekerlekli sandalyesini yoksul mahallelere, Kuzey Kanalı'nın boş arsalarına, Peralvillo kavşağının doğusuna doğru sürerken, Dona Manuelita konuşuyor, ona köpekleri gösteriyordu; bu yörelerde insandan çok köpek vardı, sahipsiz, tasmasız, serseri köpekler, nerede doğduğu bilinmeyen köpekler, kendilerine benzer köpeklerin birleşmesinden bir rastlantı sonucu sokakta doğmuş köpekler, çiftleşmeden sonra birbirine kenetlenmiş, mahalle veletlerinin alayları, taş yağmurları altında uyuz bir zincirin iki baklası gibi birbirine geçmiş, sonra sonsuza dek, sonsuza dek, sonsuza dek ayrılmış bir dişi, bir erkek köpek; şu boş arsalardan birinde, tek başına eniklediği, bir enik sürüsü doğurduğu sırada dişi köpekler nasıl bir anı saklamış olabilirdi erkek köpekten acaba?

— Düşün bir Luisito, bir düşün, köpekler birbirlerini anımsasalardı ne olurdu?

Peralvillo'lu veletlerin köpekleri taşlamalarını, kovalamalarını, önce çılgınca havlamaya kışkırtıp sonra acıdan ulutmalarını, daha sonra da yarılmış başları kan içinde, kuyruk arka bacaklar arasına sıkışmış, gözler sarı, tüyleri kazınmış, uzaklara, Meksika sabahlarının yakıcı güneşi altında ıssız enginliklerde yitip gidinceye dek kaçarlarken inleyişlerini seyrettiği sırada Luisito'nun belkemiğini dolaşan duygusuz hazzın

derin izlerini taşıyan o müthiş, o gizli titreme. Köpekler, çocuklar, hepsi güneşten kavrulmuş. Nerede yiyorlardı? Nerede uyuyorlardı?

— Anlıyorsun ya Luisito, sen karnın acıktığında yiyecek bir şey isteyebilirsin. Köpek isteyemez. Köpek bulduğunu yemek zorundadır.

Ama istemekten nefret ediyordu Luisito, ne var ki istemek zorundaydı. Para topladılar ve ona kitap aldılar. Eskiden, Orizaba'daki konakta pek çok kitap olduğunu biliyordu Luisito, kitaplarını Avrupa'dan getirten büyük dede resimli dergilerin, o uzun tropikal fırtınalı geceler boyunca çocuklarına okuduğu serüven kitaplarının gelişini beklemek üzere taa Veracruz'a gidiyordu. Aile yoksullaştıkça her şey satılmış, başkentte Orizaba'ya oranla daha çok iş olanağı bulunduğu ve babası Maliye Bakanlığı'nda bir arşiv memurluğu görevi bulduğu için aile sonunda Mexico'ya yerleşmişti. Oturdukları ev Palacio Nacional'in yakınlarındaydı, babası hergün oraya yaya gidiyor, ulaşım derdi olmadığı için bir yığın zaman kazanıyordu, oysa memurların büyük bir çoğunluğu kenar mahallelerindeki evlerinden Zocalo'ya gelmek, işten sonra da evlerine dönmek için hergün iki üç saat yitiriyorlardı. Luisito aile geleneklerinin nasıl yok olup gittiğini anımsıyordu. Ağabeyleri liseden sonrasını okumamışlardı, okumuyorlardı; biri Federal Adliye Bakanlığı'nda öteki de Palacio de Hierro'nun ayakkabı bölümünde çalışıyordu. Ailenin Lindavista mahallesinde küçük bir dairede oturması için gereken parayı hiç kuşkusuz üçü kazanıyordu, ama buradan oldukça uzakta olan Moneda mahallesindeki evde çok daha güzel bir daireleri vardı, üç oda bir salon, bütün kiracılarınkinden daha fazla oda. Birkaç yüzyıl önce bir saray olan bu yapıda imgeleminin, anılarının dizginlerini salıvermek için daha çok olanak bulmuştu Luisito.

Köpekler anımsayabilselerdi, demişti Dona Manuelita. Ama biz insanlar da unutuyoruz, diye yanıtla-

mıştı Luisito. Akşam yemekleri saatinde, beyaz alnaçlı, pencereleri demir parmaklıklı, arkası bataklık ve çürük muz kokan pis kokulu bir vadiye bakan Orizaba'daki büyük evi anımsamaktan hoşlanıyordu. Vadinin dibinden sel sularının bitip tükenmez sesi gelirdi, yukarda, Orizaba'nın çevresinde devsel dağlar yükselirdi, yakınlıkları korku verirdi insana. Sisle kaplı bir devin yanında yaşarmış gibi bir şeydi. Ve yağmur yağardı, durmadan yağmur yağardı.

Ötekiler tuhaf tuhaf bakarlardı ona, babası Don Raul başını eğer, annesi başını sallayarak iç çeker, ağabeylerinden biri açıkça dalga geçer, öteki ağabeyi bir parmağını alnına götürürdü; yarı deliydi şu Luisito, Orizaba'yı hiç bilmediğine göre nereden çıkartıyordu bütün bunları; hepsi uydurma; aile gelip Mexico'ya yerleşeli kırk yıl oluyor. Rosa Maria onu dinlemiyordu bile, yemek yemeyi sürdürüyordu, örümcek gözleri taştandı, belleksizdi. Her şeyi dilenir gibi istemek zorunda kalması dokunuyordu Luisito'ya, ağır geliyordu; kitaplar ve anılar, unutmam ben, kartpostallar toplarım, eski fotoğraf dolu bir sandık var, konsol olarak kullanılıyor, içinde ne olduğunu biliyorum.

Dona Manuela bunların hepsini biliyordu, gezmeye götürmesi yasaklanmadan önce Luisito anlatmıştı ona. Odasında, yatağında uzanmış, tek başına olduğu sırada, çocukla sessizce iletişim kurmaya, onun anımsadığı şeyleri anımsamaya çalışıyordu.

— Bu yapının eskiden nasıl olduğunu düşün Manuelita.

Çünkü Luisito'nun öteki anımsama kaynağı da bu yapıydı; sanki bu on iki ailenin paylaştığı ev, yalnızca bir ailenin, önemli bir adı olduğu sırada kendi ailesinin olan Orizaba'daki evin anısını tamamlıyordu.

Çocuğun anlattıklarını anımsamak, tıpkı onun gibi ve onunla birlikte görkemli bir sarayı tasarlayabilmek için büyük bir çaba harcıyordu yaşlı kadın: piyango afişsiz bir hol, yontma taştan bir alnaç, ucuz

konfeksiyon eşyası, gelin giysileri satan dükkânlar, fotoğrafçı ve eczacı yok, yapının antik soyluluğunu yaralayan şu ilânlar da yok hiç kuşkusuz. Çamaşır teknesiz, avlusunda çamaşır ipleri olmayan, ortası şırıltılı bir çeşmeyle süslü, yalın, ağırbaşlı, soylu bir saray, kocaman bir taş merdiven, hizmetçi ve uşaklara ayrılmış giriş katı, atlar, mutfaklar, tahıl ambarları, saman ve reçel kokuları.

Peki oturdukları kattan ne anımsıyordu Luisito? Ah evet, burcu burcu mum ve cila kokan salonlar, klavsenler, diyordu, balolar ve görkemli akşam yemekleri, serin döşeme taşlı odalar, cibinlikli yataklar, aynalı dolaplar, gazlâmbaları. İkisini ayırmalarından sonra, uzaktan, tek başına, Dona Manuelita bunları anlatıyordu Luisito'ya. Aynı anıları anımsayarak böyle konuşuyordu onunla, böylece kendi anılarını, ömür boyu çalıştığı, aile Pedregal'e taşınıncaya kadar yirmi beş yıl hizmet ettiği evi, general Vergera'nın Roma mahallesindeki evini unutuyordu. Küçük Plutarco'yla dostluk kuracak kadar zamanı olmamıştı, yeni hanım Evangelina evlendikten çok kısa bir süre sonra ölmüştü, hanımı Dona Clotilde de daha önce ölmüştü. İşten çıkardıklarında Manuela ancak elli yaşındaydı, generale birçok anıyı anımsatıyordu; zaten bu nedenle işten çıkarmıştı general onu. Ama Manuela'nın Moneda'daki evinin kirasını ödemeyi sürdürüyordu.

— Son yıllarda rahat et Manuela, demişti general Vergera ona, seni her görüşümde sevgili Clotilde'imi anımsıyorum, elveda.

Efendisinin bu sözlerini anımsadığında sarı, boğum boğum şiş parmaklarından birini ısırıyordu Dona Manuelita, bu anılar Luisito'yla paylaştığı anılara karışıyordu, bununla birlikte ortak bir şeyleri yuktu, Dona Clotilde ölmüştü, dinsel acılar çeken gerçek bir azizeydi, oysa Başkan Calles döneminin etkili kişilerinden biriydi general, hanımı evin mahzeninde âyin düzenlerdi, hergün Dona Clotilde, hizmetçi Manuelita

ve kızı Lupe Lupita günah çıkarırlar, Kudas âyini geçirirlerdi. Kilise giysilerini, kutsal kâseyi, şarap ve mayasız ekmeğini doktorlarınkine benzeyen bir çantada taşıyan rahip, eve sivil giysilerle gelirdi, genç bir rahipti, bir azizdi peder Tellez, bütün arkadaşları idam sehpasına götürüldükleri, elleri bağlı durumda şafak vakti kurşuna dizildikleri günlerde, azize Dona Clotilde kanatlarının altına alarak ölümden kurtarmıştı onu: idam fotoğraflarını *El Universal* gazetesinde görmüştü Manuela.

General onu bu nedenle işten çıkarmıştı, bu Manuela'yı da öldürmek gibi bir şeydi. Dona Clotilde'den sonra hayattaydı Manuela, bir yığın şey anımsıyordu, general geçmişiyle başbaşa kalmak istiyordu. Belki de haklıydı, belki böylesi, efendi ve hizmetçinin birbirlerinin tanığı olmadan ayrılmaları, kendi gizli anılarıyla başbaşa kalmaları daha iyiydi ikisi için de, böylesi daha iyiydi. Manuela sarı ve boğum boğum parmağını ısırdı, general oğlu ve torunuyla birlikte gitti, Manuelita kızını yitirdi, artık bir daha göremeyecekti kızını, kızı o lânet olasıca eve götürdüğü için başına gelmişti bütün bunlar, küçük Lupita'nın yalnızlığı bozulmuştu, giriş katından alıp götürmesi için hiçbir neden yoktu, tekerlekli sandalyede rahat rahat gezinebilirdi. O evde olanaksızdı, bütün o kibarlıklar, o kaba insanlar, yok kızı yukarı çıkarmaları gerekirmiş, yok aşağı indirmek gerekirmiş, hava aldırmak, güneşe çıkarmak gerekirmiş, yok sokağa çıkarmak gerekirmiş, kaçırdılar onu, çaldılar benden, bunun bedelini ödeyecekler bana. Ağzında kalan dişleriyle kan çıkıncaya kadar ısırdı parmağını Dona Manuelita, Luisito'yu düşünmeliydi. Lupa Lupita'yı göremeyecekti artık.

— Beni boş arsaların oraya götür, dedi Luisito, Rosa Maria'ya, köpeklerin toplandığı yere.

Kuzey Kanalı'nın oradaki boş arsaya bir duvar örüyordu duvarcılar. Ama Luisito, boş arsanın bir ya-

nı boyunca yükselen duvar taşlarını görür görmez, öteki yana, işçilerden uzağa götürmesini söyledi Rosa Maria'ya. Hiç çocuk yoktu ortalıkta, yapılmakta olan duvar kadar boz renkli bir köpeği tutsak almış, kahkahayla gülen mavi tulumlu çizgili fanilalı iri yarı serserilerden başka kimse görünmüyordu ortalıkta. Mala ve harçla çalışan, olup biteni seyreden, zaman zaman birbirlerini dirsekleriyle dürten işçiler uzaktan bakıyorlardı. Arkalarında, Peralvillo kavşağında birbirine kenetlenmiş kamyonlar ordusunun gürültüsü. Otobüsler, yük kamyonları, açık kaputlar, duman, umutsuz düdük sesleri, dayanılmaz bir gürültü. Luisito, Peralvillo'da Mexico kentinin son tramvayını yakaladı, asılmalıydı ona. Birkaç delikanlı köpeğin ağzını zorla bağladı, bazıları bacaklarından tuttu, aralarından biri de oldukça zorlanarak kuyruğunu kesti, bir kan sızıntısı ve boz tüyler, hiç olmazsa bir kasap bıçağıyla bir vuruşta daha iyi yapabilirlerdi bunu, çabucak ve tertemiz.

Güçlükle keserken et lifleri de bıraktılar, akan kan hayvanın titreyen anüsünün kıvrımları arasında kayboldu. Bu sırada, işçilerin duvar örmeye başladıkları arsada bulunan sürünün öteki köpekleri kaçmamışlardı. Bütün köpekler oradaydı, bir arada, uzak ama hep bir arada, sessiz, ağızları köpüklü, boz köpeğe yapılan işkenceyi seyrediyorlardı; güneşin köpekleri, bak Rosa Maria, kaçmıyorlar, hiç de korkmuş görünmüyorlar, sanki sakin sakin sıranın kendilerine gelmesini bekliyorlar, hayır, Rosa Maria, bakışıyorlar, bir şeyler söylüyorlar birbirlerine, kendilerinden birine şu anda yapılmakta olan şeyi, arkadaşlarından birine şu aşağılık haydutların yaptığı işkencenin acılarını belleklerine yerleştiriyorlar; ama Rosa Maria'nın örümcek gözleri taştandı, belleksizdi.

Küçük kız saat bire doğru ağabeyinin tekerlekli sandalyesini iterek eve dönünce Dona Manuelita kapının perdesini hafifçe araladı. Ayakkabıların üze-

rindeki tozu görünce çocukların köpeklerin arasına gitmiş olduklarını anladı. Daha sonra, öğle üzeri, *rebozo*'sunu[1] başına örttü yaşlı kadın, sepetine bayat tortilla ve eski çaputlar doldurdu ve dışarı çıktı.

Kapının önünde bir köpek bekliyordu onu. Köpek yaşlı kadına baktı, ardınca gitmeye niyetli olduğunu belli ederek sızlanmaya başladı. Vidal Alcorer sokağının köşesine geldiklerinde peşlerine altı köpek daha takıldı, sonra Guatemala sokağında, kestane, benekli, kara renkli başka köpekler de katıldı, Dona Manuelita kendilerine çoktan yeşilleşmiş, bayat tortillalar atmaya başladığında yirmi kadar köpek çevresini sarmıştı. Çevresini sardılar, sonra önüne geçip yol göstermeye başladılar, kulaklarını dikip ağızlarıyla usulca iterek yaşlı kadını katedralin parmaklıklarına kadar izlediler. Ana kapının barok saçağının altında, oymalı ağaç kapının önünde yatan boz köpeği uzaktan gördü yaşlı kadın.

Dona Manuela ve köpekleri kapaktaşı döşeli büyük içavluda ilerlediler, yaşlı kadın yaralı köpeğin yanına çömeldi. El Nublado adlı köpektin sen öyle değil mi? Tek gözlü, kör, zavallı köpek, gökyüzü gibi mavi ve ölü bir gözün olduğu için mutlu ol, bu sayede dünyanın yarısını görüyorsun, Tanrıya şükür, ama bak seni ne duruma sokmuşlar, ne yapmışlar sana, gel buraya Nublado, dizlerime gel, kuyruğunu tımar edeceğim, kahrolası reziller, alçaklar, pis herifler, çünkü neden? kendinizi savunamazsınız, ne konuşabilir ne yardım isteyebilirsiniz, birbirlerine yapamadıkları şeyi zavallı hayvanlara yaptıkları geliyor aklıma, belki de yarın kendi aralarında birbirlerine yapacakları şeyi sizin üzerinizde deneyip idman yapıyorlar, kimbilir, kimbilir, yaa! Nublado, benim küçük köpeğim, seni doğduğun günden beri tanırım ben, bir çöp tenekesinin içine bırakmışlardı seni, tek gözün doğuştan

---

1. **Rebozo:** Eşarp. (Ç.)

kördü, ananın seni yalayıp temizlemeye bile vakti olmamıştı, bir çöp tenekesine atmışlardı seni, seni oradan çıkardım, ha evet, şimdi kendini nasıl hissediyorsun, daha iyi mi? Küçüğüm benim, bu alçaklar öfkelerini çıkarmak için bula bula seni mi buldular, köpeklerimin en güçsüzünü, haydi gelin, şükran borcumuzu ödeyelim, bütün köpeklerin sağlığı için dua edeceğiz, içerde, her şeyi yaratan Tanrımızın evinde.

Köpeklerini usulca okşayarak, onlarla sevecenlikle konuşarak, iki büklüm, her zamankinden daha kambur Dona Manuela yanında yirmi kadar köpekle birlikte Mexico katedralinden içeri girdi, sunağa kadar çıktı, çok uygun bir saatti, gözleri göğe kalkmış, kolları birbirine kavuşmuş birkaç sofu kadından, ayağı sandallı iki üç köylüden başka kimse yoktu içerde. Dona Manuelita kutsal kâse dolabının önünde diz çöküp yüksek sesle yakarmaya başladı, bir mucize Efendimiz, köpeklere dil ver, kendilerini savunma olanağı sağla, onlara anımsama, kendilerini kurban edenleri anımsama yeteneği ver; Tanrım, Sen ki haçın üzerinde acı çektin, köpeklerine acı, onları bırakma, madem ki insanlara bu zavallı hayvanlara acıyarak davranacak iyiliği vermedin, hiç olmazsa onlara kendilerini koruyacak gücü ver, İsa-Mesih Efendimiz, ey Tanrı ve gerçek İnsan, bütün yaratıklarına aynı şeyi vererek kendini kanıtla, aynı zenginliği demiyorum, o kadar çok şey istemiyorum senden, yalnızca birbirlerini anlamaları için acıma duygusu, bu olmazsa, kendilerini savunmak için eşit güç ver; bazı yaratıklarını artık ötekiler kadar sevmiyorsun, Tanrım; bu yüzden daha az sevdiklerin daha az sevecekler seni, ve sana Şeytan diyecekler.

Sofu kadınlar alçak sesle karşı çıktılar, aralarından biri sert bir sesle sessizliği bozmamalarını istedi, bir başkası Tanrı'nın Evi'ne saygı diye bağırdı, sonra iki kayyumla iki rahip korku içinde sunağa koştular, ne büyük günah, yaşlı bir deli kadınla bir

uyuz köpekler sürüsü. Lâfa bak Dona Manuela bütün bu kargaşanın farkına varacaktı sanki, hayatında hiç böylesine coşkulu anlar yaşamamıştı, böylesine güzel, böylesine içten hiç mi hiç konuşmamıştı, neredeyse kızı Lupe'ye söyledikleri kadar güzel sözler. Mutluydu yaşlı kadın, yüksek kubbelerden süzülen, orgun yansımalarından, yaldızlı çerçevelerden, gösterişsiz mumlardan, sandalyelerin parlak cilâsından yansıyan akşam ışığında yıkanmış, güzel kokularla dolu hissediyordu kendini. Ve kendisine seslenip yakardığı Tanrı yanıtlıyordu onu:

— Manuela, dünyanın adaletsizliğine, acımasızlığına karşın inanmalısın bana. Ben de aynı nedenle sana sesleniyorum. Dünya eğer kusursuz olsaydı bana inanmaya gereksinim duymazdın, anlıyor musun beni?

Ama rahipler ve papaz yamakları onu sürükleyerek sunaktan uzaklaştırıyorlardı, köpekleri kovalıyorlardı; öfkeden deliye dönmüş bir papaz yamağı hayvanlara haçla vuruyor, ötekiler ürkütmek için buhurla tütsülüyorlardı. Köpeklerin hepsi birden havlamaya başladılar, tartaklanan Dona Manuela, kendisinden ve köpeği El Nublado'dan daha çok hırpalanmış olan İsa'yı simgeleyen heykellerin yattığı cam tabuta baktı. Dikenli taç geçirilmiş başının kanı, böğürlerinin kanı, ayaklarının ellerinin kanı, gözlerinin kanı, Sevgili İsa seni ne hale getirdiler böyle, senin acılarının yanında bizimkiler nedir ki? Peki, bana ve köpeklerime neden izin vermiyorsun ki bu çok kocaman, hem senin hem bizim acılarımızın sığabileceği evinde sana küçük acımızı anlatalım?

İçavlunun kapaktaşlarının üzerine yüzü koyun fırlatılmış, köpeklerle sarılmış durumda kendini aşağılanmış hissetti, çünkü ne rahiplere ne de papaz yamaklarına gerçeği anlatabilmişti, üstelik daha sonra başını kaldırıp Luisito ile Rosa Maria'nın şaşkın ve sabit bakışlarıyla karşılaşınca büyük bir utanç duy-

du. Yanlarında anneleri bayan Lourdes vardı. Sanki anlamlı bakışlarıyla şunları söylemek istiyordu: Yaşlı Manuela'nın nasıl biri olduğunu görüyorsunuz işte, kanıtı, tam size her zaman söylediğim gibi, rahiplerin kiliseden dışarı atmaları gibi biz de onu evden kapı dışarı etmeliyiz. Bu bakışın yaralayıcı sertliğinde, Dona Manuela bir gözdağı ve dedikodu niyeti okudu, unutmayı başardığı, ağırbaşlılığı, inceliği, sardunyaları sulayarak, kanaryaların kafeslerini örterek gösterdiği hergünkü gönülalıcı çabaları sayesinde başkalarına unutturmayı başardığı şeyi herkes anımsıyordu demek ki.

Luisito hızla bir annesine bir de bayan Manuela'ya baktı, sonra sandalyesinin tekerlerini iki eliyle çevirerek yaşlı kadının yattığı yere kadar tek başına gitti. Ona bir mendil uzattı.

— Al, Manuela. Alnından yaralanmışsın.

— Sağol, benim için üzülmeye kalkışma. Annenin yanına dön. Bak bize nasıl kötü kötü bakıyor.

— Vız gelir. Beni bağışlamanı istiyorum.

— Seni bağışlayayım mı Luisito?

— Arsaya gittiğim zamanlar, köpekleri hırpaladıklarını görünce hoşlanıyordum.

— Ama Luisito.

— Köpekler olmasaydı bana çatarlardı diye düşünüyordum. Sanki köpekler benimle çocuklar arasında bir engel oluşturuyorlardı, sanki benim yerime acı çekiyorlardı. Başkalarından daha alçak değilim, öyle değil mi Manuela?

Belki daha iyi, diye mırıldandı yaşlı kadın şaşkınlıkla, alnına Luisito'nun verdiği mendili bastırarak, ardından elini kocaman karnının üzerinde gezdirdikten sonra tekerlekli sandalyenin dirsekliğine tutunarak katedralin en yüksek duvar gözünden düşmüş paçavradan bir heykel gibi ayağa kalktı, kim bilir, köpeklerin seni bağışlaması için bir şeyler yapabilirsin?

On dördümü doldurdum, yakında on beşime basacağım, onlarla bir erkek gibi konuşabilirim, bana hep küçük diyecekler çünkü hiçbir zaman daha fazla büyüyemeyeceğim, ölünceye kadar da küçülerek sandalyeme çakılı kalacağım, ama bugün, on dördümü doldurup yakında on beşime basacağıma göre, onlarla bir erkek gibi konuşabilirim, beni dinlemek zorundalar, akşam yemeğinden önce kartpostalları, aynı zamanda çamaşır da konan sandığın içindeki mektupları gözden geçirirken bunları tekrarladı, bir zamanlar saray olan ama şimdi eski hizmetçilerle birlikte oturan her şeyini yitirip yıkılmış ailelere sığınaklık eden bu evlerde her şeyin iki işe birden yaraması gerekiyordu, kendileri Orizaba'da zengindiler ama Manuelita zenginlerin evinde çalışan bir hizmetçi parçasıydı ancak, üzerinde hem yemek yenilen hem yemek hazırlanan, üzerinde okul ödevi yapıldığı kadar babasının boş zamanlarda bütçe hesapları yaptığı, ki bu sayede iki yakaları bir araya gelebiliyordu, masanın önünde her zamanki yerine oturmuş olan Luisito işte bunları tekrarlıyordu.

Sessizce oturmuş konuşmaya bir başkasının başlamasını, konuşmayı açmasını bekliyor, ısrarla gözlerini annesine dikmiş, onu konuşmaya, bu öğleden sonra Dona Manuela'nın başına gelenleri burada anlatmaya zorlayarak, yarın bütün binayı dolaşacak olan dedikodu buradan başlasın diye: moruğu sopayla döve döve katedralden dışarı attılar, kendisini ve köpeklerini. Kimse ağzını açıp bir şey söylemedi, çünkü bayan Lourdes katı bir sessizlik istediği zaman zevzeklik etmenin sırası olmadığını herkese sezdirmeyi becerirdi, çok önemli bir olayın açıklanması hakkını kendine saklardı.

Kocası Raul'a, kız arkadaşlarıyla sinemaya gitmek için acele eden iki büyük oğluna, uyuklayan Rosa María'ya acı bir gülücük fırlattı, ama aynı öyküyü tekrar anlatmak için herkesin koyu pirinçli fasulya çor-

basını almasını bekliyordu, Doña Manuelita'nın iblisliğini kanıtlamak için ısıtıp ısıtıp öne sürdüğü öyküyü, adı Lupe Lupita olan öz kızını nasıl inandırdı, sözde kızcağız düşmüşmüş, bunun yüzünden sakat kalmış, tekerlekli sandalyeyle dolaşmak zorundaymış, tepeden tırnağa kocaman bir yalan, kızın hiçbir şeyciği yoktu, kızını yanından ayırmak istemiyordu, kızını yanından ayırmak istemeyen, onun hayatını mahvetmek pahasına da olsa yalnız kalmak istemeyen Manuela'nın bencillik ve kötü yürekliliğinden başka bir şey değil.

— Senin sayende, Pepe, dedi Dona Lourdes büyük oğluna, bir şeylerden kuşkulanan ve kızı sandalyeden inip yürümeye inandıran senin sayende, ona sen öğrettin oğlum, Lupe Lupita da annesinin pençesinden kurtulabildi.

— Lütfen, anne, geçmişte kaldı bunlar, bırak artık şu hikâyeyi anlatmayı rica ederim, diye yanıtladı Pepe, annesinin bu öyküyü her anlatışında olduğu gibi, yüzü kızarıp küçük siyah bıyığını sıvazlayarak.

— Bu yüzden yasakladım Luis'ye Manuela ile görüşmeyi. Bugün, öğleden sonra...

— Anne, diye sözünü kesti Luis, on beş yaşıma giriyorum, on dördümü doldurdum, anne —durdu—, sizinle bir erkek gibi konuşabilirim, ve babasının yorgunluktan çökmüş yüzüne, belleksiz bir çocuk olan Rosa Maria'nm uyuklayan yüzüne, ağabeylerinin gülünç suratlarına, annesinin güzel yüzünün duygusuz gururuna, kibirli kaygısına baktı sırayla.

— Anne, merdivenden düştüğüm gün...

— Bir kazaydı, kimsenin suçu yok...

— Biliyorum, anne, sorun o değil. Anımsadığıma göre, ne olduğunu görmek için bütün ev dışarı çıktı. Bağırdım, çok korkmuştum. Ama herkes durmuş yalnızca bakıyordu, sen bile. Beni kaldırmak için bir o koştu. Bir o aldı beni kollarına yaralanıp yaralanmadığıma baktı, saçlarımı okşadı. Ötekilerin yüz-

lerini gördüm anne. Hiçbiri yardıma gelmek istemiyordu bana. Tam tersine, anne. Herkes, o anda, ölmemi istiyordu, sözümona merhametten, zavallı, hiç değilse acı çekmeyecek artık, böylesi daha iyi, hayattan ne bekleyebilir? Sen de anne.

— Sen bir yalancısın, daha kötüsü, rezil bir masalcısın.

— Çok budalayım anne. Bağışla beni. Haklısın. Lupe Lupita'yı yitirdiği için bana ihtiyacı var Dona Manuela'nın.

— Güzel, anladın mı şimdi?

— Hep biliyordum, ama söyleyecek uygun sözleri şimdi bulabildim ancak. Kendinin gerekli olduğunu bilmek ne güzel, sen olmasan birinin kendini çok yalnız hissedebileceğini bilmek ne güzel bir şey. Birine gereksinim duymak iyi bir şey, Manuela'nın kızına gereksinim duyması, benim Manuela'ya, senin de başka birine, anne, herkes gibi... Manuela ve köpekleri gibi, bizim hepimizin bir şeylere gereksinimimiz var, bu bir yalan bile olsa, örneğin mektuplar yazmak, işlerin kötü gitmediğini söylemek, tam tersine, Las Lomas'ta oturuyoruz, öyle değil mi? Babamın bir fabrikası var, ağabeylerim avukat, Rosa Maria Kanada'da sörler okulunda okuyor ve ben de gurur kaynağınım, anne, sınıfın birincisi, binicilik şampiyonu, ben, anne...

Don Raul başını sallayıp gülüyordu:

— Senin her zaman hayal ettiğin şeyler, Lourdes, oğlun seni nasıl da iyi tanıyor.

Kibirli bir umutsuzlukla dolu bakışlarını oğlu Luis'nin yüzüne dikti anne, başka yana çevirmedi, direndi, sessizliğinin bütün gücüyle direndi anne, ve baba başını sallamayı sürdürüyordu, bu kez olumsuzca:

— Ne yazık ki bunları veremedim sana.

— Hiç yakındığımı duymadın ama Raul.

— Doğru, diye yanıtladı baba, asla, yalnız bir kez

söyledin, başlangıçta, sahip olmayı hayal ettiğin şeyleri, bir kez, yirmi yıl önce, bir daha asla ağzına almadın ama hiçbir zaman unutmadım bunu.

— Bir daha hiç tekrarlamadım, dedi bayan Lourdes, başına hiçbir şey kakmadım, hiçbir zaman diye ekledi, Luisito'ya dehşetli yalvaran bir bakış fırlatarak.

Ama çocuk Orizaba'dan, büyük evden, fotoğraflardan, mektuplardan, kartpostallardan sözediyordu, hiç görmemişti orayı ama her şeyi gözünün önüne getirmesi gerekiyordu, balkonları, yağmuru, dağları, vadiyi, o dönemin zengin evlerinin mobilyalarını, bu düzeyde bir ailenin ilişkilerini, talipleri. Evlenmek için şu değil de bu insan niçin seçilir, anne? İnsan hiç pişmanlık duyar mı, keşke bir başkası olsaydı diye düşler kurar mı ve sonra her şeyin yolunda gittiğine, kötü seçim yapılmadığına ötekini inandırmak için ona mektuplar gönderilir mi? On dört yaşımı doldurdum, bir erkek gibi konuşabilirim...

— Düşünüyorum da, diye konuştu Don Raul, uykudan çıkıyormuş, konuşmayı iyi izlememiş gibi, devrim hepimizi değiştirdi, kimimizi iyi, kimimiz de kötü yönde. Devrimden önce bir tür zenginlik vardı, sonra bir başka. Biz eski tür zenginliği biliyoruz, gösterişten uzak, oysa şimdi, dedi usulca gülerek, her zamanki gülüşüyle.

— O mektupları hiçbir zaman göndermedim, pek âlâ biliyorsun bunu, dedi Luisito'ya Dona Lourdes gergin bir sesle, her akşam aynı yatakta uyur gibi masada uyuklamıştı Rosa Maria.

— Sağol, anne, Manuela ve köpekleri için bir şey söylemediğin için teşekkürler, ve onu sevgiyle kucakladı.

Ertesi gün boyunca, Dona Manuelita kötü şeyler bekledi, düşmanlık belirtileri gözledi. Sabahleyin erken saatte çamaşırları indirmeye gittiğinde ya da sardunyaları suladığı sırada, birçok gözün kendisini gö-

zetlediğinin, perdelerin hafifçe aralandığının, aralık pancurların çabucak kapandığının belki de bu sayede farkına vardı, sayısız siyah göz, kimi yaşlılığın kalın tülüyle örtülü, ötekiler genç, yuvarlak ve akışkan, gizlice ona bakıyor, hiçbir şey söylemeden kendisini gözetliyor ve Lupe Lupita olayından dolayı kendini bağışlatmak istermişcesine yaptığı bu işi onaylıyorlardı. Gerçekten de, bütün bunları kendisinden hoşnut kalsınlar, yüzüne bir şey fırlatmasınlar diye yaptığını kabul etti Dona Manuela. Bunu her zamankinden daha çok hissetti o gün, ama aynı zamanda bunun sürekli bir şey olduğunu, çiçekleri suladığı, kuşların kafeslerinin üstünü örttüğü için kendisine gönülborcu duyduklarını, sözsüz bir anlaşma bulunduğunu, katedralde olanlardan kimsenin söz etmeyeceğini, kimsenin kendisini aşağılamayacağını, herkesin birbirini bağışlayacağını anladı.

Dona Manuela günü evde geçirdi. Hiçbir şey olmayacağını anlamıştı, ama deneyimleri ona sakınımlı olmayı, tetikte olmayı öğütlüyordu. Aman gözünü dört aç, uyuyan balığı akıntı götürür, tamam mı? Odasıyla mutfağı arasında az sonra tuhaf bir acı duydu, alışık olmadığı bir duygu. Madem ki hakkında kötü düşünmüyorlardı, bunu daha önce neden belli etmediler? Neden katedralde hakarete uğradıktan sonra herkes saygı göstermeye başladı? Anlamıyordu, doğrusu anlaşılmaz bir şeydi bu. Luis ile Rosa Maria'nın anneleri bayan Lourdes niçin bir şey anlatmamıştı?

Yatağının üzerine uzandı, gözlerini çıplak duvara dikip köpeklerini düşündü, onun sayesinde, onun aracılığıyla kendilerinden haberler veriyorlar, kendi aralarında konuşuyorlar, kendisiyle konuşuyorlardı, El Nublado'yu sakatlamışlardı, zavallının yarası ağırdı, kilisenin önünde kıvrılıp yatmıştı, bize artık işkence etmemeleri için Tanrı'ya yakaracağız Dona Manuela.

Küçük Luisito'yla da durum aynıydı, duygularını

birbirlerine açıyorlar, çocuğun duygularını seziyordu, çocuk da onunkileri hissediyor olmalıydı, bir yığın ortak yanları vardı, özellikle tekerlekli sandalye, Luisito'nunki, Lupe Lupita'nınki. Luisito'nun ağabeyi genç Pepe, Lupe Lupita'yı indirmişti tekerlekli sandalyeden. Manuela korumak için oturtmuştu onu tekerlekli sandalyeye, onun arkadaşlığına gereksinim duyduğu için değil, bir hizmetçi zaten hizmetçi olması nedeniyle yalnızdır, hayır, bu değil, onu isteklerden, bakışlardan korumak içindi. Kötü ünlü general Vergara, oğlu zamparalar zamparası Agustin, hayır, ellerini süremeyeceklerdi onun Lupe Lupita'sına, bir sakata el sürmeye kimse cesaret edemezdi, utanç verici bir şeydi, sözün kısası...

— Şimdi sana söylüyorum, kızım, bir daha dönmeyeceğini bildiğim şu anda, seni kurtarmak içindi, güzel bir hizmetçi kızının kara yazgısından seni esirgemek istedim her zaman, bu nedenle sana bu adı verdim, bu çift adı, Lupe Lupita, iki kez bakire, iki kez esirgenmiş, benim küçük kızım.

Uzun bir gündü, çok uzun, ve Manuelita beklemekten başka yapacak bir şey olmadığını biliyordu. Zamanı gelecekti. İşaret belirecekti. Öteki kendini hissettirecekti, dostu Luisito. Bir yığın ortaklıkları vardı, tekerlekli sandalye, Lupita'yı berbat eden, onu tek adla bırakan ağabeyi Pepe, sonsuza dek giden kızı.

— Şimdi söylüyorum sana, Lupe, madem ki artık göremeyeceğim seni. Seni korumak istedim çünkü babanın bana bıraktığı tek varlık sendin. Gerçek böyle işte. Alçak babanı seni sevdiğimden daha çok seviyordum, onu yitirdikten sonra, onu severmiş gibi sevdim seni.

İşte bu sırada duydu ilk havlamayı evin avlusunda. Saat on biri geçmişti ama kendini bu düşüncelere kaptırmış olan Dona Manuela henüz akşam yemeği yememişti. Hiçbir zaman, hiçbir zaman köpeklerinden biri girmemişti avluya şimdiye kadar, hepsi bi-

lirdi bunun tehlikelerini. Sonra bir havlama daha eklendi birincisine. Yaşlı kadın başını bir şalla sarıp dışarı çıktı. Kuşlar tedirgindi. Kafeslerin üzerini örtmeyi unutmuşlar. Ötmeye ya da uyumaya cesaret etmeksizin sinirli sinirli çırpınıyorlardı, tıpkı Manuela'nın iki kez tanık olduğu güneş tutulmasında olduğu gibi, güneş kaybolur kaybolmaz hayvanlar ve kuşlar sessizleşiveriyorlardı o zaman.

Oysa bu gece ay vardı, hava ilkbahar havasıydı. Yaşamının anlamından, ölümü beklerken kendine düşen görevden gittikçe emin olan Dona Manuelita örtüleri kafeslerin üzerine usulca koymaya gitti.

— Haydi, rahat rahat uyuyun, bu gece sizin geceniz değil, benim gecem, uyuyun haydi.

Herkesin gönülborcu duyduğu, herkes kendisine gönülborcu duysun, herkes barış içinde yaşasın diye yaptığı bu görevi yerine getirdi, sonra büyük taş merdivene yöneldi. Tıpkı tasarladığı gibi, küçük Luis oradaydı, tekerlekli sandalyesine oturmuş kendisini bekliyordu.

Her şey çok doğal oldu. Başka türlü olması için bir neden yoktu zaten. Küçük Luis sandalyesinden kalkıp kolunu Dona Manuela'ya verdi. Çocuk biraz sendeledi, ama güçlüydü yaşlı kadın, destek oldu ona. Çocuk kendisinden çok daha iriydi —ve o— bunu hiç tahmin etmiyordu, on dört yaşında, on beşine basacak, neredeyse küçük bir adam. İkisi birlikte merdivenleri indiler, Luisito hem trabzana tutunmuş, hem de Manuelita'nın koluna yaslanmıştı, Yeni İspanya saraylarıydı burası, Manuela, şenlikleri düşün, müzik, büyük şamdanlar taşıyan, balo geceleri konukları haber veren, çıtırdayan şamdanların mumuyla ellerinin yanmasına gık demeden katlanan üniformalı uşakları gözünün önüne getir, gel benimle, Manuela, birlikte gidelim, Luisito.

Dona Manuelita'nın yirmi köpeği avluda bekliyordu, hepsi birden havlıyordu, sevinçten havlıyordu,

hepsi, El Nublado, tüyleri dökülmüş, aç, karınları kurt ve gebelikten şişmiş köpekler, kim bilir, zaman gösterecekti, yeni eniklemiş, memeleri sarkmış dişi köpekler, yetimler kentini kalabalıklaştırmaya gelmiş köpekler, piçler, kiliselerin barok sundurmalarının altına sığınmış Meryem Ana'nın çocukları: Dona Manuela, Luisito'yu elinden ve belinden tuttu, köpekler mutluluktan havlıyorlardı, sanki her aylı gece dünyanın acı ve zulümden önceki ilk günüymüş gibi bakıyorlardı aya, ve Manuela kılavuzluk etti Luisito'ya, köpekler havlıyordu, ama hizmetçiyle çocuk duyuyorlardı müziği, eski müziği, eskiden bu sarayda yankılanmış olan. Yıldızlara bak, Luisito, Lupita yıldızların ne zaman söneceğini sorardı durmadan. Şu anda bulunduğu yerde aynı soruyu gene soruyor muydu acaba? Elbette, Manuela, kesinlikle soruyordur aynı soruyu, dans et, Manuela, biz dans ederken söyle bana, kızınla ben aynıyız, Lupe Lupita ve Luisito, öyle değil mi? Elbette, ikisi de orada, görüyorum onları, bir dolunay gecesinde, yıldızların harman olduğu bir gecede, buna benzer bir gece, vals yapıyorlar, ikisi, birbirine benzer, hiçbir zaman olmayacak olanın, hiçbir zaman gerçekleşmeyecek olanın bekleyişi içinde, ikisi de düş çocuğu, düş tutsağı: Hiçbir zaman gitme, küçüğüm, aramaya gitme, bekle, burada bekle, ama Lupita gitti, Manuela, sen ve ben burada kalıyoruz, bu evde, biz ve ben değiliz, sen ve beniz, bekleyişte, neyin bekleyişinde Manuela? Ölümden başka ne bekliyorsun?

Köpeklerin havlaması çoğalıyor, ay yüzünden, bu yüzden çıktı ay, köpekler havlasınlar diye, dinle Luisito, müziği dinle, bırak seni yöneteyim, nasıl da güzel dans ediyorsun, Luisito, benim ben olduğumu unut, güzel Lupe Lupita'mla dans ettiğini düşün, belinden tutmuşsun, dans ederken güzel kızımın kokusunu içine çekiyorsun, gülüşünü duyuyorsun, ürkmüş geyik gözlerine dalıyorsun, ve ben de aşkı hâlâ anımsaya-

bildiğimi anlıyorum, biricik aşkımı, Lupe'nin babasının, hizmetçi aşkı, karanlıkta, rasgele, reddedilmiş aşk, geceleyin, bin kez tekrarlanan bir tek sözden oluşmuş...

— Hayır... hayır... hayır... hayır...

Danstan sersemleyen, bunca anıdan başı dönen Dona Manuela dengesini yitirip düştü. Küçük Luisito da onunla birlikte düştü, birbirlerine sarılmış gülüyorlardı, o sırada müzik durmuş köpeklerin havlamaları çoğalmıştı.

— Köpeklere yardım etmeye ant içeceğiz, öyle değil mi Luisito?

— Ant içiyorum, Manuela.

— Sen bağırabilirsin, köpekler bağıramaz. Köpekler ağızlarını açmadan katlanırlar.

— Kaygılanma. Her zaman onlarla ilgileneceğiz, ikimiz.

— Söyledikleri doğru değil, kızımı sevmediğim için köpekleri sevdiğim. Doğru değil.

— Elbette öyle, Manuela.

İşte o anda, bu müzik gürültüsüne, köpek havlamalarına ve gülüşmelere karşın, niçin kimsenin çıkıp bakmadığını, hiçbir kapının niçin açılmadığını, hiçbir sesin niçin uyarıda bulunmadığını kendine sordu Dona Manuelita. Bunu da küçük arkadaşı Luisito'ya mı borçluydu acaba? Artık hiç kimse üzmeyecek miydi kendini, hiçbir zaman?

— Sağol, Luisito, sağol.

— Düşün, Manuela, düşün. Bu evler bir zamanlar, yüzyıllar önce saraydılar, büyük saraylar, görkemli saraylar, burada çok zengin, çok önemli insanlar yaşıyordu, bizim gibi, Manuela.

Gece yarısına doğru, büyük bir açlık duydu çocuk, kimseyi uyandırmadan kalktı. Mutfağa gitti, eliyle yoklayarak bir parça ekmek buldu. Ekmeği taze kaymağa banıp yemeğe başladı. Birden bir onur ya da görev tepkisi hissetti; çok iyi bilmiyordu. Şimdi-

ye kadar, bir şeye gereksinim duyduğu zaman hep istemişti. Şu ana kadar: Kaymak sürülmüş ekmek. Bir şeyi istemeden ilk kez alıyordu. Bulduğu tortillaları aldı, köpeklere atmak için avluya çıktı. Ama köpekler yoktu artık avluda, ne Manuelita, ne ay, ne müzik, ne hiçbir şey.

2

TAN AĞARTISINDA

Lorenza, Patricia ve Graciela'ya

1

Eskiden, geceleri tan ağartılarıyla dolu bir kentti Mexico. Federico Silva, yatmadan önce, sabaha karşı ikide, Cordoba sokağındaki evinin balkonuna çıktığında, seher vaktinin ıslak toprak kokusu duyulurdu; pelesenk ağaçlarının kokusunu duyardı insan, volkanlar çok yakınmışlar gibi gelirdi.

Her şeyi yaklaştırırdı tan ağartısı, dağları, ormanları. Mexico tan vaktinin o çok özgün kokusunu içine daha iyi çekmek için gözlerini kapatırdı Federico Silva; denizkulağı çamurunun yeşilimsi, tatlı esintisi. Bu kokuyu duymak, yeryüzünün ilk sabahını koklamak gibi bir şeydi. Yitik gölü imgelemlerinde canlandırabilenler, yalnızca onlar, kenti gerçekten bilebilirler, derdi içinden Federico Silva.

Eskidendi bütün bunlar. İnsurgentes metro istasyonunun yakınlarındaki o inişli çıkışlı, devsel boyutlu alana yüz metre uzaklıkta oturuyordu şimdi. Mimar dostlarından biri, sokak ve caddelerin —İnsurgentes, Chapultepec, Genova, Amberes, Jalapa— bu düzensiz kavşağını Paris'in Etoile Alanı'yla karşılaştırmış, Federico Silva da çok gülmüştü buna. Insurgentes kavşağı, daha çok, üzerinde birçok tepsi bulunan geniş bir tekerlekli masaya benziyordu: kimi zaman iki yanında uzanan kaldırımlarından daha yüksek, otomobillerin vızır vızır geçtiği, kimi zaman taşlarla, zincirlerle kapatılmış sokaklardan daha aşağıda, kimi zaman da deniz ürünleri satan lokantalarla, koltuk meyhaneleriyle, seyyar satıcılarla, dilencilerle, sokak satıcılarıyla öğrencilerle —ıslık çalan, du-

manla karışık sisin ağır ağır geçişine bakan, ayakkabı boyatan, balık etinde, iri kıçlı, paluze bacaklı, mini etekli kızlara lâf atıp takılan, türlü sandviçler yiyen bir gençler ordusu; hipiler: tüyler, mavi göz kapakları, pullu ağızlar, deri yelekler, altı çıplak, zincirler, kolyeler— tıklık tıklım dolu iç alana bağlanan merdivenlerin ve geçitlerin daha da altında bir yol. Ve nihayet metronun girişi: cehennemin ağzı.

Tan kızıllığıyla dolu gecelerini berbat ettiler. Soluk alınmaz, dolaşılmaz bir duruma geldi mahallesi. Devsel boyutlu kozmopolit bir köyün içler acısı görünümünü kuşanmış Zona Rosa'nın bayağı lüksü ile Colonia Roma konutlarının yararsız olduğu kadar umutsuz gösterişi arasında, ona, Federico Silva'ya, bu iğrenç çukuru, ıslık çalan, dumanlı sisin geçişini seyreden, ayakkabılarını boyatan, pis bir tabağa benzeyen çukurun içine oturmuş hep bir şeyler bekleyen yüzlerce genç insanla dolu alanın insan selini sarsan pis kokulu buharla sıvanmış şu Styx'i açtılar. Yağh sıvıyla kirlenmiş, soğuk çikolata fincanı tabağı.

— Ne utanç verici bir şey, diyordu ölgün bir sesle, üstelik, pastel renkli, sevimli, küçük bir kentti derler buraya. Zocalo'dan Chapultebec'e kadar her şey elinin altındaydı: devlet daireleri, eğlence yerleri, dostluk ve aşk.

Artık kimseyi ilgilendirmeyen unutulmuş şeylere aklını takmış, kart bekârlara özgü eski nakaratlardan biriydi bu. Dostları, Perico ile Marki, daha az inatçı olmasını öğütlerlerdi ona. Annesi hayatta olduğu sürece (ve kadıncağız uzun uzun yaşamıştı) aile geleneklerine saygı göstermesi, Cordobo sokağındaki evde oturması uygundu. Ama şimdi, bu inat neden? Fiyatı şaşırtıcı öneriler almıştı, pazar ergeç tavanına ulaşacaktı, uygun zamandan yararlanmalıydı. Kendisi de gayrı menkul işleriyle uğraştığı, borsa oyunlarından gelir sağladığı için, bunun böyle olduğunu herkesten daha iyi bilirdi.

Sonra, evinin iki yanına, sözümona modern gökdelen dikerek kendisini zorlamak istediler — Federico Silva sözümona diyordu, çünkü, böyle şipşak yapılan, iki yılda bozulup on yılda yıkılan şeyler değil, zamana dayanan şeylerdi ona göre modern. Üzerinde ölümsüz kiliseler, piramitler yapılmış bir ülkenin, mukavvadan, çürük-çarık şeylerden ve pislikten oluşmuş bir kente dönüşmeye boyun eğmesini utandırıcı buluyordu.

Dört duvarın arasına hapsetmişler, boğmuşlardı onu, havadan, güneşten, manzaradan ve kokudan yoksun bırakmışlardı. Kulağını tıkabasa gürültüyle doldurmuşlardı buna karşılık. Beton ve camdan yapılmış iki gökdelenin tutsak ettiği evi, arazinin engebelerinden de fazla yükün neden olduğu çökmelerden de sorumlu değildi, bir kurbandı aslında. Bir akşam, dışarı çıkmak için giyinirken, yere düşürdüğü bir madeni paranın yuvarlana yuvarlana duvara kadar gittiğini görmüştü. Eskiden, aynı odada, kurşun askerlerle oynamış, Austerlitz, Waterlo gibi tarihi savaşları tekrar yaşamış, hattâ banyoda bir Trafalgar deniz savaşı düzenlemişti. Şimdi, su, evin eğimli yönünde banyodan taştığı için bir banyo bile alamıyordu.

— Sanki Piza kulesinde oturuyormuşum gibi, ama bir itibarı var Piza kulesinde oturmanın. Traş olurken başıma alçı döküldü dün, banyonun duvarları pul pul kabarmış. Şehrin süngersi tabanının gökdelenlerin saldırısına dayanamayacağını ne zaman anlayacak bunlar?

Aslında çok eski değildi evi, yüzyıl başlarından yirmili yıllara kadar yapılmış olan, sağduyulu bir Fransız etkisi taşıyan konaklardan biriydi... Doğrusunu isterseniz, solgun renkli yalancı mermerlerin çevresine özençli bir simetriyle oturtulmuş taşlardan yapılmış, mahzenin neminden korunmak için yükseltilmiş ilk kata bir merdivenle çıkılan, şu düz damlı İspanyol ya da İtalyan villalarına benziyordu.

Ya bahçe? Gölgeli, nemli, sakindi bahçe, yüksek yaylanın sıcak gündüzlerinde bir sığınak gibiydi, ertesi günün kokuları, kendiliğinden birikirdi geceler boyu bahçede. Ne lüks! iki yüksek palmiye, çakıl döşeli ağaçlı bir yol, bir güneş saati, yeşil renkli bir madeni sıra, menekşelerin arasından akan bir su sızıntısı. Yeni yapıların Meksika'nın antik güneşinden kendilerini korudukları şu gülünç cam panolara nasıl da acı dolu bir öfkeyle bakıyordu. Daha akıllı olan İspanyol fatihler manastır gölgesinin önemini, içavluların serinliğini anlamışlardı. Bir zamanlar dostu, şimdiyse en acımasız düşmanı olan bir kentin saldırıları karşısında bütün bunları neden savunmak istemesin Federico Silva? Dostlarının *Mandarin*[1] adını taktıkları Federico Silva'nın kişisel düşmanıydı bu kent.

Doğulu çizgileri öylesine belirgindi ki yerli kökeninin izlerini bile bastırıyordu. Meksikalıların yüzlerinde çoğunlukla görülen bir özelliktir bu: ilk yüzü, Mogolistan'ın tundra ve dağlarından gelmiş olan yüzü ortaya çıkarmak için, yaşanan tarihin hasar ve izlerini gizlerler. Bundan olacak, Federico Silva'nın yüzü Mexico gölünün yitik kokusunu andırıyordu: bulanık bir anı, neredeyse bir hayal. Çok ölçülü, çok temiz, çok özenli, değişmez bir yüz ve sanki boyanmış simsiyah saçlar. Ama atalarının beyaz ve sağlam dişleri yoktu onda, besin değişikliğinin doğal sonucu. Yavaş yavaş biberi, fasulyayı, tortillayı bırakan yeni kuşaklar bunların temel etkisinden de —az yiyenler için gerekli olan kalsiyum ve yeterli vitaminden— yoksun kalıyorlardı. Şimdi, kirli bir fincan tabağına benzeyen şu lânet olası Glorieta'da, ıvır zıvırları, gazozlu ve boyalı suları, yapay karamelaları, kağıt torbalarda kızarmış patatesleri, Güneyin cüzzamlı yiyeceklerine katılan Kuzey'in çöplük yiyeceklerini göv-

1. **Mandarin:** (Eskiden, Uzakdoğuda) Yüksek görevli, bilgin, devlet adamı, nüfuzlu aydın. (Ç.)

deye indiren gençlere iğrenerek bakıyordu: her domuz pirzolasında, her demirhindi suyunda, her buruşuk turpta hâzır ve nâzır olan tirişin, amib ve mikrop.

Bunca çirkinliğin ortasında, kendi güzellik vahasını, kimsenin kıskanamayacağı Cennet'ini korumak istiyordu hiç kuşkusuz. İsteyerek ve bilinçli bir şekilde bütün yolların dışında kalmıştı. Moda kervanının gelip geçişine bakıyordu. Bunlardan birini benimsemişti hiç kuşkusuz. Kendisine birini seçmiş ve bunda ayak diremişti.. Kendi seçimi moda olmaktan çıkınca, bunu korumuş, geliştirmiş, değişken ve vefasız beğeniden uzak tutmuştu. Böylece kendi modası hep yürürlükte kalmıştı. Tıpkı, takım elbiseleri, şapkaları, bastonları, Çin bornozları, doğulu küçük ayaklarına giydiği çok zarif kösele potinleri, küçücük mandarin ellerine geçirdiği oğlak derisinden ince zevkli eldivenleri gibi.

Uzun yıllardır, kırklı yılların başından bu yana, annesinin ölümünü ve mirasını, daha sonra da kendi yalnız ve sakin ölümünü —son derece gururlu, aşırılığa alabildiğine düşkün, aynı zamanda son derece zavallı, boyalı mı boyalı, son güne kadar perukalı annesinden kurtulmuş, evinde tek başına kalmışken çok istiyordu bu ölümü— beklemeye başladığından bu yana bu düşünceler hiç bırakmamıştı onu. Cenaze süsleyiciler çok eğlenmişlerdi. Annesinin cesedine hayatta olduğundan daha taze, daha şirin bir görünüş vermek zorunda olduklarını sanan adamlar, yaptıkları işten büyük bir gurur duyarak, çılgın bir karikatür, cilâlı bir mumya sunmuşlardı Federico Silva'ya sonunda. Ama o, anasının durumunu görür görmez, bir daha açılmamak üzere kapatılmasını buyurmuştu tabutun.

Cenazeyi beklemeye, Dona Felicitas Fernandez de Silva'nın törenine birçok akraba ve dost gelmişti. Kanun kaçaklarının, küçük memurların, değirmencile-

rin ve domuz çobanlarının fethettiği bir sömürgede sanki böyle bir sıfat uygun düşermiş gibi —diyordu Federico Silva— kimileri soyluluk ünvanı kullanan kibar ve seçkin insanlar.

— Ne isek onunla yetinelim, diyordu eski dostu Maria de los Angeles Negrete'ye, tarihin bütün çalkantılarına rağmen gelirlerini uzun süre korumayı başarmış bir yüksek burjuvaziyiz biz.

Bu kumpanyanın en eskisi servetini on dokuzuncu yüzyılda yapmıştı, en yenisi ise düzenini 1910'da kurmuştu. Yazılı olmayan bir yasa, devrimin yarattığı yeni zenginleri topluluğun dışında tutuyordu, ama içsavaştan zarar görmüş ve kendi *standing*'lerini[1] ele geçirmek için devrimden yararlanmış olanların durumunu da kabul ediyordu. En doğalı, bununla birlikte, en uygunu, sömürgeleştirme döneminde olduğu kadar, hem imparatorluk hem de cumhuriyetçi diktatörlükler zamanında zengin olmuş olmaktı. Casa Cobos markisinin serveti genel vali, kral naibi O'Donoju zamanına kadar uzanıyordu ve markinin ninesi imparatoriçe Charlotta'nın nedimesiydi; Perico Arcuz'un ataları Santa Anna ve Porfirio Diaz'ın bakanlarıydılar; Federico'ya gelince, Fernandezler tarafından *Maximilien*'in[2] bir yaverinden, Silvalar tarafındansa Lerdo de Tajada'lı bir yargıçtan geliyordu. Soyluluğun ve beklenmedik olayların kucağında yaşayan, bir gün süt liman, ertesi gün korkunç kargaşalıklara sahne olan bir ülkenin siyasal değişimlerinin dışında kalmış bir sınıfın kanıtı.

---

1. **Standing**: Mevki, toplumsal durum, vb. (Ç.)
2. **Maximilien**: Meksika imparatoru (Viyana, 1832 - Queretaro, 1867); Avusturya arşidükü. III. Napoleon tarafından 1863'te Meksika tahtına geçirildi. Juarez tarafından tahttan indirilip kurşuna dizilmesi üzerine karısı Charlotta delirdi. (Ç.)

Her cumartesi, *mah-jong*[1] oynamak için dostlarıyla buluştuğunda,

— Kaygılanma Federico, diyordu marki ona. Biz ne kadar hoş karşılamazsak karşılamayalım, devrimin Meksika'yı kesinlikle evcilleştirdiğini kabul etmek zorundayız.

Alana oturup dumanlı sisin geçişine bakan gençlerin sinirli gövdelerinde uyuklayan kaplanları, bakışlarında birikmiş öfkeyi görmüyorlardı.

2

Gerçekten anımsamaya annesinin gömüldüğü gün başladı. Dahası, Dona Felicitas'ın korkunç ağırlığı altına gömülmüş olan açık seçik bir belleği bu ölüm sayesinde yeniden kazandığını anlamıştı. Gündüzleri gecenin haber verdiğini, kokusunu içine çekmek ve gündüzün armağanını önceden almak için balkona çıktığını o zaman anımsadı.

Ama, başka anılar arasında bir anı, dirilen bir içgüdüye en yakın olanıydı bu. Kesin olan şudur ki, diyordu kendi kendine, yaşlıların belleği başka yaşlıların ölümüyle tazelenip canlanır. O zamandan bu yana, yeni anıların ortaya çıkmakta gecikmeyeceği inancıyla bir amcanın, bir dayının, bir dostun ölümünün haber verilmesini bekliyordu. Böylece günün birinde, kendisi de başkalarının bellek tazelemesine yardımda bulunacaktı.

Nasıl anımsayacaklardı acaba kendini? Her sabah aynanın önünde günlük tuvaletini yaparken, son yirmi yıl içinde gerçekte pek az değişmiş olduğunu kabul ediyordu. Yaşlanmaya başlar başlamaz sonsuzluklarının görünümünü kuşanan Asyalılar gibi tıp-

1. Mah-jong ya da ma-jong: «Kazanıyorum» anlamına gelen sözcük. Dominoya benzeyen bir Çin oyunu. (Ç)

kı. Ama bu, üslûp değiştirmemiş olmasından da kaynaklanıyordu hiç kuşkusuz. Maurice Chevalier'in çıkardığı modaya uygun olarak sıcak havalarda hasır şapka giyen yalnızca kendisi olmalıydı. Her hecesinin tadını çıkara çıkara şapka sözcüğünü değişik dillerde hazla tekrarlıyordu: *carrete, straw hat, paglietta.* Kış gelince de, çağının en zarif erkeği olan Anthony Eden' in benimsettiği ipek kurdelalı siyah *homburg* giyiyordu.

Her gün geç kalkıyordu. Gelirleriyle yaşayan bir zenginden başka biri gibi görünmeye kalkışması için bir neden yoktu. Kötü bir toplumsal bilinçle aşılanmıştı dostlarının oğulları. Daha sabahın sekizinde yataktan fırlayıp, sıradan bir kafetaryada *hot cake* yiyerek politik tartışmalar yapıyorlardı. Bereket versin, zengin olmaktan utanç duyan, ya da uşağı ve aşçısı Donde'nin kahvaltısını bekleyerek öğleye kadar yataktan çıkmadığı, daha sonra gazeteleri okuyarak sakin sakin kahvesini içtiği, hiç acele etmeden hazırlanıp giyindiği için kendisini eleştirecek oğulları yoktu Federico Silva'nın.

Gençliğinde giydiği giysileri uzun yıllar korumuş, annesi Dona Felicitas'ın ölümünden sonra da onun biri Birinci Dünya Savaşı öncesinin, öteki yirminci yüzyılların modasına, bir başkası da senoranın otuzlu yıllarda icat ettiği ve yaşamının sonuna kadar kendi üslûbu olarak kalan karmaşayı —renkli çoraplar, simli ayakkabılar, parlak renkli boyun kürkleri, mor ipekten uzun etekler, dekolte bluzlar, bir sürü kolyeler, eşarplar, çan biçimli şapkalar— yansıtan olağanüstü giysilerini toplamış ve çeşitli dolaplara yerleştirmişti.

Şimdi giydiği takımı diktirdiği dönemden bu yana kendisine aynı masanın ayrıldığı Londra sokağındaki Bellinghausen'e kadar hergün yürüyordu. Tanıdıkları geçerken başını hafifçe eğerek, kendisinin ya da annesinin tanışı yalnız kadınların hesap pusula-

larını isteyerek, mağrur ve vakur, tek başına öğle yemeğini yiyordu; sırta şaplak indirmeler, haykırmalar, nasılsınlar, bayağılıklar, ah-ne-mutlu-sizi-görmekler, ne-güzel-sürprizler söz konusu değildi hiç kuşkusuz. Teklifsizlikten nefret ediyordu. Ufak tefek, esmer, vesveseli kişiliğine gelince, dokunulmaz küçük bir yer ayırıyordu kendine. Saygı duyulacak.

Gerçek yakınlığı evinin içine gösteriyordu. Her öğle sonu, eşyalara, Tiffany lâmbalarına ve kül tablalarına, Lalique'in heykelcik ve çerçevelerine bakmaktan, onları seyretmekten hoşlanıyordu. Bu nesneler özel bir doyum sağlıyordu ona, ama bunların yanı sıra, «art-déco» mobilyası, simli sehbalar üzerinde yuvarlak aynaları, alüminyum borulu yüksek lâmbaları da vardı; satenleri, ipekleri, beyaz telefonu, kutup ayısı postu ile duvarları açık fildişi renginde lakelenmiş odası tepeden tırnağa beyazdı.

İki olay iz bırakmıştı gençlik yaşamında. Hollywood'ta bulunduğu sırada, Meksika'nın Los Angelos konsolosu *Saat Sekiz Konukları*'nın platosunu ziyaret etmesi için izin almıştı ona. Jean Harlow'un beyaz odasına girmiş, aktristi uzaktan görmüştü. Plâtin rengi bir düş gibiydi her şey. O sıralar *Just One of Those Things*'i bestelemiş olan Cole Porter ile *Geceler Güzeldir*'i yazmakta olan Scott Fitzgerald'ı tanımıştı Eden Roc'ta. O yaz, Riviera'da Cole Porter'la fotoğraf çektirmiş, ama Fitzgerald'larla çektirmek olanağı bulamamıştı. Flâşsız, sıradan bir kara kutuyla çekilmişti fotoğraf. Negrosco otelindeki odasına girince, karanlıkta çırılçıplak bir kadınla karşılaşmıştı. Birbirlerini tanımıyorlardı. Birden, ortalığı gündüze çeviren bir ay ışınıyla aydınlanmıştı kadın, sanki bir güneş ışını, çiğ, edepsiz bir ışık, abajurluk yapan asma yaprağı olmaksızın.

Côte d'Azur'de geçirdiği günler, cumartesi toplantılarının sürekli bir anımsama konusuydu. Yetenekli bir mah-jong oyuncusuydu Federico Silva, ve her za-

manki oyun arkadaşları —Maria de los Angeles, Perico ve Marki— o ünlü yaz onunla birlikteydiler. Aşk dışında, Jean Harlow'a benzeyen o sarışın genç kız dışında her şey anımsanabilirdi. Dostlarından biri, ötekinin bu yasak bölgeye gireceğini hissederse ona anlamlı anlamlı bakardı. Bunun üzerine, eski günleri anmayı bırakıp konu değiştirirler, aile ve paraya ilişkin o alışılmış söyleşilerine geçerlerdi.

— Bu iki şey, aile ve para, birbirinden ayrılmaz şeylerdir, derdi onlara Federico Silva oyununu sürdürerek. Çocuğum olmadığı için, ben ölünce, başka yere, başka aileye gidecek para. Kaderin cilvesine bakın.

Ölümden konuşmak istemezdi. Paradan, hayır. Her biri, Meksika'nın zenginliklerinden bir bölümünün —madenler, ormanlar, topraklar, hayvanlar, tarım— uzun bir süre üzerine oturmak, ve bunlar daha el değiştirmeden de tek güvenli değere —Mexico kentinde taşınmaz mallara— dönüştürmek şansına sahip olmuştu.

Kendisine çok düzenli bir gelir sağlayan evleri, Tacuba, Guatemala, La Modena caddelerindeki sömürge dönemi saraylarını düşündü Federico Silva, biraz şaşkınlıkla. Hiç gitmemişti oralara. Kimlerin oturduğunu da bilmiyordu. Belki günün birinde, bu eski saraylarda oturan insanları, nasıl insanlar olduklarını, Mexico'nun en soylu yapılarında oturduklarını bilip bilmediklerini sorardı kiraları toplayan görevlilere.

Kendisini güneşten yoksun bırakan, evinin dengesini bozanlara benzeyen türden yeni bir yapıyı asla kiraya vermeyecekti. Ant içmişti buna. Kendi evinde, bu mah-jong cumartesisi masaya geçerken bir gülümsemeyle tekrarladı bu cümleyi. Federico Silva'nın evine kabul edilmenin özel bir onur olduğunu herkes bilirdi. Şu incelikleri yalnızca o uygulardı: kırmızı deriden masa plânı, en sıkı protokola —mevki, yaş, eski görev— uygun olarak ayrılan yerler ve her konuğun

yerini gösteren kartlar, ev sahibinin kendi eliyle yazdığı yemek listesi, hizmet eden Donde'nin kusursuz giyimi.

Bulunmayanları, kendisinden önce öteki dünya yolculuğuna çıkmış olan dostlarını anımsamak için bakışlarını masada gezdirdiği sırada Federico Silva'nın Asyalı yüzünde belli belirsiz alaylı bir anlam belirdi o akşam. Porselenden mandarin ellerini okşadı: ah, ölümünkinden daha acımasız bir protokol yoktu, mezarmkinden daha katı olan öncelik hakkı. Konukların Goya'nın elinden çıkmış yüzlerini, pörsük etleri, derin kırışıklıkları, dostlarının çukur gözlerini, çok yukarıdan ve dikey olarak, utanmazcasına aydınlatıyordu Lalique'in örümceği.

Bir gece, Negresco otelindeki odamda çırılçıplak soyunan sarışın genç kız ne oldu acaba?

Donde çorbayı dağıtmaya başladı ve maya profili Federico Silva ile sağında oturan hanımın, eski dostu Maria de los Angeles Negrete'nin arasına girdi. Alnının ortasından başlıyordu uşağın burnu, küçük gözleri şaşı şaşı bakıyordu.

— Olağanüstü bir şey, dedi Federico Silva fransızca, böyle bir profilin, böyle gözlerin Mayalar'da güzellik simgesi olduğunu biliyor muydunuz? Bunu sağlamak için, bebeklerin başlarını yassıltıyorlar ve bir ipin ucuna bağladıkları bilyanın sarkaç salınımını gözleriyle izlemeye zorluyorlardı. Zorla kazandırılan fiziksel özellikleri nasıl olur da yüzyıllar sonra bir kalıt gibi sürdürebilirler?

— Sanki bir perukayı, takma dişleri kalıt olarak alırmış gibi, dedi Maria de los Angeles Negrete o kısrak gülüşüyle.

Donde'nin ev sahibiyle konuğu arasındaki profili, çorba kâsesini uzatan kolu, dolu kepçe, Donde'nin terinin neden olduğu beklenmedik tedirginlik, ama yemek pişirdikten sonra, servise başlamadan önce yıkanmasını kesinlikle söylemişti ona, bazan imkânsız

oluyor efendim, zaman kalmıyor, efendim.

— Seninkiler mi yoksa anneminkiler mi, Maria de los Angeles?

— Pardon, Federico?

— Peruklar. Dişler.

Kim çarptı kepçeye, Federico Silva, Donde ya da Maria de los Angeles, kim bilir, ama sıcak çorba koynundan aşağı döküldü hanımefendinin, çığlıklar, hay Allah, Donde, pardon, efendim, ben yapmadım, ah Maria de los Angeles'in yoğurtsu memeleri, ah sütanneciğimin memişkoları bicikleri, yıkan Donde, beni rahatsız ediyorsun Donde, annemin perukası ve dişleri, çıplak sarışın, Nice...

Korkuyla sıçrayarak uyandı, düşünde gördüklerini anımsamak için gösterdiği umutsuz çabanın boğuntusu, hiçbir zaman anımsamayacak olmanın kesinliği, sonsuza dek yiten yeni bir düş. Kederden sarhoş, çin bornozunu sırtına geçirip balkona çıktı. Derin derin soluk aldı. Yaklaşan tanyerinin kokusunu boş yere aradı. Aztek gölünün balçıkları, yerli gecesinin köpüğü. Yapacak bir şey yok. Yitik kokular da geri dönmeyi kabul etmiyorlardı, tıpkı düşler gibi.

— Bir şey mi var, Efendim?

— Hayır, Donde.

— Bir çığlık duydum Efendim.

— Bir şey yok. Haydi, git yat Donde.

— Nasıl isterseniz.

— İyi geceler, Donde.

— İyi geceler, Efendim.

3

— Seni tanıdım tanıyalı elbiseleri aşırı bir titizlikle seçtiğine tanık oldum, Federico.

Bir kez kendisiyle alay ettiği için hiç bağışlamamıştı eski dostu Maria de los Angeles'i: Günaydın,

Monsieur Verdoux. Modası geçmiş inceliğinde Chaplin'ce bir şeyler vardı belki, ama yalnızca servet yitirmeyi simgelediği zaman. Oysa, herkesin bildiği gibi, Federico Silva'nın servetinin başına bir şey gelmemişti. Ne var ki, gerçek bir beğenisi olan herkes gibi, o da ömrü uzun seyleri seçmeyi biliyordu. İster bir çift ayakkabı, ister bir ev söz konusu olsun.

— Elektriği tutumlu kullan. Erken yat.

Örneğin, bir bastonla tozlukları aynı anda kesinlikle taşımazdı. Cordoba sokağından Bellinghausen lokantasına yaptığı günlük gezintisi için 1933 yılında yaptırdığı, Buster Brown kemeriyle süslü kiremit renki ceketinin gözalıcı etkisini, özenli bir savruklukla koluna attığı sıradan bir yağmurlukla dengelemeye özen gösterirdi. Ancak, o pek ender, gerçekten soğuk günlerde çıkartırdı melon şapkasını, siyah paltosunu ve beyaz eşarbını. Çok iyi biliyordu: bu hiç değişmeyen gardrobun, masraflarının en alçaltıcısı olduğunu arkasından fısıldıyordu dostları. Dona Felicitas'ın kendisine zorla kabul ettirdiği gibi, otuz değilse bile en az yirmi yıl dayanmalıydı alınan şeyler...

— Elektriği tutumlu kullan, erken yat.

Ama açıklaması buysa, Dona Felicitas'ın ölümünden sonra da neden aynı eski giysileri giymeyi sürdürüyordu? Mirasına sahip oldu olalı hiç sormamışlardı bu soruyu ona. Geçim sıkıntısını bir erdeme dönüştürmeye zorlayarak Dona Felicitas onun düşünme yöntemini bozdu, diyorlardı. Hayır, annesi yalnızca yoksulculuk oynuyordu, yoksulluk taslıyordu. Dona Felicitas'ın bir akşam oyalanmak, görünüşü kurtarmak, oğlunun büyüdüğünü, akşamları kendisinden izin almaksızın dışarı çıktığını, kendisini yalnız bırakmaya cesaret ettiğini farketmiyormuş gibi davranmak için yakıcı bir şaka vurgusuyla söylediği şu cümleyle başlamıştı her şey, elektriği tutumlu kullan, erken yat.

— Madem ki sana bakıyorum, senden bekleyebi-

leceğim en küçük şey, beni yalnız bırakmamandır Federico. Her an ölebilirim. Donde var, biliyorum, ama bir uşağın kollarında ölmek düşüncesi hoşuma gitmiyor. Tamam Federico. Sana inanıyorum, anneni terkedebileceğin kadar çok önemli bir randevu olmalı bu. Terkediyorsun, evet, en uygun kelime bu. Bana yaptığın kötülüğü bağışlatabilsen hiç olmazsa Federico. Nasıl olduğunu biliyorsun. Bu yıl, rahip Tellez'in din derslerini izlemeye söz vermiştin bana. Birazcık sevindir beni, Federico. Güzel, şimdi kapatıyorum telefonu. Kendimi çok yorgun hissediyorum.

Yalımlanan gözlerinin, portakal ağzının, kırmızı yanaklarının müstehçen izler taşıdığı unlu yüzünü görkemli hareketlerle pudralayan, beyaz püsküllerı şatafatla kullanan, kokulu bir buluta sarınan, pudra ve kokulu talka sinirlenen, kel başı beyaz ipeğe sarılı, beyaz deriyle döşeli, kocamış iri bebek, sütlü soytarı beyaz yastıkların ortasında kemeri kalay cilâlı karyolaya oturmuş, beyaz telefonu kapatıyordu. Geceleyin, siyah, sert, parlak bukleli perukası, tıpkı eski bir krallık perukası gibi, kıtık doldurulmuş gövdesiz bir bez mankenin başı üzerinde, tuvalet odasında duruyordu.

Cumartesi dostlarıyla yaptığı konuşmalara bazen bir tutam ürkütücü düşsellik katmaktan hoşlanıyordu Federico Silva. İyi bir dinleyiciden daha doyurucu bir şey yoktur dünyada ve Maria de los Angeles kolayca korkuyordu. Bu durum çok hoşuna gidiyordu Federico Silva'nın. Maria de los Angeles daha yaşlıydı kendisinden; çocukken âşıktı ona, on yedi yaşındaki güzel gençkız Blanco y Negro balosuna, kendisiyle, bu sarışın güzelliğin çılgın hayranı, küçük sadık dostuyla değil de daha büyük çocuklarla gitmeyi yeğlediği zaman ağlamıştı, bu gül renkli ten, bu buğulu tüller, güzeller güzeli Maria de los Angeles, Goya'nın tablosundaki kraliçe Maria-Louisa'ya benziyordu şimdi. Onu korkutarak, tıpkı on beş yaşındaki gibi ona

saygı gösterdiğinin, gösterebileceği tek saygının onun tüylerini diken diken etmek olduğunun farkında mıydı Federico Silva?

— Biliyorsunuz, kurbanları çektikleri acıdan kurtarmak için keşfedilmişti giyotin. Ama sonuç bunun tam tersi oldu. İdamın çabukluğu aslında can çekişme süresini uzatır. Baş da, gövde de, birbirlerinden ayrılmaya alışacak zaman bulamazlar. Kendilerini ayrılmamış sanırlar, bunun bilincine varmaları birkaç saniye alır. Bu birkaç saniye kurban için yüzyıllar gibidir. Koyu gölgeleri, ölümcül çukurları, olağanüstü gizemiyle ancak Marlène Dietrich'i güzel gösterebilecek Lalique lâmbasının yukarıdan acımasızca aydınlattığı, uzun dişli, dokusu yoğurttanmış izlenimi uyandıran memeli, kısrak gülüşlü yaşlı kadın böyle bir şeyi gözünün önüne getirebilir mi? Işıkla kesilmiş başlar.

— Başı kesilen gövde kımıldamayı sürdürür, sinir sistemi çalışmasına devam eder, kollar çırpınır, eller yalvarır. Beyine yığılan kanla dolu kesik başa gelince, çok yüksek bir bilinç düzeyine ulaşır. Yerinden fırlamış gözler cellâta bakarlar. Dil, çabucak, lânetler, anımsar, karşı koyar. Ve dişler bütün yırtıcılıklarıyla sepeti ısırırlar. Giyotinin altında kullanılıp da sanki bir fare sürüsünün saldırısına uğramış gibi diş izleri taşımayan kemirilmemiş tek bir sepet yoktur.

Bayılıyormuş gibi inlerdi Maria de los Angeles, Casa Bobos markisi nabzını tutar, Perico Arauz kolonyayla ıslatılmış mendil sunardı, Federico Silva sabaha karşı saat ikide herkes gittikten sonra balkona çıkar, yeni cesetin kim olacağını, anılardan bir bölümünün anımsanmasını sağlayacak en yakın ölüyü düşünürdü. Anıların geliriyle de yaşayabilirdi insan, ama bu geliri elde etmenin tek yolu birinin ölümünden geçiyordu. Hangi anılara yol açacaktı kendi ölümü? Kimin belleğinde? Balkon pencerelerini kapatır, bir zamanlar annesinin olan beyaz yatakta uyuma-

ya giderdi. Kendisini anımsayacak insanları gözünün önüne getirerek uyumaya çalışırdı. Kendisini herkesin tanımasına karşın anımsayacakların sayısı pek fazla değildi.

Dona Felicitas'ın ölümünden sonra, kendi ölümüyle ilgilenmeye başlamıştı Federico-Silva. Donde'ye gerekli talimatı vermişti:

— Cesedimi bulur bulmaz, kimseye haber vermeden önce, şu plâğı koyacaksın.

— Evet, Efendim.

— İyi bak. Yanılmayasın. Şuraya bırakıyorum, üste.

— Tasalanmayınız, Efendim.

— Ve gece masasının üzerine şu kitabı açacaksın.

— Efendimin emirlerine göre yapılacak.

Schubert'in *Bitmemiş Senfoni*'sini dinlerken bulsunlar istiyordu ölüsünü ve başucu masasında da Dickens'ın *Edwin Drood'ın Gizi* açık durumda... Ölüm sonrası için düşündüğü düşselliğin üzerinde en çok çalışılmışıydı bu. Dört mektup yazmaya karar verdi. İntihar etmiş gibi betimliyordu kendini birincide, ikincide ölüme mahkûm edilmiş, üçüncüsünde çaresiz bir hastalığa yakalanmış, dördüncüsünde de bir doğal ya da insanî felâkete uğramış gibi. En sorun çıkartanı sonuncusuydu. Bu üç olguyu zamansal olarak nasıl eşleyecekti: ölümü, mektubun gönderilmesi ve Sicilya'da deprem, Key West üzerinde siklon, Martinik'te volkan püskürmesi, ...üzerinde uçak kazası. Buna karşın, öteki üçünü, başka yerlerde oturan birilerine gönderebilir, kendisinin yazıp imzaladığı mektupları ölüm haberini alır almaz dostlarına göndermelerini rica edebilirdi: intihar mektubunu Maria de los Angeles'e, ölüme mahkûmunkini Perico Arauz'a, çaresiz hastanınkiyse Casa Cobos markisine. Nice şaşkınlık, nice kararsızlık, nice sonsuz kuşku: şurada başında beklediğimiz, şimdi şuraya gömeceğimiz insan,

gerçekten bizim dostumuz Federico Silva mı? Bununla birlikte, başkalarının önceden kestirilebilir şaşkınlık ve kararsızlığı, kendisininkilerin yanında hiç kalıyordu. Çünkü, üç mektubu tekrar okurken, üç mektubun kimlere gideceğini bilse bile, ölümünden sonra mektupları üzerinde yazılı adrese göndermelerini kimlerden isteyebileceği konusunda hiçbir düşüncesi bulunmadığını anlıyordu. Şu ünlü Côte d'Azur gezisinden bu yana yurt dışına adım atmamıştı. Cole Porter gülümseyerek, Fitzgerald'lar ve Jean Harlow gözyaşları içinde ölmüşlerdi, kendi yerine kim postalayabilirdi mektupları? Dostlarını, Perico, Marki ve Maria de los Angeles'i, Eden Roc'ta, genç ve deniz giysileri içinde gözünün önüne getirdi, kırk yıl önceki görünüşleriyle... Jean Harlow'a benzeyen sarışın genç kız neredeydi acaba? Aralarında bir giz ortaklığı bulunan biricik insan oydu, hayatın kendisine ayırdığı acı ve aşağılanmayı, ölümde yalnızca o unutturabilirdi kendisine.

— Peki kimsin sen?

— Ben de senin kim olduğunu bilmiyorum.

— Özür dilerim. Odayı şaşırdım.

— Hayır. Gitme. Ben de seni tanımıyorum.

— Bırak beni, yoksa bağırırım.

— Rica ederim...

— Bırak beni! Yeryüzünde bir tek sen kalsan bile! Çin domuzu seni.

Son erkek. Zarflarına tekrar koymadan önce katladı mektupları. Ağır bir el indi omuzuna, bilezik, zincir, madene çarpan maden şangırtısıyla.

— Zarfların içine ne koyuyorsun? Paranı mı moruk?

— O mu?

— Eminim. Her gün kahvenin önünden geçiyordu.

— Maçin kimonosuyla kolay tanımak değil öyle.

— Ama bastonuyla, kolay.

— Postallarındaki bebek göğüslüğüyle de şipşak.

— Buraya bak, bunak, fazla ırgalama. Sana benim ahbapları takdim edeyim, Berber, Pocahonta. Ve bendeniz Artist kulunuz, emrinizdeyim. Sözümüz söz, sana bir kötülük yapmayacağız.

— Ne istiyorsunuz?

— Sadece senin ihtiyacın olmayan şeyleri, hepsi bu.

— İçeri nasıl girdiniz?

— Senin götlek uyanınca anlatır sana.

— Hangi götlek?

— Senin alışverişini yapan.

— Hesabını öyle gördük ki kimse kusur bulamaz.

— Sizi hayal kırıklığına uğrattığım için üzgünüm. Evde para yok.

— Senin pis paranı istemediğimi söyledim. Parayı herhangi bir yere koyabilirsin, pinpirik...

— Tartışmayla vakit kaybetme Artist. Başlıyor muyuz?

— Evvet.

— Berber, Poca'yla ben ortalığı zula ederken sen ihtiyarla ilgilen.

— Okey.

— Ötekiler aşağıda mı kalıyorlar?

— Ötekiler mi? Kaç kişisiniz?

— Güldürme beni dede, duyuyor musun birader, kaç kişi olduğumuzu soruyor.

— Yaklaş, Pocahonta, sevimli façanı görsün iyice, dişlerini göster, bir öpücük postala, tamam, çok güzel Pocahonta'm çok güzel, söyle ona kaç kişiyiz, ordu, ordu.

— Kahvenin önünden geçerken hiç farketmedin mi bizi pompuruk.

— Hayır. Katiyyen. Ben ilgilenmem...

— İşte işin püf noktası burada. Bizimle alâkadar olmalıydın. Yani biz seni görüyor ve seninle enterese oluyorduk, öyle değil mi Berber?

— Lâfa bak. Hem de kalubelâdan beri. Senin yerinde olsam sinirlenirdim, Pocahonte, muşmula seni farketmemiş bile, senin gibi bir yavruyu, fıstıklar kraliçesini, yeni dalga tropikal dansöz havanı hiç farketmemiş, allâma.

— Bak gördün mü tohumluk, sinirlendim işte. Hiç farketmemişsin beni. Bahse girerim ki artık hiç unutmayacaksın.

— Haydi, yeter artık gırgır. Git bak bakalım Poquita, neler varmış dolaplarda. Sonra çocuklar çıkıp mobilyaların, lâmbaların icabına baksınlar.

— Emredersin, Artist.

— Berber, sana pinponu eğlendirmeni söylemiştim.

— Bi dakka, bi dakka, böyle, derler ya, böyle kibar bir beyefendiyi hiç traş etmemiştim.

— Yahu Artist bi bak şuna, Mumya'nın şapkalarına bir kitakse et, postal ordusu allâma, ah ulan hırbo, kırkayak sanıyor kendini pezo.

— Şımartılmış, şımartılmış.

— Ne istiyorsunuz?

— Rahat dür. Bırak da usûlüne uygun sabunlayım.

— Dokunmayınız yüzüme.

— Bak bak bak, önce size bakmıyorumlar, şimdi de dokunmayın banalar. Bu kadar çıtkırıldım olma Mumya...

— Bakın çocuklar, ama gözlere dikkat.

— Vay anam vay, Pocahonta! Nerede buldun bu boaları?

— Yandaki dolapta. Üç dolap dolusu çulçaput var, büyük bir voli, çocuklar. Kolyeler, şapkalar, mavi kırmızı çoraplar, arayıp da bulamadığımız şeyler, yemin ederim.

— Annemin eşyalarına dokunmaktan menederim sizi.

— Uslu durun, Mumya bey. Size kötülük yapma-

maya söz verdik. Ne işinize yarar ki bunlar. Hiç ihtiyacınız olmayan şeyler, eski ıvırzıvırlar, bu lâmbalar, bu kül tablaları, incikboncuk, ne işinize yarar bu çıfıt çarşısı sizin?

— Siz anlayamazsınız, vahşi sürüsü.

— Bak, reis, bize nasıl davrandığını duyuyor musun?

— Valla ahbap, iltifat ediyor bize. Doğru söylüyor, çünkü meşin ceketimin altı çıplak, Poquita sen de başına tüy tak, işte şimdi vahşiye benzedik, Azteklerin son numarası, tamam mı? Dinle, Mumya, ben senin eskilerini giyeceğim, Poquita da ananınkileri, sadece bunun için geldik buraya.

— Elbiseleri çalmaya mı?

— Hepsini, kaşkaval, elbiselerini, mobilyalarını, kaşıklarını, hepsini, hepsini.

— Ama niçin, ne ederler ki...

— Çok. Senin bitpazarı moda oldu şimdi.

— Eşyalarımı satacak mısınız?

— Hem de nasıl, Langunilla'da en esaslı ottan daha pahalıya gidiyor bunlar, bu çıfıt çarşısından elimize ne geçeceğini bir bilsen dedeciğim...

— Poquita'm, hoşuna giden dalgaları kendine ayır bi tanem, en güzel kolyeyi, en şık boayı, gönlün en çok hangisini çekiyorsa, tamam mı hayatım?

— Baştan çıkarma beni Artist. Tahrik etme beni, çünkü şu bembeyaz döşeği çekiyor canım, senle ben nasıl düzüşürdük üzerinde kim bilir!

— Haydi. Angutluk etme Artist, kökle.

— Sen kendi işine bak Berber.

— Bakın nasıl da güzel sabunladım, sanki Noel baba.

— Artık dokunmayın bana bayım.

— Ne, ne? Haydi, biraz dönün de güzel güzel traş edeyim.

— Bana dokunmamanızı söyledim.

— Lütfedip başınızı biraz sola çevirir misiniz?

— Dokunmayın başıma, saçımı bozuyorsunuz!

— Hişt hişt! rahat dur ahbap.

— Zavallı dilenciler.

— Ne dedin sen, kaşalotzâde, ne dedin?

— Ne, biz mi dilenciyiz?

— Dilenci diye bir şey isteyene denir, inek turşusu. Biz, istemiyoruz, alıyoruz.

— İğrençsiniz, pissiniz, kokmuşsunuz siz.

— Ne gavgav ediyorsun, pinpon? Bak hele, Artist, sence sarhoş mu bu hödük?

— Yok canım, bizim gençliğimizi görünce kendi morukluğuna bozuluyor, o kadar.

— Orospu analılar, bit sürüsü, fare sürüsü, hamamböceği sürüsü.

— Dikkat et, kaşkaval, anama lâf yok, tamam mı...

— Dikkat et Berber.

— Berber dedikleri siz misiniz, siz...

— Evet, benim dede, n'olacak?

— Hayatımda gördüğüm orospu çocuklarının en alçağısınız siz. Bana dokunmaktan menederim sizi. Elinizi ille bir yere koymanız gerekiyorsa, orospu ananızın...

— Ah, ulan ibnetor... şimdi görürsün.

4

Federico Silva'nın kâğıtları arasında, Negrete'nin dulu Dona Maria de los Angeles'e yazılmış bir mektup bulundu. Vasiyet uygulayıcısının zarfı ulaştırdığı yaşlı kadın mektubu okumadan önce bir an dostunu düşündü, gözleri yaşla doldu. Öleli bir hafta olmuştu, bugün de bu mektup, ne zaman yazılmış acaba?

Zarfı açıp mektubu çıkardı. Üzerinde tarih yoktu mektubun ama yazıldığı yer belliydi: Palermo, Sicilya,

tarihsiz. Son günlerde birbirini izleyen bir dizi hafif depremden söz ediyordu Federico. 1964 felâketinden de korkunç büyük bir yersarsıntısını haber veriyordu uzmanlar. Yaşamının burada sona ereceği içine doğmuştu Federico'nun. Kentten ayrılmak buyruklarına uymamıştı. Tuhaftı durumu: intihar isteğine engel olan bir doğal âfet. Otel odasından dışarı çıkmıyordu, Gongora'nın da dediği gibi köpüklü Sicilya denizini seyrediyordu, kendisini çok iyi hissediyordu, çirkinlikten, saygısızlıktan, geçmişin yozlaşıp bozulmasından —bu yaşam boyu en çok nefret ettiği şeylerden uzakta— bu güzel yerde ölmek kendisine pek uygun düşüyordu...

Sevgili dostum, Neresco'da skandal çıkartan şu sarışın kızı anımsıyor musun? Çok yalınkat biri olduğumu, yaşamımın tekdüze geçtiğini, benim olmayı kabul etmemiş olan güzel bir kadının hayaliyle ebediyen büyülenmiş olduğumu, haklı olarak, düşünebilirsin. Senin, Perico'nun, Marki'nin ve bütün dostlarımın bu konudan nasıl uzak durduğunuzu biliyorum. Karşısına çıkan biricik serüveni yüzüne gözüne bulaştırdı, sonra zalim bir annenin dizinin dibinde yaşadı, ve şimdi de öldü.

Olayın özünde haklısınız, ama görünüşte haklı değilsiniz. Bu olayı hiç kimseye anlatmadım şimdiye kadar. Kızdan kalmasını, geceyi benimle geçirmesini isteyince, kabul etmedi, «Yeryüzünde kalan son erkek olsan bile» diye haykırdı yüzüme. Bu çok acı cümle —inanacak mısın bilmem?— kurtardı beni. Yalnızca, aşk karşısındaki kimsenin son insan olmadığını söyledim, kendi kendime, ölüm söz konusu olunca durum başka. «Sen sonuncusun»u yalnızca ölüm söyleyebilir bize. Ne başka bir şey, ne de başka bir kimse, Maria de los Angeles.

Bu cümle aşağıladı beni, ama korkutmadı. Eğer hiç evlenmediysem, bunun nedeni korkudur, kabul

ediyorum. Annemin bana zorla kabul ettirdiği şeyleri çocuklarıma aktarmaktan korktum. Bunu sen de bilirsin; aynı eğitimden geçtin sen de. Ben hiçbir zaman sahip olamadığım çocuklarımı kötü eğitmek zorunda kalmadım. Ama, buna karşılık, sen kaldın. İçtenliğimi bağışla. Sanırım durum buna elveriyor. Dilediğin gibi adlandır bunu: dinsel korkular, günlük cimrilik, gereksiz disiplin.

Hiç kuşkusuz, bu tabansızlık anababanın ölümüyle cezasını buluyor, özellikle insan kendi kendine kalınca, tıpkı benim gibi, çocuksuz. Ne olursa olsun, kendi anababasının verdiğinden daha iyi, daha değişik şeyleri kendi çocuklarına vermek fırsatını hiçbir zaman yitirmez insan. Bilmiyorum. Kesin olan şu ki, ne yaparsa yapsın, doyumsuzluk ve hata tehlikesiyle karşı karşıyadır insan. Kimi zaman, benim gibi katolik olunca, bir kızı doktora götürmek, daha da kötüsü, çocuğu düşürsün diye hizmetçiye para göndermek zorunda kalınır, o zaman kendisini günah işlemiş hisseder insan, O hiç sahip olmadığımız çocukların, bu çirkin, bu acımasız dünyaya gelmelerine engel olmadık mı? Ya da, tam tersi, hayatın tehlikelerini kendilerine sunmadığın için seni suçlarlar mı, sana katilmişsin, alçakmışsın gibi davranırlar mı? Bunu düşünüyorum.

Bu kararsız görüntünün belleğinizde kalmış olmasından korkuyorum aslında. İşte bu nedenle ölmeden önce size yazıyorum şimdi. Yaşamım boyunca bir tek aşkım oldu benim: sen. On beş yaşında senin için hissettiğim aşkı, bütün yaşamım boyunca korudum, ölümüme kadar. Bugün söyleyebilirim bunu sana. Bekârlık zorunluluğu ile aşk gereksinimini sende birleştirdim ben. Beni anlayıp anlamayacağını bilmiyorum. Yaşamımın öteki görünümlerine ve gereklerine ihanet etmeden, her zaman, ancak seni sevebilirdim. Kişiliğime uygun olarak, sevmiş olduğum gibi seviyordum seni: sürekli, sessiz, acılı. Ama, çünkü seni sev-

dim ve nasılsam öyleydim: yalnız, uzak, belli bir nükte duygusuyla ancak insanlaşabilmiş.

Kendimi anlatıp anlatamadığımı, hattâ kendimi gerçekten anlayıp anlamadığımı bilmiyorum. Hepimiz kendimizi tanıdığımıza inanırız. Çok yanlış. Beni düşün, beni anımsa. Ve şimdi sana itiraf ettiğim şeyin nedenini anlayıp anlamadığını söyle bana. Bu yaşamının biricik bilmecesi olacak ve ben bunu çözemeden ölüyorum. Her akşam, yatmadan önce, hava almak için odamın balkonuna çıkarım. Doğacak günün gizli kokularını algılamaya çalışırım, kendisi de yitik bir kentin yitik gölünün kokularını yakalamayı da başardım. Gittikçe güçleşiyor benim için bu.

Ama balkona çıkışımın gerçek nedeni bu değildi. Kimi zaman, balkona çıkıp ayakta durur, bu ânın, bu ısının, Mexico üzerinde süzülen bu sonsuz fırtına habercisinin —tozdu— tıpkı bu iklime alışmış, bir başkasında özgür, en uzak iklimlerde de yabanıl bir hayvan gibi beni içimin derinliklerinden bir kez daha hareketlendirmez korkusuyla titremeye başlardım. İster karanlıkla ister şimşekle, ister yağmurla ister kum fırtınasıyla olsun, «ben» olmuş olan bir hayvanın hayaleti ya da hiçbir zaman sahip olmadığım oğlum dönüp gelmezse diye korkardım. Varlığımın derinliklerinde bir hayvan vardı, Maria de los Angeles, inanabilir misin buna?

Mektubu zarfına koyarken ağlıyordu yaşlı kadın. Federico'nun cumartesi günleri kendisini korkuttuğu giyotin hikâyesini anımsayıp korktu, bir an hareketsiz kaldı. Hayır, cesedi görmeyi kabul etmemişti. usturayla kesilmiş boynu. Perico ile Marki, sapık eğilimli oldukları için görmeye gitmişlerdi.

3

ANALAR GÜNÜ

Teodoro Cesarman'a

Kahvesini her zaman var gücüyle karıştırır dedem. Bir zamanlar, rahmetli ninem Clotilde'in kahve değirmenini tutuşu ya da kendisi general Vicente Vergara'nın şimdi odasının bir duvarında asılı duran eğeri tutuşu gibi tutar kaşığı. Sonra tekila şişesini açtı, fincanın üstünü doldurdu. Üzerine tekila ekleyince Neskafeyle birlikte karıştırmaz. Alkol kendi kendine çökmeli. Tekila şişesine bakıyor ve dökülen kanın ne kadar kırmızı, kendisini coşturan, büyük çarpışmalara hazırlayan içkinin ne kadar saydam olduğunu düşünüyor, Chihuahua ve Torreon, Celaya ve Paso de Gavillanes, erkeklerin erkek olduğu zamanlar, ve sarhoşluğun verdiği mutluluk ile çarpışma coşkusu arasındaki fark pek âlâ anlaşılabilirdi, savaşta haz vardı, hazda savaş vardı, peki korku neredeydi?

Alkollü kahvenin iki yudumu arasında neredeyse yüksek sesle söyledi bunları. Artık kimse gerçek bir kaynak kahve pişirmeyi beceremiyordu, toprak ve ham şeker tadında, gerçekte hiç kimse, ve özellikle Morelos şeker fabrikasından getirtilen hizmetçi karıkoca. Onlar da Nescafé içiyorlardı; İsviçre'de icad edilen bir zımbırtı bu Nescafé, dünyanın en temiz, en düzenli ülkesinde. Gözünün önüne karlı dağlar, çıngıraklı inekler getirdi general Vergara, ama önünde duran su bardağının dibinde uyuklayan takma dişlerini takmadığı için yüksek sesle söylemedi bunları. Günün en sevdiği saatiydi: sessizlik, düş, anılar, kimsenin bozamayacağı hayaller. Ne garip, diye göğüs geçirdi, bunca uzun yaşamıştı, ama her şey tatlı bir hayal gibi geliyordu. Devrim yıllarını, çağcıl Meksika'yı yaratan savaşları düşünmeyi sürdürdü. Sonra kertenkele dilinin ve nasırlı dişetlerinin üzerinde gezdirdiği

bir yudum sıvıyı tükürdü. O gün, günün geç saatlerinde, nergis rengi hasta gözlerinin sürekli çapağını, kendiliğinden biriken yaşları silerek, mermer döşeli koridorlar boyunca her zamanki gibi terlik sürüdüğünü gördüm uzaktan. Uzaktan, gelişine bakıyordum; hareket edebilen bir çöl bitkisini andırıyordu.. Yeşil, boğum boğum, Kuzey'in ovaları gibi kuru, ender yaz yağmurlarının bir bölümünü bağırlarında mayalandıran kurnaz bir yaşlı kaktüs: bu yedekte bekletilen yağmur suları gözlerinden dışarı çıkıyor, ama kuru mısır püsküllerine benzeyen beyaz saçlarını sulayamıyordu. Atın üzerinde iri görünüyordu fotoğraflarda. Pedragal'deki konağın mermer döşeli odalarında aylak aylak dolaşırken, küçük ve kuru bir görünüşü vardı yaşlı adamın; tepeden tırnağa kemik, iskeletten ayrılamadığına üzgün bir deri: takır tukur ve gıcırtılı bir ihtiyarcık. Ama kambur değildi, hayır, kesinlikle.

Her sabah duyduğum huzursuzluğu bir kez daha duydum, o saatlerde ot ve Nicomedes ile Engracia'nın dört ayak üzerinde yaptıkları temizlikten sonra sabun kokan odalarda, hollerde ve koridorlarda amaçsızca dolaşan general Vergara'yı görünce duyduğum kapana kıstırılmış fare sıkıntısını. Hizmetçi karı-koca elektrikli araçları kullanmak istemiyorlardı. Dikkat çeken büyük bir ağırbaşlılık ve alçakgönüllülükle hayır diyorlardı. Onlara hak veriyordu dedem; sabun kokusunu seviyordu; işte bu nedenle, Nicomedes ile Engracia, babam *licenciado*[1] Agustin Vergara'nın aslında Carrare'den getirttiğini ileri sürdüğü —şişşt, kimsenin bilmemesi gerek, yasak, duyarlarsa dışalım vergisi bindirirler sırtıma, bir daha şölen bile veremeyiz, gazetelere geçeriz ve hapı yutarız, sade görünmek, ömür boyu durmadan çalışmaktan utanıyor-

1. **Licenciado:** lise, üniversite mezunu; avukat. (Ç)

muş gibi görünmek gerek — Zacatecas mermerlerini baştanbaşa yıkıyorlardı.

Meşin ceketimi giyip koşarak evden çıktım. Garaja daldım, kırmızı Thunderbird'e bindim, marşa bastım, motor gürültüsünden garaj kapısı otomatik olarak açıldı ve hışım gibi sürdüm. Bir şey, belli belirsiz bir sakınım duygusu Nicomedes'in garajla kapı arasındaki yolda olabileceğini, sakızağaçlarına bakıyor ya da taşlar arasındaki çimenleri biçiyor olabileceğini fısıldadı kulağıma. Bahçıvanı havaya uçmuş, arabanın vuruşuyla paramparça olmuş olarak getirdim gözümün önüne ve hızlandım. Yaz yağmurlarıyla rengi atmış, şişmiş olan sedir ağacı kapı, Thunderbird kayaya yerleştirilmiş iki elektronik gözün önünden geçerken kendiliğinden gıcırtıyla açıldı ve işte dışardaydım: birden sağa direksiyon kırınca tekerler altımda gıcırdadılar, Popocatepetl'in karlı doruğunu görür gibi oldum, ancak bir seraptı bu, daha hızlandım, soğuktu sabah, yüksek yaylanın doğal sisi, dağların buzulyalaklarıyla atmosferin yüksek soğuk katmanlarının tutukladığı sanayi buharıyla buluşmak için yükseliyordu. Çevreyola kadar gaza bastım, oraya varınca derin bir soluk aldım, hızlı ama artık sakin sakin sürdüm, hiçbir şey umurumda değildi, bir çember çizer başladığım yere dönebilirdim, bir kez, iki kez, yüz kez, istediğim kadar, binlerce kilometre aşabilirdim, kımıldamıyormuşum, hem çıkış hem de varış noktasındaymışım duygusuyla, aynı çimento ufuk, aynı bira ve elektrik süpürgesi —Nicomedes'le Engracia'nın bunca nefret ettiği— sabun, televizyon reklâm panoları, kare şeklinde aynı yeşil kulübeler, demir parmaklıklı pencereler, demir kepenkler, aynı hırdavatçılar, onarım atölyeleri, önlerinde dondurma ve meşrubat dolu soğutucularıyla bakkallar, oluklu çinko damlar, binlerce su testisi arasında yitmiş bir ya da iki sömürge dönemi kilisesi kubbesi, yeni boyanmış pembe yanaklı güleç ve mut-

lu insanlar dizisi, Noel Baba, Corona birasının sarışını, Coca-Cola'nın başında taç yerine kapak bulunan küçük beyaz veledi, Donald Duck, ve toplar, cikletler, piyango biletleri, T-shirt ve kısa kollu gömlekler giymiş, para makinelerinin çevresine toplanmış, bir şeyler çiğneyen, sigara içen, sarsak sarsak dolaşan, şakalaşan genç insanlar, inşaat malzemesi dolu kamyonlar, Volkswagen ordusu, Fray Servanto çıkışında sıkışan trafik, motosikletliler, trafik polisleri, rüşvetler, tıkanma, klaksonlar, küfürler, tekrar kalkış, aynı, ikinci tur, aynı yol, testiler, Plutarco, gaz kamyonları, süt kamyonları, fren, düşen, yuvarlanan, çevreyolun korkuluklarına, tırmızı Thunderbird'e çarpıp parçalanan süt bidonları, süt gölü. Plutarco'nun beyaz yel siperi. Plutarco sisin içinde. Kendisi de kör beyaz ve sıvı sonsuzluğun körleştirdiği Plutarco, görünmez sonsuzluk, onu da görünmezleştiren, süt banyosu, kötü süt, sulu süt, annenin sütü, Plutarco.

Elbette, insanın adı şaka konusu olabilir, okulda ne diyorlardı bana, ne? ne dedin? tekrarla biraz, Verga / ra, hip hip hurra, kamış ara, Verga, ra, ra, ra, ve yoklama sırasında Vergara Plutarco'yla gırgır geçilmesin olmazdı, burada, atla, ya da küçük ve pörsük. Ve sonra teneffüs sırasında kavgalar, roman okumaya başladığım sırada, on beş yaşımda, Giovanni Verga adında bir İtalyan yazar bulunduğunu keşfettim, ama şu, ulusal *Prepa*'nın hayta sürüsünü etkileyecek olan değil. Rahiplere gitmedim, çünkü dedem asla dedi, devrim niçin yapıldı, öyleyse, ve licenciado babam tamam dedi, ihtiyar haklı, rahiplere kızmak öylesine iyi gözle görülüyordu ki bu da daha çok onun bilinen ünüyle ilgiliydi. Bununla birlikte, adıyla dalga geçen bir herifi hadım ettiren dedem Don Vicente'nin yaptığını yapmak isterdim. Siz bir budalasınız, pörsük bir iskele babasısınız, dübürde bir kamışsınız demiş tutsak ve bunun üzerine general Vergara iğdiş ettirmiş herifi, hemen. O zamandan beri general Ta-

şakkesen adını takmışlar, sahip ol taşaklarına yoksa şeşi beş gösterirler adama, ve Pancho Villa'nın Federallere karşı başlattığı büyük savaş sırasında, o sıralar gencecik ama çoktan savaşa alışmış Vicente Vergara, savaşın Celaya'da yitirilişini görüp de Obregon'un saflarına geçmeden önce Kuzeyin Santoru'yla birlikte savaşıyordu.

— Ne anlattıklarını çok iyi biliyorum. Dedenin döneklik ettiğini söyleyen olursa üzerine saldırmakta tereddüt etme.

— Ama kimse bana bir şey söylemedi.

— Dinle beni çocuğum, Villa'nın Durango dağlarından inip yoktan var olması, Kuzey Tümeni'ni kurmak için bütün hoşnutsuzları tek başına toplaması, diktatör Huerta ayyaşı ve Federalleriyle birlikte kendi tümeninin de yok olup gitmesi bir gerçekti. Ama Corranza ve yasayı savunanlara karşı çıkması da bir başka gerçek. Savaşı sürdürmekten başka bir şey istemiyordu, çünkü duramıyordu artık. Obregon'a yenilince, ordusu darmadağın oldu, adamlarının tümü çiftliklerine, ormanlarına geri döndüler. Bunun üzerine Villa, savaşı sürdürmeleri gerektiğine inandırmak için, hepsini teker teker aradı, ama onlar hayır diyorlardı, generalin de gördüğü gibi evlerine, karılarının, çocuklarının yanına dönmüşlerdi. O zaman zavallılar birkaç el ateş etmek istiyorlar, geri döndüklerinde evlerini yanmış, ailelerinin kömürleşmiş olduğunu görüyorlardı. «Artık ne evin, ne karın, ne de çocukların var —diyordu onlara Villa— şimdi benim peşimden gelebilirsin.»

— Belki de adamlarını çok seviyordu, dede.

— Kimse benim hain olduğumu söylemesin.

— Kimse böyle bir şey söylemiyor. Unutuldu bütün bunlar.

Söylediğim şeyi düşündüm. Adamlarını çok seviyordu Pancho Villa, onların kendisine karşı aynı duyguyu taşımayabileceği aklının ucundan bile geçmi-

yordu. Odasında bir yığın sararmış fotoğraf vardı general Vergara'nın, bazıları da gazete kesiğiydi. Bütün devrim şeflerinin yanında görülüyordu, çünkü sırayla hepsinin peşinden gitmiş, hepsine hizmet etmişti. Şefler değiştikçe Vicente Vergara'nın giysisi de değişiyordu, okuryazar olmayan bir ülkede bir kitap sayesinde mutlak kudret Don Porfiro'yu devirmiş olan, devrimin küçük, narin, saf ve olağanüstü havarisi Don Panchito Madero'nun başkente girdiği o unutulmaz gün çevresini kuşatan karınca kalabalığın arasındaydı, bir mucize olmadığını söyleme bana olanların, fotoğrafta kurdelasız buruşuk fötr şapkası ve yakası kolasız bir gömlekle Chente Vergara görülüyordu, herkes gibi biri, o toprağın sarsıldığı gün kral IV. Carlos'un atlı heykelinin üzerine tünemiş, Efendimiş İsa-Mesih'in öldüğü gün gibi bir gün, sanki Madero'nun utkusu kendi cehennem azabıymış gibi.

— Bâkire'nin sevgisi ve gringolara olan kinden sonra, kalleşçe bir cinayet kadar hiçbir şey birleştiremezdi bizi, bu yüzden Panchito Madero'yu öldürmeye cesaret eden Victoriano Huerta'ya karşı herkes ayaklandı.

Sonra *Dorados*[1] yüzbaşısı Vicente Vergara görülüyordu, göğsü fişekliklerle donanmış, hasır şapka, beyaz külot pantolonlar, dumanı tüten bir trenin önünde Pancho Villa'nın yanında mısır poğaçası yerken, sonra, koyu renkli gözlüklerinin arkasında nüfuz edilmez, sakalı göbeğinde, devrimin birinci şefi Venustiano Caranza'nın ataerkil ve kibirli görüntüsüyle korunmuş durumda, hâki üniformasının içinde, anayasacı gencecik albay Vergara, sanki bir aile fotoğrafı, doğru ama sert bir baba, saygılı ve iyi yönlendirilmiş oğul; ama Carranza'nın kişisel yönetimine karşı ayaklanmış Agua Prieta asisi, Tlaxcalantongo'da bir kilimin üzerinde uyurken kurşunla kalbura

1. **Dorados:** Pancho Villa'nın kurduğu süvari birliği.

çevrilen babasının himayesinden kurtulmuş Obregoncu albay Vicente Vergara'yla bir ilişkisi yok gibi bunun.

— Hepsi çok genç öldüler! Madero kırk yaşında bile değildi, Villa kırk beşindeydi, Zapata otuz dokuz, en yaşlıları görünen Carranza bile ancak altmış birinde, benim general Obregon'a gelince kırk sekiz yaşındaydı. Görüyorsun, gerçekten kefeni yırtmışım, tam bir tesadüf, yemin ederim yavrum, genç yaşta ölmek alnıma yazılmış olsaydı, açgözlülerle ölümsüzlerin ortasında herhangi bir yere gömülmemişsem gerçek bir şans bu, o zaman sen dünyaya gelmezdin.

Albay Vergara, general Alvaro Obregon'la filozof José Vanconcelos'un arasında bir şölende, bu albay Vergara'nın kayzer bıyıkları var, tören üniforması içinde, kaygılı, subay yakalı, rütbe işaretleri yaldızlı.

— Bir yobaz katolik öldürdü benim general Obregon'umu, biliyorsun. Hey gidi. Hepsinin gömülmesinde hazır bulundum, burada gördüğün hepsinin, hepsi korkunç bir ölümle öldüler, yaşadığını ileri sürebilmek için gizlice gömülen Zapata'nın dışında,

general Vicente Vergara değildi artık, sivil giyinmişti şimdi, gençliğe veda etmek üzere, iyi giyimli, açık renkli gabardin takımıyla, kravatındaki incisiyle iki dirhem bir çekirdek, çok ciddi, çok cakalı, çünkü granit yüzlü, kaplan bakışlı bir insan ancak böyle selâmlanabilir, devrimin yüce şefi, Plutarco Elias Calles.

— Adam dediğin böyle olur evlâdım, başkan olan mütevazi bir ilkokul öğretmeni. Bakışına kimse karşı koyamazdı, kimse, korkunç idam sınavlarından geçmiş olanlar bile, insan son dakikasının geldiğine inanırsa gözünü kırpmadan dimdik durabilir, eh onlar bile gözlerine bakamazlardı onun. Sana adını o verdi Plutarco. Vaftiz baban. Ona bak, kendine bak,

kollarındasın. Seni vaftiz ettirdiği gün, ulusal birlik günü, general Calles'in sürgünden döndüğü gün.

— Neden vaftiz ettirdi beni? Korkunç bir kilise düşmanı değil miydi?

— Ne var bunda? Seni adsız bırakacak değildik ya.

— Dede, sizin söylediğinize bakılırsa, hepimizi, Meksikalıları, Bâkire birleştirmiş, öyle değil mi?

— La Guadalupana, bağımsızlık savaşında Hidalgo'nun sancağında olduğu kadar, devrim sırasında Zapata'nınkinde de görünen bir devrimci Bâkire'dir, Allahın belâsı bir bâkiredir.

— Yine de sizin sâyenizde rahiplerin okuluna gitmedim.

— Kilise ancak iki şeye yarar: doğuma ve ölüme, anlaşıldı mı? Bunların dışında, beşikle mezar arasında, kendisini ilgilendirmeyen işlere burnunu sokmamalıdır, yeni doğmuş çocukları vaftiz etmek, ruhların sükûnu için dua etmekle yetinmelidir.

Biz, Pedregal'daki konakta yaşayan üç erkek, her zaman general dedemin buyurduğu gibi hazırlanan akşam yemeğinde buluşabiliriz ancak. Hafif çorba, koyu çorba, kızarmış fasulya, *chilindrinas*[1] ve *champurrado*.[2] Babam licenciado Don Agustin Vergara, Diane filetosu ve krepsuzet yiyebileceği Jeana ya da Rivoli'de âlem yaparak bu köylü yemeklerinden öcünü alırdı. Bu akşam yemeklerinde onu en çok iğrendiren şey generalin bir alışkanlığıydı. Yaşlı adam, yemeğin sonunda takma dişlerini çıkartıp yarım bardak sıcak suyun içine koyuyordu. Sonra soğuk su ekliyordu üzerine. Bir dakika bekledikten sonra bardağın yarısını bir başka bardağa boşaltıyordu. Bundan sonra birinci bardağa sıcak su ekliyor, ardından suyun yarısını üçüncü bardağa aktarıyor, sonra ikinci-

1. **Chilindrinas:** Şekerli ekmek.
2. **Champurrado:** Sulu sıcak çikolata.

deki ılık suyu birinci bardağa dolduruyordu. Yemek artıklarının yüzdüğü üç bardağa bakıyor, sonra takma dişlerini birinci bardaktan çıkartıp ikinciye, ardından üçüncüye daldırıyordu, ve böylece istediği ısıyı sağladıktan sonra takma dişlerini ağzına geçiriyor ve asma kilit kapatırmış gibi çenelerini sıkıyordu.

— İşte, aslan ağızcığımın istediği ılıklıkta, diyordu, ah *que caray!*[1]

— Utanç verici bir şey, dedi babam licenciado Agustin, ağzını sildiği peçeteyi küçümsemeyle masaya fırlatarak.

Şaşkınlıkla baktım babama. Dedem takma diş törenini yıllardır yapıyordu ama şimdiye kadar bir şey söylememişti böyle. Generalin inatçı simyasının uyandırdığı bulantıyı bastırmak için çok uğraşmış olmalıydı licanciado Agustin. Bense çok hoşlanıyordum dedemden.

— Utanmalısınız, yaptığınız iğrenç bir şey, diye tekrarladı licenciado.

— Bana bak —general oğluna alaylı alaylı baktı— kendi evimde dilediğimi yapmaya ne zamandan beri hakkım yok? Kendi evim dedim, senin değil, Agustin, ne de senin o yüksek bilmem ne arkadaşlarının...

— Sizi bir dolaba kilitlemeden onları davet etmeyi göze alamam buraya.

— Takma dişim iğrendiriyor seni, paralarım değil, öyle mi? Ha, sırası gelmişken, nasıl gidiyor o taraf?

— Çok kötü... dedi babam, yüzünde hiç görmediğim bir kederle başını sallayarak.

Sert bir insan değildi, yalnızca biraz şatafatlı, havailikte bile. Bununla birlikte, içten olan kederi çabucak dağıldı, dedemi buz gibi bir bakışla süzdü,

---

1. que caray: Bana ne!

anlamını çıkartamadığımız hafif bir sırıtmayla birlikte.

Biraz sonra, generalin evin öteki bölümlerine hiç benzemeyen odasında, biraz önce olanlara değinmekten özellikle sakındık. Babam licenciado Agustin, evi Chippendale mobilyaları, devsel örümcekler, gerçeği fiyatına sahte Rubens'lerle dolduran meslekten bir dekoratöre çok fazla güvenmişti. General Vergara bütün bunların kendisine vız gelip tırıs gittiğini açıklamış ve kendi odasını yirmili yıllara doğru Colonia Roma'da yaptırdığı ilk evden bu yana kendisinin ve rahmetlisi Dona Clotilde'in kullandıkları eşyalarla döşemek hakkını saklı tutmuştu. Yaldızlı madendendi karyola, odada modern bir gömme dolap bulunmasına karşın, önüne mahundan kocaman bir aynalı dolap yerleştirerek cezalandırmıştı onu. Dedem eski dolabına sevgiyle baktı.

— Ne zaman açsam, Clotilde'imin çamaşırlarının kokusunu duyarım, eşsiz bir ev kadınıydı, ütülenmiş çarşaflar, her şey güzelce kolalanmış.

Şu üzeri mermerli tuvalet masası, fayans küveti, içleri su dolu ibrikleri gibi artık bir işe yaramayan bir yığın şeyle doluydu oda. Bakırdan bir tükrük hokkası, kamıştan salıncak sandalye. General her zaman akşamları yıkanır. Babamın o esrarengiz gecesi, kendisiyle birlikte olmamı istedi general, banyoya birlikte gittik, generalin elinde üzeri çiçek ve ördek resimleriyle süslü asmakabağı ve normal sabunu, çünkü şimdi kullanılan, söylenilmesi olanaksız adlı kokulu sabunlardan nefret ediyordu, ben ne sinema yıldızıyım, ne de ibneyim diyordu. Robdöşambrını, pijamasını, içleri kürklü terliklerini taşıyarak yardım ettim ona. Banyo ılık suyla dolunca bir *zacaton*[1] sabunladı ve var gücüyle vücudunu oğmaya başladı. Kandolaşımına iyi gelir, dedi. Ben duşu

1. **Zacaton:** Bir tür yüksek ot.

yeğlerim, diye yanıtladım, duş atlara iyidir, diye karşılık verdi. Sonra, kendisi bir şey söylemediği halde, asmakabağıyla su döktüm omuzlarına.

— Tekrar düşündüm, dede, Villa ve *Dorado*'ları hakkında bana anlattıklarınızı.

— Ben de senin cevabını düşündüm Plutarco. Olabilir. Bazan ötekileri çok özleriz. Hepsi birbiri arkasına öldüler. Ve yeni gelenler hiçbir şey değiştirmiyorlar. Birlikte yaşadığın, birlikte çarpıştığın dostların ölünce, yalnız kalırsın, yapayalnız.

— Bir yığın olağanüstü şey anımsıyorsunuz, anlattıklarınızı dinlemeye bayılıyorum.

— Sen benim küçük ahbabımsın. Ama aynı şey değil.

— Devrim sırasında sizinle birlikteymişim gibi yapın. Sanki...

Kıpkırmızı oldum, birden, tuhaf bir şekilde, banyoda oturmuş tekrar sabunlanan yaşlı adam, sabun köpüklü kaşlarının altından soran bir bakış fırlattı bana. Sonra ıslak eliyle tutup, konuyu değiştirmeden önce iyice sıktı elimi.

— Babanın nesi var Plutarco?

— Bilmek çok güç. Hiç konuşmaz benimle. Biliyorsunuz dede.

— Hiç saygısızlık yapmamıştı. Aslına bakarsan, yemekteki davranışı epeyce hoşuma gitti.

General gülmeye başladı, sonra suya esaslı bir şaplak patlattı. Babamın, ayaklarını masanın altına sokmaktan başka bir şey beceremeyen bir sünepe, general Cardenas'ın Calles yandaşlarını yönetimden uzaklaştırarak onurlandırdığı tarihten bu yana da saygıdeğer bir ticaret zengini olduğunu açıkladı. Başını kaldırarak, o zamana kadar subay aylığıyla yaşadığını anlattı. Nafakasıyla oynayan Cardenas ticaret hayatına atılmaya zorlamıştı onu. Eski çiftçiler ürün yetiştirmiyorlardı artık. Köylüler âlem yapmaya gitmeden önce yakmıştı hepsini. Cardenas top-

rak dağıtımıyla kendini eğlendirirken bir şeyler üretmek gerekiyordu. Eski ayrılıkçı askeri şefler, küçük toprak sahibi sıfatıyla, çiftliklerin yakılıp yıkılmamışlarından küçük toprak parçaları almak üzere anlaştılar.

— Morelos'ta şekerkamışı, Sinolca'ya domates, Coahuila'ya pamuk ektik. Bu sayede, Cardenas *ejido*'larını[1] yoluna koymaya uğraşırken, memleket yiyecek, giyinecek bir şeyler buldu, tabii hiç yürümedi *ejidolar*, çünkü her köylü sadece kendisinin olan toprak ister, anlıyorsun değil mi? Ben işleri başlattım, ben yaşlanmaya başlayınca babana sadece yönetmek kaldı. Bana fiyaka satıp üstünlük taslamadan önce bunları hatırlarsa çok iyi eder. Bununla birlikte yaptığı hoşuma gitti, billâhi. Belki de güçleniyordur. Yeter ki başka bir dalavere çevirmesin!

Omuzlarımı silktim; ne ticaret, ne de siyaset hiç ilgilendirmedi beni. Ne gibi bir tehlike vardı bunlarda? Bir zamanlar dedemin karşılaştığı tehlikelerle, dinlemekten hoşlandığım serüvenlerle hangi tehlike boy ölçüşebilir?

Bir yığın devrimci şef fotoğraflarının yanında ninem Dona Clotilde'inkilerin ayrı bir yeri var. Baştanbaşa bütün bir duvar onun; aşağıda, üzerinde bir demet papatya duran sehpa. Dedem eğer inançlı olsaydı hiç kuşkusuz mum da koyardı. Oval bir çerçevenin içindeydi ninem, fotoğrafın altında tarih olarak 1915 ve fotoğrafçı Gutierrez'in imzası vardı. Benim ninem olan bu eski zaman gençkızı bir bebeğe benziyordu. Fotoğrafı açık pembeyle renklendirmişti fotoğrafçı. Dona Clotilde'in bir kızıllıkla yanan yanak ve dudakları bir sıkılganlık ve kösnü karışımını simgeliyordu. Gerçekten öyle miydi acaba?

— Müthiş bir kadındı, diye doğruladı general. Annesini kaybetti, babasını Pancho Villa kurşuna

---

1. Ejido: Tarım kooperatifi.

dizdirmişti. Pancho Villa geçtiği her yerde yoksulların borçlarını kaldırıyordu. Ama bu yetmiyordu ona. Rehin karşılığı borç vermiş olanları da örnek olsun diye kurşuna dizdiriyordu. Aslında, bu işten cezasını çeken yalnızca benim Clotilde'imdi. Kendisini koruyucu kanatlarının altına almayı öneren ilk erkeği kabul edebilecek durumda olan bir zavallı yetime el koydum. Ah, bölgenin yetim kızlarının tümü askerlere orospu oldular ya da biraz talihli olanları meyhanelerde şarkıcılık yaptılar, yaşayabilmek için! Daha sonra beni sevmeyi öğrendi.

— Peki, siz seviyor muydunuz onu?

Yatağına uzanmış olan dedem başıyla olumlu bir işaret yaptı.

— Açıkçası onun çaresiz durumundan yararlanmadınız?

Yüzüme öfkeli bir bakış fırlatıp lâmbayı söndürdü. Karanlıkta, hasır sandalyede kendi başıma sallanır kalınca, gülünçleştiğimi hissettim. Bir an, yalnızca koltuğun gürültüsü duyuldu. Sonra kalktım, generale iyi geceler demeden gitmek düşüncesiyle ayaklarımın ucuna basarak uzaklaştım. Yalın ve acılı bir görüntü dikildi karşıma. Dedemi ölmüş gördüm. Bir sabah ölüsünü bulmuşlar, usayatkın bir şeydi bu, önünde sonunda, ve artık ona söylemek istediğim şeyi söyleyemeyecektim kesin olarak. Vücudu hızla soğuyordu, benim sözlerim de. Karanlıkta kucaklamaya koştum onu ve ona:

— Sizi çok seviyorum, dede, dedim.

— Çok naziksin yavrum, ben de seni.

— Biliyor musunuz, yaşama ayaklarımı masanın altına sokarak başlamak istemiyorum, sizin deyiminizle.

— Mesele yok. Her şey benim adıma. Baban sadece yönetiyor. Ben ölünce hepsi senin olacak.

— Ama ben istemiyorum, dede, sıfırdan başlamak istiyorum, sizin gibi...

— Zaman değişti, şartlar aynı değil. Ne yapmak isterdin?

— Birini iğdiş etmek isterdim, sizin gibi...

— Hâlâ anlatıyorlar mı bu hikâyeyi? Doğrudur. Ancak bir farkla ki bu kararı ben tek başıma almadım, anlıyorsun değil mi?

— Belki, ama emri veren sizsiniz: hemen iğdiş edilsin.

Bu tür kararların nasıl alındığını, hele bir kişinin tek başına alamayacağını hiç kimsenin bilmediğini söyleyerek saçımı okşadı. Torreon savaşından önce, Gomez Palacio dolaylarındaymışlar, geceleyin bol bol ateş yakmışlar. Kendisine hakaret eden adam bir tutsakmış, ama daha çok hainmiş.

— Bizdendi önce. Federallerden tarafa geçti, kaç kişi olduğumuzu, silâh durumumuzu falan anlatmış. Şöyle ya da böyle, adamlarım nasılsa öldüreceklerdi onu. Ben onlardan önce davrandım. Onlar da aynı şeyi istiyorlardı, ama benimki gerçekleşti. Bana hakaret ederek, kendisini öldürmem için fırsat verdi. Şimdi renklendirerek anlatıyorlar olayı, ah ulan ne demir leblebidir şu general Vergara, kıyak bir Taşakkesen. Lâf! Kolay değildi öyle. Çocuklar nasıl olsa hesabını göreceklerdi haklı olarak, çünkü bir haindi adam. Ama bir savaş tutsağıydı aynı zamanda. Ve işin püf noktası burada, askerlik onuru söz konusuydu, inançlarıma göre. Bu herif ne kadar aşağılık olursa olsun bir savaş tutsağıydı. Bu yüzden adamlarımın onu öldürmelerine engel oldum. İnancıma göre böyle bir davranış kendi şereflerini lekelerdi. Öte yandan onlara engel de olamazdım. Düşüncelerime göre, bu da benim şerefimi iki paralık ederdi. Demek ki aldığım karar herkesin kararı oldu, herkesin kararı ise benim kararım. Böyle yürür işler. Senin iraden nerede başlar, adamlarının iradesi nerede başlar, bilemezsin.

— Sizinle birlikte olabilmek için sizin zamanı-

nızda doğmuş olmak istediğimi söylemek için geri döndüm.

— Güzel bir manzara değil, aslında. Bütün gece, şafak sökene kadar, çölün tozu toprağı içinde kan kaybetti adam. Daha sonra da, güneş ve akbabalar tarafından paramparça edildi. Yaptığımız şeyin, adama hep birlikte yaptığımız şeyin ne anlama geldiğini içimizden hissederek yola çıktık. Oysa, adamın hesabını bensiz görmelerine göz yumsaydım, artık şefleri olamazdım, onların da savaşa girmek için vicdanları rahat olmazdı. Zavallı bir yalnız insanı öldürmekten daha iğrenç bir şey olamaz, öldürmeden önce suratını bile görmediğim insanların yüzüne bakarsın. Böyle işte.

— Ah dede, nasıl da ister...

— Hayal kurma, böyle bir devrim olmaz artık Meksika'da. Böyle şeyler bir defa olur.

— Ya ben dede?

— Zavallı küçüğüm sıkı sıkı sarıl bana, yavrum, anlıyorum seni, inan... Seninle birlikte gitmek için nasıl da tekrar genç olmak isterdim! Hoşça vakit geçirirdik, Plutarco, ah *que caray*.

Babam licenciado ile hemen hemen hiç konuşmuyordum. Üçümüzün akşam yemeklerinde buluştuğumuzu daha önce söylemiştim, ve konuşmayı yöneten, yönlendiren generaldi. Okulun nasıl gittiğini, notlarımın nasıl olduğunu, ne okumak istediğimi sormak için zaman zaman çalışma odasına çağırırdı beni babam. Ne olmak istediğimi bilmediğimi, vaktimi roman okuyarak geçirdiğimi, uzak ülkelere, Michel Strogoff'un Sibiryası'na, d'Artagnan'ın Fransası'na yolculuklar yapmak istediğimi, benim için olmak istediğim şeyden çok ne olmak istemediğimin önem taşıdığını söyleseydim, babam beni azarlamaz, dahası hayal kırıklığına uğradığını bile söylemezdi. Açıkçası anlamazdı beni. Kendi zihinsel gücünü aşan bir şey söylendiği zaman, nasıl şaşkın şaşkın baktığını

biliyordum. Bu durum ondan çok bana acı veriyordu.

— Hukuk okuyacağım baba.

— Çok güzel, çok iyi bir seçim yapmışsın. Ama daha sonra ticaret yönetimi konusunda uzmanlaşmalısın. Harvard Business School'a gitmek hoşuna gider mi? Girişi zor, ama dağları yerinden oynatabilir, olmazı olur yaparım.

Bense, gözlerimi kütüphanesinin hepsi kırmızıyla ciltlenmiş kalın kitaplarına diker, işi aptallığa vururdum. Her zaman yabancı ülkelerin nişanlarıyla başlayan Resmi Gazete kolleksiyonunun dışında ilginç bir şey yoktu kütüphanede. Çin'in Göksel Yıldızlar nişanı, Kurtarıcı Simon Bolivar nişanı, Fransa'nın Légion d'honneur nişanı. Babam yokken, tabanı kadife döşeli odasına bir casus gibi girmeyi göze alabilirdim ancak. Annemle ilgili en küçük bir anı, bir fotoğraf bile yoktur odada. Annem ben beş yaşımdayken öldü, anımsamıyorum onu. Yılda bir kez, her 10 mayıs günü, ninem Clotilde ile annemin yanyana gömülü oldukları Fransız Pantheon mezarlığına gideriz üçümüz. Evangelina'ydı annemin adı. «Revolucion» kolejinden bir arkadaşım bana mayo giymiş bir genç kız fotoğrafı gösterdiğinde on üç yaşımdaydım, ilk kez o zaman duydum cinsel isteği. Dona Clotilde'in fotoğraflarının karşısında olduğu gibi, hem heyecan hem de utanç duydum. Kıpkırmızı kesildim, arkadaşım gülerek, al sana armağanım olsun, dedi, senin annen. Fotoğraftaki kız, omuzundan, memelerinin arasından geçip kalçasına inen bir ipek eşarp takmıştı. Fotoğrafın altında «Mazatlan Karnavalı Kraliçesi» yazıyordu.

— Babam senin kocakarının esaslı fıstık olduğunu söylüyor, dedi çocuk gülmekten katılarak.

— Annem nasıldı dede?

— Güzel, Plutarco, çok güzel.

— Evde neden bir fotoğrafı yok?

— Acı yüzünden.

— Acıdan korkmuyorum, dede.

General yüzüme tuhaf tuhaf baktı, gayet iyi anımsıyorum, çünkü ne bakışını ne de yemekten sonra en küçük bir gürültünün duyulmadığı bu evde ses gürültüsüyle uyandığım o unutulmaz gecede söylediklerini unuttum, çıt çıkmazdı evde, dediğim gibi, yani babam Lincoln Continental'inin direksiyonuna geçip gittikten sonra; ancak sabahın köründe saat altıda dönecek, traş olacak, sanki geceyi evde geçirmiş gibi pijamasını giyip kahvaltıya gelecektir — kimi kandırdığını sanıyor? gazetelerin sosyete sayfalarında, kendisi gibi elli yaşlarında mültimilyoner bir dulun yanında görmüyormuşuz gibi fotoğraflarını, ama o hiç olmazsa kadınla birlikte görünebiliyordu, bense cumartesi günleri tek başıma, arkadaşsız, orospulara gitmekle yetinmek zorundaydım. Babamın metresi gibi orta yaşlı, gerçek bir kadınla ilişki kurmak isterdim, bizim gibi zenginlerin şenliklerinde rastladığım iyi bir aile kızıyla değil. Kurtaracağım, koruyacağım, kendisine beni sevmeyi öğreteceğim Clotilde neredeydi peki; Jantzen marka beyaz saten mayosuyla o ülkösel kadın Evangelina nasıldı acaba?

Evin akşam düzenini bozan seslerle uyandığımda düşümde annemi görüyordum, yatağıma oturdum, gürültü yapmadan aşağı inmek üzere içgüdüsel olarak çoraplarımı geçirdim, hiç kuşkum yok, dedemin sürüklenen ayak seslerini düşümde duymuş olmalıyım, hayır, ama bu bir düş değil gerçekti, düşün gerçek olduğunu evde benden başka kim bilebilir diye söylendim salona yönelirken, çünkü sesler oradan geliyordu, devrim gerçek değildi, dedemin düşüydü, annem gerçek değildi, benim düşümdü, işte bu nedenle gerçektiler, annem ve devrim, yalnızca babam düş görmüyordu, bu nedenle de yalanda yaşıyordu.

Yalanlar, yalanlar, içeri girmeden salonun önünde durduğumda dedem böyle bağırıyordu, ikisi de

bağıran, dedem bir askere emir verirken tasarladığım sesiyle, iğdiş etsinler, hemen, yakılsın, kurşuna dizilsin, idam önce mahkeme sonra, Taşakkesen general, licendiado babam şimdiye kadar duymadığım bir sesle, ikisi de bağıran, dedemle babamın bu gece yarısı tartışma sahnesine tanıklık eden, bu ayak izsiz, sigara izmaritsiz, kahve lekesiz, bu hiç kimsenin girmediği salonun burasında varlık hikmeti yalnızca gösteriş olan, dekoratörün salonun burasına ailenin koruyucu tanrıçası olarak yerleştirdiği doğal büyüklükteki *Semadirek Utkusu* röprodüksiyonunun arkasına gizlendim.

Dedemin, öfkesine karşın, kendisiyle sarhoş bir onbaşı gibi konuşan oğlunun sonunda saygısız davranmasından sevinmeyi gerektiğini düşündüm, elinde bir kırbaç olsaydı babamın yüzünü çarşamba pazarına çevirebilirdi, ona *hijo de la chingada*[1] diyordu babam kendisine enayi muamelesi yaparken, dedeme gelince, kendisine sağlam ve onurlu bir servet armağan ettiği, en iyi avukat ve muhasebeciler yardımıyla bu serveti yönetmekten başka yapacak işi olmayan ondan, oğlundan, başka bir aptal bulunmadığını söylüyordu ailede, kâğıtları imzalaman, paylarını alman, paranın bir bölümünü bankaya koyman, bir bölümüyle de yatırım yapman gerekiyordu, o kadar, ne demek şimdi bir şey kalmadı? Ama Allahın belâsı, ihtiyar bunak, hapisaneyi boylamayacak kadar işin üstesinden geldim ama, hiçbir şey imzalamadım, her şeyi avukatlara, muhasebecilere imzalattım, olanların benden habersiz yapıldığını, hisse senetleri sahipleri gibi benim de dolandırıcılığa kurban gittiğimi ama borçları ödemeyi kabul ettiğimi açıklayabilirim, *hijo de*

1. **hijo de la chingada:** «Irzına geçilmişin çocuğu». Meksika'ya özgü çok karmaşık bir deyim. Bk: Octavio Paz, Yalnızlık Dolambacı, Dördüncü Bölüm. (Çev.)

la chingada, eline sağlam, şerefli bir servet teslim ettim, tek emin servet toprak serveti emin olunabilecek tek zenginliktir, toprağa dayanmazsa para kâğıt parçasıdır o kadar, aptal, budala, rüzgârdan imparatorluk kurmanı, hayalet paralarla, uyduruk hisse senetleri satışını kim istedi senden, arkasında hiçbir şey bulunmayan yüz milyon pezo, borç çoğaldıkça işlerin yoluna gireceğini, sağlamlaşacağını sanıyor budala, sinirlenmeyiniz generalim, davanın avukatlara, muhasebecilere açılacağını söyledim size, beni de aldattılar, inatla bunu savunacağım, sen benimkileri avuçlayabilirsin ancak, toprağı karşılık göstermek zorunda kalacaksın. Sinaloa'daki toprakları, domates tarlalarını, domates, domates, babam gülmekten iki büklüm, böyle güldüğünü hiç görmedim, ah ettiğiniz budalalığın farkında mısınız generalim, bu evi domatesle yaptık sanıyorsunuz, arabalar aldık ve domates sayesinde bir elimiz yağda öteki balda? Beni sokak satıcısı yerine mi koyuyorsunuz? Sizce domates mi yoksa haşhaş mı fazla kazandırır Sinaloa'da? Önemli olan, yukardan bakınca tarlaların kırmızı görünmesi, kim söyleyebilir domates olmadıklarını? Öyleyse niçin susuyorsunuz şimdi? Her şeyi bilmek ister misiniz? Borçları ödemek için tarlalardan söz edecek olursam, iş ortaya çıkar, sana da tarlaları hemen ateşe vermek düşer, pis herif, her şeyi sökmek hoşuna gider mi, başka ne yapabilirsin? Ama ürünü satın alan, ticaretini yapan Amerikalılar buna izin verirler mi sanıyorsunuz, eroinin piyasalandığı Kaliforniya'daki ortaklarımın ellerini kavuşturup kuzu kuzu oturacaklarını mı sanırsın, sersem moruk? Söyle bakalım, hisse senetleri sahiplerine alacaklarını ödemek için yüz milyon pezoyu nereden bulacağım, çünkü eve o otomobillere güvenme sen, ancak on milyonu bulur, o kadar, bir o kadar da İsviçre'deki hesapta, pis herif, esrardan bile para kazanamadın, Yankeelere sülâleni bellettin.

Sonra general sustu ve licenciado umutsuzca inledi.

— Bir orospuyla evlendiğin zaman kendi şerefini lekeledin, dedi dedem suskunluğu bozarak. Ama bununla benim şerefimi kirletiyorsun.

Artık bir şey duymak istemiyordum, *Utku*'nun gizlendiğim kanatlarının altında durmalarını rica ettim, gülünçtü, kötü Meksika filmlerinden, televizyon dizilerinden bir sahneyi, Libertad Lamarque ile Arturo de Cardova benzeri birbirlerinin yüzüne karşı gerçekleri haykıran yetişkin insanları bir perdenin arkasına gizlenip dinliyordum, sert adımlarla küçük salondan çıktı dedem, ilerleyip kolundan tuttum, babam şaşkın şaşkın baktı bana, dedeme:

— Para var mı yanınızda? diye sordum.

General Vergara gözlerimin içine baktı ve kemerine vurdu eliyle. Altın parayla doluydu.

— Güzel. Benimle geliniz.

Yaşlı adamın omuzlarından tuttum, birlikte yürüdük, bu sırada babam arkamızdan bağırıyordu:

— Beni yenik görme zevkini kimseye vermeyeceğim.

Holdeki dev boyutlu kesme cam vazoya müthiş bir yumruk patlattı general, vazo düşüp paramparça oldu. Ardımız sıra plastikten bir yılanyastığı izi bırakarak, kırmızı Thunderbird'le hareket ettik, ben pijamalı ve çoraplı, altın dolu kemerini durmadan okşayan general açık renkli gabardin takımı ve kestane rengi kravatına tutturduğu inci bezeli iğnesiyle çok ağırbaşlı: şimdi evet, gecenin birinde, trafiksiz, manzarasız, bomboş çevreyolda araba sürmek çok hoştu, sıkı durun generalim, gaza basıyorum, dedim dedeme, bundan çok daha azgın aygırlara bindim ben, dedi dedem gülerek, anılarımızı anlatacak birini bulacağız, bizi dinleyecek insanlar bulacağız, tekrar sıfırdan başlayacağız dede, doğru, bızdık, doğru, sıfırdan, bir kez daha.

— Garibaldi alanında, gecenin bir çeyreğinde, baştan başlamak gerek, çocuğum, bütün gece peşimizden gelecek bir *mariachis*[1] topluluğu, ne kadar istiyorlar sorma. *La Valentina* ile *Camino de Guanajuato*'yu[2] bilsinler yeter, görelim bakalım delikanlılar nasıl tımbırdatıyorsunuz gitarı, bir coyote narası patlattı dedem, *Valentina, yo te quisiera decir,*[3] Tenampa'ya getirin gitarı bizimle, birkaç tekila atacağız, sabah kahvaltısında içerim ben, çocuklar, bakalım en uzun kim dayanacak, Celaya savaşına tekilayla girdim, Villacılarla birlikteydik, süvarileri Obregon'un üzerine gönderdik, *una pasion me domina, es la que siento por ti,*[4] karşımızda göz alabildiğine uçsuz bucaksız bir ova, geride, topçu, ve yerinden kımıldamayan düşman süvarisi, burada, bira şişeleriyle dolu tepeler, bunun üzerine, zaferden emin, vahşi kaplanlar gibi gürleyerek birden ileri atıldık, çalgıcılar taştan gözlerle bakıyorlardı bize, sanki dedem ve ben var değilmişiz gibi, ve birden ovadaki gözle görünmeyen binlerce delikten süngüler çıktı, çocuklar, oyuklarda Obregon'a bağlı Yaquis kızılderilileri varmış, dikkat, bardakları devirmeyin, tuhaf tuhaf bakıyorlardı bize, geveze bir ihtiyar ve pijamalı bir çocuk, ne dolap çeviriyorlar? Hemencecik süngüleriyle atlarımızın karınlarını deşmeye başladılar, barsaklarını döktüler hayvanların, bu kulakları küpeli, başlarında kana bulanmış kırmızı bezli Yaquiler, at barsakları, taşakları, birer tane daha, tamam, akşam inmek üzere, korkudan tir tir titriyoruz, nasıl korkulmazmış, general Obregon'un bu taktiğini kim tahmin edebilirdi? General Obregon'a orada saygı duy-

1. **Mariachis:** Halk müziği, halk müziği çalgıcısı. (Ç.)
2. **Camino de Guanajuato:** Guanajuato yolu. (Ç.)
3. **yo te quisiera decir:** Sana söylemek isterdim. (Ç.)
4. **Una pasion me domina, es la que siento por ti:** Bana hakim olan sana hissettiğim şiddetli aşktır. (Ç.)

maya başladım, vallahi, ne zaman şarkı söyleyeceğiz? bizi size şarkı söyleyelim diye tutmadınız mı bayım? bize böyle dermiş gibi bakıyorlardı, hakları olan mangırı alamayacaklarmış gibi, geriledik, tekrar saldırdık, beklenmedik bir olay sonucu tekrar bozgun, bir duman, kan ve can çekişen atlar meydanıydı Celaya, «Delicados» sigarası dumanı, ağlayık bir çalgıcı dedemin yumruğuna tuz koyup limon sıktı, general Obregon'un bir kolunu kestik, acımasız bir savaş oldu, ona karşı bir şey yapılamayacağını söyledim kendi kendime orada, omuzlarını silkti, trompetin ağzına tuz sıvayıp çalmaya başladı, başıboş amaçsız bir güçtür Villa, Obregon akıllı bir güç, daha kurnaz, Obregon'un kestiğimiz kolunu bulmak için sokağa fırlar gibi atılmaya hazırdım savaş alanına, siz büyük bir *Chingo*'sunuz[1] demek kolunu kendisine verirken, bir *super-crack*'sınız[2] buyurun kolunuzu, istediğinizi yapın, ah *que caray!* ne oldu biliyor musunuz? hayır? Kimse bilmiyor mu hikâyeyi? Öğrenmek ister misiniz? Pekâlâ! bizzat general Obregon havaya bir altın attı, şöyle, ve kesik kol yerden kalktı, kanlı el parayı yakaladı, şöyle, ah *que caray,* ananı belledim *mariachazo*,[3] hikâyem görüyorsun ki ilgilendiriyor seni. Obregon'un Celaya'da canımıza okuduğu, kolunu geri aldığı gibi okudum canına, yarın öldürecek olsalar beni, bir defa öldürürler, beni sevmenizi istiyorum çocuklar, hepsi bu, sadık olmanızı istiyorum, bu gece ölecek de olsam, hepsi bu.

Gecenin ikisinde, duvarları gümüş rengine boyalı Aztekler kulübünde, ça-ça-ça kraliçesi güzel Ricky Rola, herkese *cuba libre,* buradaki herkes benim arkadaşım, nasıl oturamazlarmış, pis deyyus damarlarında lâğım suyu dolaşıyor senin, hayır ama morar-

1. **Chingo:** Bıçkın. (Ç.)
2. **Super-crack:** Süper kaçık (Ç.)
3. **Mariachazo:** Usta sokak şarkıcısı (Ç.)

mış gözlerine bakın şunun, keraneci pezevenk, kapatınız çenenizi yoksa ben kapatmasını bilirim, peki neden pijama giyemezmiş torunum, tek elbisesi buysa, sadece geceleri yaşıyorsa, gündüzü ananla birlikte yatakta geçiriyorsa, çok yorgun çocuk, müzisyenler de protesto edecekler, benim çalgıcılarım da sendikalıdır, oturun çocuklar, general Vergara'nın emridir bu ne diyorsun sen davar herif? emredersiniz generalim, nasıl davranacağını öğren, yeşil limon suratlı, git sirke işe, sarı, pembe, mavi ışıklar, Azucena, duygusal bolero kraliçesinin solmaz beyaz zambağı, pullu elbisesini zorla giydi, bakın generalim, futbol oynadıktan sonra memelerini bayrak gibi çekti dekoltesine, futbol sahası büyüklüğünde bir enginarı olmalı, sahneye çıkmadan önce iyice kokorozlanıp boyandı, generalim, kirpiklere bakın sanki kara kara pancurlar, satıyorsun kendini, şaka bir yana, matem dikizlerin için ne kadar alıyorsun, anam? Mürai, kime bu pezevenk ayakları, çocuklar? Haydi, hücum, kaplanlar, *sencillamente hipocrita, te burlaste de mi*,[1] bir erkek şarkısı, sahneye çıkın, solmaz Azucena'nın kıçını okkalayın bana, Allah kahretsin, bu ne şamata be, sanatçılara saygı beyler, git yıkan kokarca, git soytarı suratını yıka, böyle bağırmayın, kendi iyiliğiniz için, hücum arkadaşlar, şarkı söyleyin generalim, 17 Şubat Mexico'muz, Wilson bize on bin Amerikalı gönderiyor, haydi müşteki sesli gitar, haydi tuzlu trompet, tanklar toplar ve çok sayıda uçak, Villa'nın izinde, öldürmek için, inin oradan gerzek herif, açıktan çalgıcılar, ve şu pijamalı davar, süpürge, burada ancak sendikalı müzisyenler çalabilir, kravat düğümüyle vazelinlenmiş safkan puştlavat ve ütü parıltılı smokingler, taşaklarını ütüleyeceğim ulan senin, budala seni, ileri çocuklar, tahrik ediyor-

1. Sencillamente hipocrita, te burlaste de mi: Yalnızca riya, benimle alay ettin. (Ç.)

lar beni ben buna katlanamam, anam avradım olsun katlanamam, iğdiş edin hepsini, dede, hemen, davula bir tekme, şırak, baterinin içine gitar, piyanonun barsaklarını dökün Celaya'da atların barsaklarını döktükleri gibi, dede saksafonlu herife dikkat et, karnına tekme, davulunun içine sokun şu hıyarın kellesini, haydi Plutarco, yapıştır, haydi kaplanlarım, şu müzikçilerin kanını dans pistine akıtmanızı istiyorum, bateri çalanın saçları takma, Plutarco, al başından onu, aman ne güzel, seni gidi yumurta kafa, sana geçirmeden temizlen suyla, yapıştır götüne tekmeyi, Plutarco, hemen kaçıyoruz otelci aynasızları çağırdı, yüklenin harpı çocuklar, tek bir teli bile kalmasın, alın, generalim, şantözün kirpikleri, alın zarar ziyan için para bırakıyorum.

Saat üçten sonra, Bandida'da, beni iyi tanırlar burada, bizzat patroniçe karşılıyor, hoş geldiniz diyor, ünlü Taşakkesen generalin ziyaretinden şeref duyduk, ne güzel bir pijama bu Plutarco, *Siete Leguas*'ı[1] çalmaları için çalgıcıları getirmek dahiyâne bir fikir, bizzat Madam söyleyecekler çünkü kendi besteleri, Siete Leguas Pancho Villa'nın gözde atı, rhum dağıtın, haydi kızlar, hepsi Guadalajara'dan yeni geldi, hepsi tazecik, generalim bunlara dokunan ikinci kişi siz olacaksınız, eğer tercih ederseniz size gerçek bir kızoğlankız takdim edebilirim, ne iyi düşündün, Plutarco, haydi, haydi, generalin dizine, Judith, kırıtıp durma, *ay!* aslanlara atılmak ne güzel böyle, Dona Chela, benim orospu hiç de yaşlı değil, bana bak yarım porsiyon o benim orospumdur ona saygı göstermeni rica ederim, beni savunmana ihtiyacım yok, Plutarco, bu gece kuşuna Vicente Vergara'nın aslanlara atılacak biri olmadığını, aslan kimmiş göstereceğim ona, benim aslan, haydi Judith, beni yatağına götür, hakiki erkek nasıl olurmuş göreceksiniz, görmek istediğim mangırın rengi, al, kap, ayy altın para, Dona Chela, kuzum, para babası bu ihtiyar, tren dü-

düğü duyduğu zaman, duruyor, kişnemeye başlıyordu, seçin, çocuklar, diyordu dedem çalgıcılara, bir kaplan sürüsü olduğunuzu unutmayın, pazarlık yapmayın.

Plâk dinleyerek salonda beklemeye başladım. Dedemle çalgıcıların ardında bir tek genç kız kalmıştı. Dakikaları sayarak bir *cuba libre* içtim. Otuz dakikayı geçince tasalanmaya başladım. İkinci kata çıkıp Judith'in odasını sordum. Havlularla ilgilenen kız beni kapıya kadar götürdü. Kapıyı çaldım, Judith açtı, yalnayak ve çırılçıplak. Yatağın kıyısına oturmuştu general, pantolonsuz, çorapları o eski çorap askısıyla tutturulmuş, gözleri şu eski çapak yüzünden kendiliğinden akan sıvıyla dolu dolu baktı bana. Kederliydi bakışları.

— Beceremedim, Plutarco, beceremiyorum.

Judith'i boynundan yakaladım, kolunu arkaya kıvırdım, omuzuma geliyordu orospu, bağırıyordu, suç benim değil, bütün marifetimi gösterdim, elimden geleni yaptım, kazıklamadım, ama hep böyle bakıyor bana, isterse parasını geri veririm, ama bana böyle hüzünlü bakmasın, canımı yakma, rica ederim, bırak beni.

Kolunu daha çok kıvırdım, kıvırcık saçlarını iyice karıştırdım, haykıran yabanıl kedi yüzünü görüyordum aynada, gözleri sıkılı, elmacık kemikleri yukarda, dudaklar gümüş rengine boyalı, küçük ama seyrek dişler, sırtı ter içinde.

— Annem buna mı benziyordu? Orospu anne bunun gibi midir? Bunu mu söylemek istediniz dede?

Judith'i bıraktım. Koşarak kaçtı, bir havluyla silinerek. Gidip dedemin yanına oturdum. Beni yanıtlamadı. Giyinmesine yardım ettim. Mırıldandı:

— İnşallah, Plutarco, inşallah.

— Babamı boynuzlattı mı? Babama boynuz mu taktı?

— Bir sürü diyebilirsin.

— Ama niçin?

— Hiçbir şeyi eksik değildi, bunun gibi değildi.

— O halde zevk için yaptı? Kötülük nerede?

— Nankörlükten.

— Hiç kuşkusuz babam tatmin edemiyordu onu.

— Benim eve gireceğine, sinemaya girse daha iyi ederdi.

— Demek her şeyini size borçluydu? Öyleyse babam da ona olan borcunu yatakta ödeseydi.

— Bütün bildiğim, babanın onurunu lekeledi.

— Zorunluluk sonucu, dede.

— Clotilde'imi düşündüğüm zaman.

— Zorunluluk sonucu yaptığını söyledim size, tıpkı bu orospu gibi.

— Ben de ona alacağını ödeyemedim, çocuğum. Pratik eksikliğinden olacak.

— İzin verin de size göstereyim dede, belleğinizi tazeleyin.

Şimdi otuzumu geçtiğim sırada, on dokuz yaşımın o gecesini anımsıyorum, tam yaşamış olduğum gibi o zaman: özgürlüğümün gecesi. Arkada hepsi de zurna gibi sarhoş çalgıcılar, Judith'i odaya sürüklerken özgürlüğümü duyumsuyordum, haydi haydi koştur Pancho Villa'nın atını, İrapuato istasyonuna, ufuklar şarkı söylüyordu, bir sandalyeye oturmuş dedem kederli ve sessiz, yaşamın yeniden doğuşuna tanıklık ediyormuş gibi, ama kendisininkine değil, o hiç olmayacaktı artık, Judith utançtan kıpkırmızı, hiç böyle yapmamış bu işi, müzik eşliğinde, seyirci huzurunda, donmuş, utanç içinde, sahte olduğunu bildiğim coşku numaraları yaparak, çünkü ölü gece gibiydi gövdesi ve yengi kazanan bendim, utku yalnızca benimdi, başkasının değil, bu nedenle hiçbir tadı yoktu, generalin sözünü ettiği herkesin paylaştığı eylemlere benzemiyordu, belki de bu yüzden çok kederliydi dedem, belki de bu yüzden o gece kazan-

dığımı sandığım özgürlüğün hüznü sonsuza dek böyle büyük kaldı.

Fransız Pantheonu'na saat altıya doğru geldik. Dedem kesesinden çıkardığı altın parayı bizi içeri alan, soğuktan donmuş bekçinin eline sıkıştırdı. Dona Clotilde'in mezarına bir seranat sunmak istiyordu general, çalgıcılar kabareden yürüttüğümüz harpın eşliğinde *Camino de Guadajuato*'yu söylüyorlardı, yaşam hiçbir şeye değmez, *no va vale nada la vida*. General de onlarla birlikte söyledi, en çok sevdiği şarkıydı, ona nice gençlik anısını anımsatıyordu, Guanajuato yolu, nice yerlerden geçen sen.

Çalgıcıların parasını ödedik, çok yakın zamanda görüşmeye sözleşerek, ölünceye kadar arkadaştık ve eve döndük. Bu saatte yolda pek az araç olmasına karşın hızlı gitmek istemedi canım. Dedem ve ben, Mexico kentinin güneyinde istemdışı yükselen mezarlıktaki eve dönüyorduk: Pedregal denen mezarlıktaki eve. Kimsenin sayımını yapmadığı büyük felâketlerin dilsiz tanığı, sönmüş volkanların gözetlediği bu kara toprak görünmez bir Pompei'dir. Binlerce yıl önce, lâvlar kaynar karanlıklar fışkırttı; burada kimin öldüğünü, kimin kaçıp kurtulduğunu bilmiyor kimse. Kimileri, benim gibi, bir tür yaratış takvimini simgeleyen bu yetkin sessizliğe hiç dokunulmamalıydı diye düşünüyor. Çocukken, Colonia Roma'da oturduğumuz sırada ve annem daha hayattayken, taşla taçlanmış taş Cuicuilco piramidini görmek için sık sık buradan geçerdim. Kendine özgü ve yaylamızın pırıl pırıl (o zamanki) gün ağartılarının hiç dağıtmadığı bir tanı olan bu ölü görünümü seyrederken herkesin kendiliğinden sustuğunu anımsıyorum, anımsıyor musunuz, dede? Benim ilk anılarımdan biridir. O sıralar, kente yakın olduğu için kırlara giderdik. Hep hizmetçinin dizlerinde otururdum gezi boyunca, dadı mıydı yoksa? Manuelita'ydı adı.

Şimdi, Pedregal'daki eve sarhoş ve onuru kırıl-

mış dedemle dönerken, Üniversite Sitesi yapılarının nasıl yapıldıklarını, volkanik kayanın kılığını nasıl değiştirdiklerini anımsıyordum: yeşil gözlükler takmış, çimentodan bir cübbe giyinmiş, dudaklarını cırtlak akrilik boyayla boyamış, yanaklarını mozayikle döşemişti Pedregal, ve daha da koyu bir duman bulutu yaratarak toprağının karalığını silmişti. Sessizlik yitmişti. Üniversitenin geniş araç parkının öteki yakasında Pedregal bahçelerini parsellere böldüler. Kentleşmeyi ve yeni konut mahallesinin görünümünü birleştirmeyi amaçlayan bir biçem saptadılar. Yüksek duvarlar, beyazlar, çivit mavisi, narçiçeği rengi, sarılar. Meksika şenliğinin canlı renkleri, dede, ve İspanyol kale geleneği, beni dinliyor musunuz? Kayanın içine, kuru, göz alıcı, süs olarak bazı saldırgan çiçekler sokuşturdular. Namus kemeri gibi kapalı kapılar, dede; cinsel organ yaraları gibi açılmış çiçekler, orospu Judith'in geçirmeyi beceremediğiniz enginar gibi, dede, ben becerdim ama ne işe yarar.

Pedregal Bahçeleri'ne, duvarların arkasında hepsi birbirine benzeyen evlere geliyoruz, Bauhaus'un gözüyle Japonya, modern, düzayak, basık çatılı, geniş camlı açmalar, havuzlar, çakıllı bahçeler. Anımsıyor musunuz, dede? Parsellerin tümü duvarlarla, bekçilerin beklediği turuncu parmaklıklarla önü kesilen yollarla sünnet edildi. Bizimki gibi bir başkentte ne yürekler acısı bir namus denemesi, uyanın, dede, geceleyin bakın ona, Mexico, kendi isteğiyle kanserlenmiş, başıboş gelişmeye susamış, her türlü estetik tasarısıyla gırgır geçen, demokrasiyi mal mülkle, eşitliği bayağılıkla karıştıran kent: bakın şimdi ona, dede, orospularla, çalgıcılarla âlem yaptığımız gece bize nasıl göründüğüne bakın, şimdi siz toprak olmuş, ben otuzumu geçmişken bir bakın ona, devsel yoksulluk kuşaklarına, işsizler ordusuna, kırsal bölge göçmenlerine, bir çığlık ile bir iç çekişi arasında peydahlanan milyonlarca çocuğuna tutuklu: kentimiz, dede,

birkaç ayrıcalıklı vahaya pek az yaşam bahşediyor. Pedregal Bahçeleri'ni korumak, bütün vücut kangren olmuşken tırnaklara özen göstermek gibi bir şeydi. Parmaklıklar yıkıldı, bekçiler gittiler, yapı hevesi bizim zarif miskinler tekkesinin kırk kadarının tozunu attı sonsuza dek ve dedemin yüzü çevreyolunun çimentosu gibi külrengiydi. Uyumayı sürdürdü, eve gelince, bir çocuk gibi taşımak zorunda kaldım onu. Nasıl da hafifti, zayıf, kupkuru, derisi iskeletine yapışmış, bunca anıyla yüklü yüzünde nasıl da garip bir unutuş belirtisi. Onu yatağına yatırdım, babam kapı eşiğinde bekliyordu beni.

Licenciado babam, mermer koridorlardan geçerek kütüphaneye gitmem için işaret etti. Bardaklar, aynalar ve şişelerle dolu çalışma odasını açtı. Bana konyak verdi ama ben başımla hayır dedim. Nereye gittiğimizi, ne yaptığımızı sormamasını rica ettim, çünkü kendisini şu anlayamadığı şeylerden biriyle yanıtlamak zorunda kalacaktım ve bu da, kendisine daha önce söylediğim gibi, kendisinden çok bana acı verecekti. Sorularını geri çevirdiğim gibi konyağını da geri çevirdim. Benim özgürlük gecemdi, babamın sorduğu soruları kabul ederek berbat etmeyecektim onu. Ayaklarımı masanın altına sokmaktan başka bir şey yapmayacaktım, öyle değil mi? Aşkın, cesaretin, özgürlüğün ne olduğunu kendi kendime, kendim için doğrulamaya ne gereksinim vardı?

— Bana neden kızıyorsun, Plutarco?

— Beni kendinizden uzak tuttuğunuz için, acı çektiğim için.

Bunları söylerken ona karşı bir acıma duydum. İlkin dondu kaldı, sonra ortasında mermer bir çeşme bulunan, camlı açmalarla çevrili içavluya bakan pencere-kapıya doğru yürüdü. Sanki daha önceden provası yapılmış gibi, Nicomedes'in suyu açtığı anda, melodramatik bir hareketle perdeyi açtı. Üzdü beni: davranışlarını sinemadan araklamıştı. Her davranı-

şının üzerinde çalışılmıştı, şatafatlıydı. Dedemin doğal kaygısızlığının karşısına onun pozculuğunu çıkartamazdım. Uzun süredir Amerikalı milyonerler ve sahte markilerle arkadaşlık ediyordu babam. Kendi soyluluk kanıtları ise, gazetelerin sosyete sayfalarında yayınlanan fotoğraflarından ibaretti; ingilizvâri bıyıklar, kırlaşmış saçlar, ağırbaşlı gri takım, Pedregal'in kısır bitkilerinin çiçeği gibi göğsünden çıkan göz alıcı süs mendili. Kendi kuşağının birçok Meksikalı parababasında olduğu gibi, Windsor düküydü model, iri düğümlü kravat, bunun dışında, bayan Simpson'larına rastlamamışlardı henüz. Zavallılar: Acapulco'da bir villa satın almaya gelen bayağı bir Texas'lı milyarderle ya da soyluluk ünvanını Franco'dan satın almış bir İspanyol sardalya satıcısıyla yanyana olmak, böyle ıvırzıvır şeyler işte. Licenciado çok meşgul bir insandı.

Pencereyi açtı ve kanıtlarının hiç kuşkusuz beni inandıramayacağını söyledi, annem benimle hiç ilgilenmemişti, sosyete yaşamı bütün zamanını alıyordu, o sıralar Avrupa'dan göçmenler geliyordu, Kral Carol ve Madam Lepescu, uşakları, Pekin köpekleri, kızılderililerin ve darbeci subayların oturduğu bir kasaba değil de, kozmopolit ve coşku verici bir kent gibi hissediyordu kendini Mexico ilk kez. Evangelina'nın gözleri kamaşmasın olabilir miydi, kendisini tanıdığında ağzında bir altın diş bulunan bu taşralı güzel kızcağız, Sinaloa taraflarının çabucak kadınlaşan kızlarından biri, uzun boylu, beyaz, kadife gözlü, uzun siyah saçlı, vücutlarında gece ve gündüzü birlikte taşıyan, Plutarco, hepsini birden gösteren, bütün umutları sunan, Plutarco, bütün.

Dostlarıyla, kendisi gibi genç avukatlarla Mazatlan karnavalına gitmişti, kız da orada kraliçe seçilmişti. Üstü açık, glayöllerle süslü bir arabada Las Olas Atlas dalgakıranında gezmişler onunla, bütün

erkekler asılıyormuş ona, orkestralar *Amor chiquito acabado de nacer*'i[1] çalıyormuş, kız onu seçmiş, zorlamamış kızı, başka erkeklerden fazla bir şey yapmamış, kız karar vermiş, güçlü ve yürekli bir erkeğin koruyuculuğunu kabul etmekten başka seçeneği olmayan annesi Clotilde'le generalde olduğu gibi değil. Evangelina'nın durumu böyle değildi. Bir gece kumsalda ilk kez Evangelina öpmüştü onu ve hoşuma gidiyorsun, en sevecenleri sensin, güzel ellerin var, demişti. En sevecenleri bendim, doğru bu Plutarco, sevmek istiyordum. Deniz de onun kadar gençti, annen Evangelina ve deniz, kimseye bir borcu, kimseye karşı zorunlulukları yoktu, ninen Clotilde'inki gibi değildi durumu. Onu zorlamaya ihtiyacım yoktu, beni sevmeyi öğretmeye ihtiyacım yoktu, dedenin yaptığı gibi. Yüreğinin derinliklerinde bunu çok iyi biliyordu general, ve annem Clotilde'e olan büyük saygı ve sevgisi incitiyordu onu, Plutarco, tıpkı atasözü gibiydi, hep kazanan, gerektiğinde zorla, onun savaş ganimetinin bir parçasıydı annem, boşuna gizlemişti bunu, gerçekti, annem sevmiyordu onu ama sevmek zorunda kalmıştı, Evangelina tersine beni kendisi seçmişti, ben sevmek istiyordum, deden kendisini sevsinler ister, bu yüzden Evangelina'nın beni sevmekten vazgeçmesine karar verdi, yani kendisinin yaşadığının tersi olsun istedi, anlıyor musun? Onu bütün gün kendi kutsal Clotilde'iyle karşılaştırdı, rahmetli Clotilde'im bunu böyle yapmazdı, Clotilde'imin zamanında, huzur içinde yatsın Clotilde'im, o evi hiç de böyle yönetmezdi, sesini yükseltmezdi, Clotilde'im edepliydi, bacaklarını gösteren fotoğrafının çekilmesine izin vermezdi, ve sen doğunca, benim Clotilde'im gerçek bir Meksikalı anneydi, Agustin, bir bebeğe nasıl bakacağını bilirdi.

---

1. **Amor chiquito acabado de nacer:** Küçük aşk henüz doğdu. (Ç.)

— Plutarco'ya neden meme vermiyorsun? Bozulacaklarından mı korkuyorsun? Başka ne işe yarayacaklar? Erkeklere göstermeye mi? Karnaval bitti, senorita, gerçek bir hanım olmanın zamanı geldi.

Babam beni annemin anısından nefret ettirmeyi başardığı gibi, Evangelina'yı da çileden çıkarmayı, anneni ilkin kendi içine kapanmaya, sonra evden uzaklaşmaya, dışçiye gitmeye, eğlence aramaya, bir başka erkek bulmaya itmeyi başardı, çok basitti benim Evangelina'm, babanı terkedelim Agustin, başka bir yere gidelim, yalnız ikimiz, başlangıçta olduğu gibi sevelim birbirimizi, ve general, boynuna tasma takmasına izin verme, karına bir defa izin verirsen kendi başına buyruk olur, sana her zaman hakim olur, ama gerçekte onu beni sevmeye zorlamak için beni sevmekten vazgeçmesini istiyordu, kendisinin sahip olamadığı üstünlükten benim de yoksun kalmamı istiyordu. Kendisinin erişemediği özgürlükten kimse yararlanmasın. Kendisi nasıl her şeyin bedelini ödediyse, bizim de bedel ödememizi istiyordu, önce ben sonra sen, gerçekleri böyle görür o, dediği gibi masayı kendisi kurdu, hem aşkı hem de cesareti kazanmamızı sağlayacak başka bir devrim olmayacak artık, bitti, şimdi başka alanlarda değerini kanıtlamak gerek, neden her şeyin bedelini o ödesin, biz değil? o bizim ebedî diktatör babamız, anlamıyor musun? Öyleyse, kendisine ihtiyacımız olmadığını, onun anıları, mirası, duygusal zorbalıkları olmadan da yapabileceğimizi gösterecek kadar yürekli olalım. Sevilmek istiyor, Vicente Vergara, bizim babamızdır, onu sevmek, onu öykünmek, onun yaptıklarını işlerin daha da güçleştiği günümüzde yapabileceğimizi kanıtlamak zorundayız.

Sen ve ben Plutarco, hangi savaşları kazanacağız, hangi kadınları eğiteceğiz, hangi askerleri iğdiş edeceğiz, söyle bana. Dedenin meydan okuyuşu işte böylesine korkunç, elini çabuk tutup bilinçlen, yoksa

bana yaptığı gibi senin de belkemiğini bükecek, gülmekten katılarak bize söylediğine bak, görelim bakalım benim yaptıklarımı yapabilecek misiniz, mirasa lâyık olup olmadığınızı görelim, parama karşılık bir başka güç sınav.

— Cezasız kalan zorbalığını.

Evangelina son derece masum, son derece savunmasızdı, beni en çok kızdıran onu suçlayamamamdır, onu suçlayabilsem, artık hiç bağışlamazdım. Bu da dedenin hiç bilmediği bir şeydir. Bana karşı bildiğini okumasına, benimle alay etmesine karşın, kendi içimde, ancak böylesine bir duyguyla üstesinden gelebildim: fazla ya da değişik bir şey yapmıştım. Bilmiyorum hâlâ. Kendisini suçladığım tek şey dışında her şey için kendisini suçlu hissetmesi gereken annen de bilmiyordu bunu.

— Çileden çıkartan masumluğunu.

Babam bütün gece içmişti. Dedem ve benden daha fazla. Müzik setine gidip bir plâk koydu. Avelina Landin, gümüş oğullar gençliğimi paylaşmaya başladıklarında'yı söyledi, babam kendini *La mujer sin alma*[1]'daki Fernando Soler gibi koltuğa bıraktı, ama bunun öğrenilmiş bir hareket olup olmadığını bilmek ilgilendirmiyordu beni artık.

— Tıbbî tutanak, annenin bir et parçasının nefes borusunu tıkaması sonucu öldüğünü açıkladı. Bu kadar basit. Bu gibi şeyler kolayca çözümlenir. Deden ve ben, boynuna çok güzel bir ipek fular bağladık cenaze töreninden önce.

Konyağının kalanını bir dikişte yuvarladı, bardağı etajerin üzerine bıraktı, Avelina, gümüş ayın bir mavi gölde nasıl yansıdığının şarkısını söylerken uzun süre avuçlarına baktı.

İşler yoluna girdi hiç kuşkusuz. Babamın Los Angeles'teki dostları, Sinaloa'daki tarlaların zarara uğ-

1. La mujer sin alma: Ruhsuz kadın.

ramamaları için yüz milyon pezoluk borcu kapattılar. Birlikte yaptığımız o müthiş âlemden sonra bir ay yataktan çıkmadı dedem, ama 10 mayısta, Anneler Günü, Pedregal'deki evin üç erkeği, her yıl olduğu gibi, ninem Clotilde ile annem Evangelina'nın gömülü oldukları mahzene çiçek koymak üzere fransız Pantheonu'nun yolunu tuttuğumuzda tam olarak iyileşmişti artık.

Evimizin küçük bir minyatürüydü bu mermer mahzen. İkisi burada dinleniyorlar, dedi hıçkıran general kırık bir sesle, başı eğik, yüzü mendile gömülmüş. Dedemle babamın arasındaydım ben, ikisini de ellerinden tutmuştum. Soğuktu, kuruydu dedemin eli. Buna karşılık, ateşler içindeydi babamınki. Dedem son bir kez hıçkırdı ve yüzünü açtı. Kendisine dikkatli baksaydım, bunca kimin için ağladığını, kimin için, karısına mı yoksa gelinine mi, daha çok ağladığını hiç kuşkusuz düşünürdüm. Ama o anda geleceğimi seçmeye çalışıyordum özellikle. Yanımıza çalgıcıları almadan gitmiştik bu kez mezarlığa. Bununla birlikte biraz müzik olsun isterdim.

4

ANDRES APARİCİO'NUN OĞLU

Pablo Neruda'nın anısına

Hiçbir sığınağı, hiçbir tapınağı yok.

Milena'nın bir mektubundan.

Yer

Hiçbir zaman bir adı olmadı buranın, bu yüzden de yer olarak somut bir varlık oluşturmadı. Başka *colonia*'lara[1] bir ad verilmişti. Ama buna verilmemişti. Sanki savsama yüzünden. Vaftiz edilmeden büyümüş bir çocuk gibi. Daha da kötüsü: bir ad verilmeksizin. Sanki bu konuda herkes görüş birliğine varmış gibi. Neden bir ad verelim bu mahalleye? Belki de biri, hiç düşünmeksizin, kimsenin burada uzun süre yaşayamayacağını söylemişti. Gelip geçici bir yerdi, mukavvadan yapılan, oluklu teneke damlı kulübeler kadar gelip geçici. İyi yerleştirilmemiş şekerkamışı cibresi levhalar arasında rüzgâr cirit atıyor; teneke damın üzerinde güneş hiç eksik olmuyordu. Gerçek sakinleri rüzgâr ile güneşti buranın. Yarı şaşkın insanlar, nedenini bilmeksizin, dalgınlıkla gelmişlerdi buraya, taş atıp kolları yorulmamıştı çünkü, tozlu otların, çelimsiz çalıların örttüğü bu topraklar bir adı olan son mahallenin sınır komşusuydu çünkü. Burada ad ve kullanılmış suların boşalacağı bir yer hak getire, elektriğe gelince, tel atarak enerji nakil hatlarından çalıyorlardı. Oturanların hepsi burada kendilerini gelip geçici saydıkları için bir ad vermiyorlardı buraya. Hiç kimse kendi evindeymiş gibi hissetmiyordu kendini. Burada yerleşik değillerdi, ve kendilerini bura-

1. **Colonia:** Koloni, sömürge, göçmen topluluğu. Burada: kaçak yerleşim yeri, gecekondu mahallesi. (Ç.)

dan çıkartmaya geleceklere karşı hiçbir direnmede bulunmamaya karar vermişlerdi sanki; bir sessiz anlaşma. Kentin bundan sonraki sınırına giderlerdi. Ne olursa olsun, kira falan ödemeden burada kalacakları süreyi kâr sayıyorlardı, bir tür dinlenme, soluklanma. San Rafael, Balbaena, Kuzey Kanalı gibi, bir beton kilise, bir iki süpermarketiyle, daha şimdiden iki milyonu bulan insanın iyi kötü yaşamaya çalıştığı Nezahualcoyotl gibi, adları olan daha elverişli mahallelerden geliyordu çoğu. Bu yitik mahallelerde bile iki yakayı bir araya getiremedikleri, ama çamur temizleme amelelerinin, kum ocağı işçilerinin yanına giderek son saygınlık kalıntılarını da yitirmek istemediklerinden ayrılmışlardı buralardan. Bir düşüncesi, bir kanısı vardı Bernabe'nin. Büyük kentin özelliklerini simgelediği, büyük kentin en kötü, belki de en iyi yanları burada toplandığı için buranın kendine özgü bir adı olmadığını düşünüyordu —söylemeye çalıştığı buydu— ve bu nedenle özel bir ad verilmemişti.

Sözcükleri bulup kullanmakta her zaman sıkıntı çektiğinden bir türlü söyleyemiyordu bu düşüncelerini.

Eski bir aynayı hiç yanından ayırmamıştı annesi, sık sık kendini seyrediyordu. Sor ona Bernabe, mahalleyi de görüyor mu içinde, kışın üzeri kapanan toprak kabuğuyla, ilkbaharda toz fırtınalarıyla, ve yazın, aradıkları çıkış yolunu bir türlü bulamadan bütün yıl ortalıkta dolaşan pislik derelerine karışan yağmur birikintileriyle yitik kenti görüyor mu içinde aynanın? Su nereden geliyor anne? Bok nereye gidiyor baba? Soğuk bulutların ezdiği, dağlardaki buzkaynaklarının kıstırdığı kara havayı sineye çekmek için daha yavaş soluk almayı öğrendi Bernabe. Boş, ekilmemiş topraklarda dolaşan, açık ağızlar arayan ve zor güç ayakta durabilen kansız hava. Sözcükler bir türlü ağzından çıkmayı beceremedikleri için düşüncesini

kimseye açmadı. Sözcükler hep içinde kalıyordu. Annesinin dediğine bakılırsa, çevresinde olan bitenle ilgilenmediği, dayıları güldüğü ve benzin istasyonuna çalışmaya gitmeden önce, kendilerini iyi hissetmek için haftada bir kez ciğer dolusu böğürdükleri, ama özellikle artık babasının sesini anımsamadığı için sözcüklerle arası iyi değildi. On bir yıldır burada yaşıyorlardı. Kendilerini kimse tedirgin etmemiş, kimse kovmaya kalkışmamıştı. Elektrik direklerinin dibinde, elektrik ışığına *ışıl ışıl parlayan elektrik ışığı* şarkısını söyleyen yaşlı kör adam bile ölmüştü. Niçin, Bernabe? Rosendo dayı, şaka olduğunu söylüyordu. Geçici olarak gelmişler ama on bir yıl sonra gene buradaydılar. On bir yıl kalmışlarsa, yaşamlarının sonuna kadar da kalacaklardı burada.

— Tam zamanında bir baban kurtardı kendini, Bernabe.

Baba

Pantalon askılarını anımsıyorlardı. Sanki kurtuluşu bunlara bağlıymış gibi her zaman takıyordu pantalon askılarını. Yaşama pantalon askılarıyla sarıldığı söyleniyordu, ah bir de onlara benzeyebilseydi, biraz daha esnek olabilseydi. Giysilerinin eskidiğini farkediyorlardı, ama pantalon askılarının kesinlikle; yaldızlı tokalarıyla her zaman yeni ve pırıl pırıldılar. Seçkin sözcükler kullanmaya meraklı eskilerin deyimiyle, dillere destan olan kibarlığının bir simgesiydi pantalon askıları. Hiç de değil, diye karşı çıkıyordu Richi dayı, bir katır gibi inatçıydı, düş kırıklığını bir kuyruk gibi peşinde sürüklerdi: babası işte böyle biriydi. Okulda, babasının nerede olduğunu soran sırık gibi bir kabadayıyla döğüşmek zorunda kaldı Berna-

be, babasının ölmüş olduğunu söyledi, bunun üzerine hep böyle söylerler diyerek gülmeye başladı sırık, aslına bakarsan baban ölmüş falan değil, bal gibi bırakıp gitmiş seni, hiç tanımamışsındır bile, iş böyleyse eğer, ananı becerdi ve sen daha doğmadan onu yüz üstü bırakıp kirişi kırdı. İnatçı, ama iyi ruhluydu, diyordu Rosendo dayı, biliyor musun, gülmediği zamanlar kendini yaşlanmış hissederdi, hep gülerdi, ah ne şen şatırdır, üzüntü nedir bilmez Amparito'nun kocası güler, sebepsiz mebepsiz durup dururken güler, oysa annenle çiçeği burnunda evliyken, genç bir tarımbilim asistanıyken, Guerrero Eyaleti'nin bir köyündeki bir kooperatifi yönetmek üzere bir budala gibi gönderilmiş olmanın acısını taşırdı içinde, Bernabe. Oraya gittiğinde, her yer yakılıp yıkılmış, kooperatif üyelerinden çoğu öldürülmüş, ürünü de kabile reisi ve nakliyeci patronlar çalmıştı. Merkez yöneticilerini, yüksek mahkemeyi harekete geçireceğini haykırarak duruma karşı çıkmak istedi baban, demekle kalmadı, söylediklerini denemeye kalkıştı. Bu ilk işiydi ve tutkuluydu. Bunun üzerine, haksızlıkları düzeltip suçluları cezalandırmak üzere yabancıların geleceğini sezen köy halkı, kurbanıyla, cellâtıyla, birlik oldular, babanın suçlamalarını inkâr etmek bir yana, bütün suçu onun üzerine yıktılar. Ben kendi-işime-bakarım, sözde adalet dağıtıcısı, iyi niyetli cehennem zebanisi, ah hepsi bir olup nasıl da karşı çıktılar ona. Eski kavgalar, düşmanlıklar, cinayetler kenetlemişti onları, çok bağlıydılar birbirlerine. Her yeni kuşak olan biteni tekrar dengelemek sorumluluğunu yükleniyordu. Bir aile sorunuydu, onur ve gurur sorunuydu adalet, düzenin tekerine çomak sokmaya kalkışan kıçı kırık bir mühendisin işi değildi. Federal yönetimin temsilcileri geldiği zaman, kurbanların yeğenlerine, dullarına varıncaya kadar herkes babanın suçlu olduğunu söyledi. Onunla dalga geçiyorlardı; devletin adaleti, varsın devletin tarımbilimcisiyle kozunu paylaşsın. Bu

yenilgiden sonra baban bir daha belini doğrultamadı hani. Yönetimde, küçümseyerek, yetersiz bir ülkücü yerine koyuyorlardı onu. Muhasebede küçük bir görevde sıkışıp kaldı, ilerleme, maaş artışı hak getire, üstelik borç üstüne borç, içinde bir şeyler kırılmıştı çünkü, yüreğinde bir ışık sönmüştü, işte böyle diyordu, hep gülerek, başparmaklarıyla pantalon askısını çekiştirerek. Kaç para eder. Adalet, sevginin düşmanı olabiliyor, diyordu bazen, bu adamlar işledikleri suçlarda bile birbirlerini seviyorlardı, ve bu sevgi verdiğim adalet umudundan da güçlüydü. Kapkara, çirkinler çirkini ama kendi örtüleri altında sıcacık heykelleri varken, onlara mermerden küçük bir Yunan tanrıçası heykeli vermek gibi bir şeydi benim yaptığım iş. Neden gidip tedirgin etmeli insanları? Zamanın ancak yıldızlarla ölçüldüğü, haberlerin ancak belleklerde ulaştığı bu yolsuz, bu telefonsuz, pembe meleklerin, solgun ölümsüzlerin gözetlediği aynı toprak parçasına hep birlikte gömüleceklerine kesinlikle inanan ve bir bunu bilen insanların yaşadığı bu yitik köyde, Güney'in dağlarında, baban Andres Aparicio, hep gülümseyerek, düşünmeye koyuldu. Bu köy kendisine karşı birleşmiş ve ezmişti apaçık bir şekilde, çünkü insanları adalet duygusundan daha çok birleştirir tutku, ama ya sen Bernabe, dudağını yarıp gözünü morartarak kim ağzının payını verdi senin? Ama Bernabe, okul kabadayısının kendisine neler söylediğini, babası Andreas Aparicio'nun kim olduğunu çocuğa anlatmayı beceremediği, meramını sözcüklerle anlatamadığı için nasıl kapıştıklarını, ve kafasında açık seçik belirmese de, sözcüklerin kullanılmadığı yerde işe yumrukların karıştığını belli belirsiz şekilde ilk kez anladığını dayılarına anlatamıyordu. Gerçek şu ki, babasının ölmüş olduğunu, gizli kalmış bile olsa bir ölünün yaşayanlar üzerinde yetkesi bulunduğunu söylemek isterdi o orospu çocuğu alçağa. Çünkü bir ölü de kendi onurunu korur, öyle değil mi?

Bu yitik mahallede artık kimsenin kullanmadığı diline bir inandırıcılık, bir geçerlilik kazandırmak istermiş gibi, kendi seçkin sözcük dağarcığını büyük bir sabır ve cesaretle korumuştu, kişiliğinin hem duygusal ve soğuk, hem düşçü ve katı yanı buradan kaynaklanıyor olmalıydı. Yalnızca, kocası Andreas Aparicio'nun dillere destan kibarlığından söz eden yaşlılar paylaşıyordu onunla bu özelliği; masanın üzerine örtü sermekte, tabak, çatal ve bıçakları yerlerine koymakta diretiyordu, herkese yemek dağıtılmadan kimsenin yemeğe başlamaması, ev sahibesi hanımın yani kendisinin izni olmaksızın kimsenin masadan kalkmaması gerektiğini söylüyordu. Lütfen diyordu ve ötekilerden de lütfen demeyi unutmamalarını istiyordu. Evi her zaman herkese açık olmuştu, her şey konuklar içindi, henüz konukların geldiği sıralarda birçok yıldönümü, Krallar Günü, geçerken şöyle bir uğrayıveren yolcuların ağırlandığı, mumuyla, *pinata*'sıyla[1], eksiksiz bir bayram bile kutlamışlardı. Ama, kocası Andreas Aparicio henüz hayattayken, Tarım Bakanlığı'ndan maaş alırken olmuştu bunlar; şimdi, bir dul maaşı bile bağlanmadığı için, kendisi gibi, titiz, dakik, lütfedersiniz, izninizle, acilen, dalgınlıkla gibi sözcükleri kullanan yaşlı insanlardan başka kimse gelmiyordu artık. Ama yaşlılar da yavaş yavaş azalıyordu. Üç, dört kuşağın inci kolyeler gibi birbirine bağlı olduğu büyük aileler halinde gelmişler, ama daha on yıl bile dolmadan ortalıkta yalnızca çocuklar ve yetişkinler kalmıştı, o güzelim sözcükleri kullanan yaşlılar, o ünlü atasözünün de buyurduğu gibi, saman içinde kibrit çöpü gibiydiler. Kiraların serbest

1. **Pinata**: Bazı bayramlar için hazırlanan, parçalanarak içindeki armağanlar alınan bebek. (Ç.)

bırakılıp da ev sahipleri Federico Silva'nın acımadan zam üstüne zam yapmaya başlamasından önce Republica de Guatemala sokağında hep birlikte oturdukları sırada annesinden miras kalan gümüş kabartma çerçeveli aynada kendini seyrederken, bu ihtiyarcıklar da birbiri ardınca ölünce kiminle konuşacaksın? diye düşündü. Zorba ve cimri bir kadın olan annesi Dona Felicitas'ın zorlaması yüzünden kiraları arttırmak zorunda kaldığı yollu haberler gönderen ev sahibine inanmamıştı, çünkü daha sonra komşuları Dona Lourdes, Senor Silva'nın annesinin öldüğünü ama ev sahibinin kiraları indirmediğini anlatmıştı. Bernabe erinlik yaşına gelince, annesinin kibarlığını paylaşmak, topluluk içinde onun gibi özenli konuşmak istedi ama başaramadı. Yoksulluktan ya da babasından söz ederken duygulanırdı annesi, ama aynı şeyleri konuşurken son derece katı da olabilirdi. Annesinin oynadığı oyunun anlamını çıkartamıyordu Bernabe, ama annesinin söylemek istediği şeylerden etkilenmediğini biliyordu, sanki sözleriyle hareketleri arasında bir uçurum varmış gibi, iyi bir ailenin çocuğu olduğunu asla unutma Bernabe, okuldaki kavgacılarla sürtüşmekten sakın, aranıza mesafe koy, her zaman pahası biçilmez bir hazineye sahip olduğunu hatırla, iyi bir ailede doğdun, görgülüsün. Yalnızca iki kez farklı davrandı annesi Amparo. Bir gün, ilk kez, Bernabe'nin sokaktaki bir çocuğa orospu analı diye bağırdığını duydu, küçük çocuk kulübeye dönünce tuvalet masasının üzerine kapandı, başını ellerinin arasına aldı ve Bernabe'ye istediğim şeyleri veremedim sana, daha iyisine lâyıksın sen, görüyorsun nasıl bir yerde büyüdüğünü, âdil değil bunlar Bernabe derken aynayı yere düşürdü. Ama ayna kırılmadı. Bernabe hiçbir zaman açıklama yapmasını istemedi. Elinde ayna ne zaman tuvalet masasının başına geçse, bir yandan çenesini okşar, sessiz bir parmakla kaşlarını düzeltir, zamanın akışını göz-

lerinin üzerinden avucuyla silerken, bir yandan göz ucuyla yüzünü inceleyen annesinin konuştuğunu biliyordu ve yalnızca bu olgu, konuşma denen şey Bernabe için başlıbaşına tansıklı bir olay olduğu, konuşmak kavga etmekten daha çok cesaret gerektirdiği —çünkü kavga sözcüklerin yerini alıyordu sadece— için, annesinin söylediklerinden daha çok önem taşıyordu onun gözünde. Fasulye sırığıyla kavgadan sonra eve dönünce, annesinin kendine mi konuştuğunu, yoksa, Meksika Devrimi'nin yıldönümü olan kasım sonunun o soğuk sabahında kendilerini öğle yemeğine davet eden ünlü Taşakkesen general, general Vicente Vergara'nın emir subayı babalarının zamanındaki gibi biraz uygun görünüş vermek için pazardan pazara mukavvanın yerine adobe, adobenin yerine tuğla kullanan dayılarının yavaş yavaş değiştirdikleri kulübenin içini bölmek için astıkları kaplamalardan birinin arkasında olduğunu bilip bilmediğini anlayamadı. Geçip gitmişti eski günler; Amparo haklıydı, yaşlılar ölüyor ve gençler kederli görünüyorlardı. Andreas Aparicio, hayır, o yaşlı görünmemek için her zaman gülümsüyordu. Mahalleden biri ağır bir hakarette bulundu ona, baban da adamı tekmeleye tekmeleye öldürdü, Bernabe. Bundan sonra bir daha görmedik onu. Nasıl kötü davrandılar sana yavrum dedi sonunda Dona Amparo zavallı küçüğüm peki nerede döğüştün böyle ve oğlunu görmek için aynaya bakmayı bıraktı yavrum bi'tanem tatlım peki kim dövmek isteyebilir senin gibi sevimli bir çocuğu, ve ayna yeni döşenmiş tuğlanın üzerine düştü ve bu kez kırıldı. Annesinin kendisine pek ender gösterdiği bu sevecen davranışa şaşırmadan baktı Bernabe. Her zaman lâyık olduğu bir davranışa şaşırmak zorunda olmadığını ya da Dona Amparo'nun sevecenliğinin, kimsenin elinde yerlerinden atma buyruğuyla kapıya dayanmadan on bir yıldır yaşadıkları, bunun sonucu olarak dayılarının mukavvayı adobe ile adobe-

yi de tuğla ile değiştirebilecek kadar yüreklendikleri yitik mahalle kadar geçici olduğunu anlamasını sanki yüreklendikleri yitik mahalle kadar geçici olduğunu anlamasını sanki anlıyormuş gibi baktı oğluna. Çocuk ona babasının ölüp ölmediğini sordu. O da kocasını hiç düşünde görmediğini söyledi. Soğuk ve kararlı yanının, gösterdiği sevecenlik yüzünden değişmediğini oğluna açıklayacak şekilde, kesin sözcüklerle yanıtladı onu. Kocasını düşünde ölü olarak görmedikçe onu ölü sayamayacağını söyledi. Ayrım buradaydı, yumuşadı, aynı anda hem bilinçli hem de heyecanlı olmak istedi, gel öp beni Bernabe seni seviyorum sevgili *monigotito*'m[1] sana söyleyeceklerimi iyi dinle. Nedenini bilmeden asla kimseyi öldürme. Davan için, tutkun için öldür. Bu seni güçlü ve temiz yapacak. Hayatını biraz kazanmadan asla öldürme.

Dayılar

Annesinin abileriydiler, ama annesi, yaşlarının otuz sekiz ile elli arasında olmasına karşın çocuklar diyordu onlara. En büyükleri Rosendo dayıydı, bir bankada çalışıyor, yakılmak üzere devlete iade edilecek eski paraları seçiyordu. Ortanca ve en küçükleri olan Romano ile Richi bir servis istasyonunda çalışıyorlardı, ama Rosendo'dan daha yaşlı görünüyorlardı, çünkü ağabeyleri bütün gününü ayakta geçiriyordu, oysa ikisi müşterilere hizmetle, yağlama ve ön cam temizliğiyle görevli olmalarına karşın, meşrubatla dolu bir soğutunun yanında yaşıyorlar, bu nedenle de karınları şişiyordu. Kirli arabaların ve para uzatan ellerin dışında, ne insanların ne de evlerin doğru

1. **Monigotito:** Kuklacık (Ç.)

dürüst göründüğü Istapalapa mahallesinin bir toz bulutunun ucunda bulunan servis istasyonunun ölü saatlerinde, Richi zaman zaman Pepsi-Cola içip serinleyerek hoş ve cana yakın sesler damıttığı flütünü çalarken, spor gazeteleri okuyarak Pepsi-Cola içiyordu Romano. Yalnızca pazar günleri, *Colonia*'nın barakalarının arkasındaki boş arazide tabancalarıyla tavşan ve kurbağalara ateş ederek yaptıkları gezintiden önce ve sonra bira içiyorlardı. Böyle geçiriyorlardı Pazar günlerini. Bernabe de evin arkasındaki kırık tuğla yığınının üzerine tüneyip gözleriyle izliyordu onları. Her yudum biradan sonra yenleriyle bıyıklarını silip salyalı bir sevinçle gülüyor, iri bir tavşan vurup düşürünce birbirlerini dirsekleriyle dürterek *koyot*lar[1] gibi uluyorlardı. Birbirlerini kutlayıp sırtlarına şaplak indirdiklerini sonra da kana bulanmış tavşanları kulaklarından sürükleyerek eve döndüklerini gördü, Richi'nin her elinde bir kurbağa ölüsü vardı. Amparo korları yelpazeleyip yanında domates soslu pirinç ve üzerine biber ekilmiş mısır koçanı verirken, Richi kırk yaşına gelmekte olduğunu ve yaşlı generalin buyruğu üzerine kendilerine kayırarak iş veren lienciado Agustus Vergara'ya ait bir benzin istasyonunda lütfen bağışla beni Amparito şişko bir hıyar gibi ölmek istemediğini, bir tropikal orkestraya flütçü girmek amacıyla San-Juan-de-Latran kabaresinde bir denemeden geçeceğini söylediği için aralarında tartışıyorlardı. Rosendo mısır koçanını öfkeyle yakaladı ve Bernabe bunca kirli para saymaktan hastalanan parmaklarını gördü. Sözüm Amparito'dan dışarı flüt çalmak ibnelerin işidir dedi ve Richi madem ki kendini bu kadar erkek hissediyordun da niçin hiç evlenmedin diye yanıtladı ve Romano yarı kızgın yarı dostça bir tokat indirdi oradaki tek yakını olmasına karşın benzin istasyonundan ayrılmak isteyen Richi'

1. **Koyot**: Kuzey Amerika çakalı.

nin kafasına, ama, üçünün eve, kızkardeşleri Amparo ile küçük Bernabe'ye bakmak zorunda oldukları, bu nedenle hiç evlenmedikleri, üçünün kazandıkları parayla beş boğazı doyuramadıkları hele Richi meyhanede zıpırlık etmek için kendilerini bırakacak olursa ikisinin işinin daha da güçleşeceği yanıtını verdi. Tartıştılar. Richi orkestrada daha fazla kazanacağını söyledi, Romano ise meyhanedeki zibidileri etkilemek için bütün parasını kızlara yedireceğini, Rosendo ise Andres Aparicio ölü ilân edilir edilmez ne kadar az olursa olsun Amparito'ya bağlanacak dul maaşının baş üstünde yeri olacağını, ve Amparo suçun hiç kuşkusuz kendisinde olduğunu söyleyerek ağlamaya başladı ve özür diledi. Kapıya doğru yürümek için ayağa kalkan ve ailenin büyüğü sıfatıyla konuşmaya başlayan Rosendo'ya kulak asmadan orada durup boş arazinin üzerindeki külrengi günbatımını seyretmeye koyulan Richi'nin dışında hepsi Amparito'yu teselli etti. Senin bir suçun yok Amparito, ama kocan ölü mü diri mi bize bir haber ulaştırabilirdi. Elimizden geldiği kadar çalışıyoruz, ellerime bak Amparito yaptığım iş hoşuma gidiyor sanırsın ama bir senin kocan fazladan bir şey olmak istiyordu (benim suçum dedi Bernabe'nin annesi) çünkü bir süpürgeci ya da bir asansörcü bir bürokrattan daha fazla kazanır ama senin kocan emekli aylığı almaya hak kazanmak için kariyer yapmak istiyordu (benim suçum diyordu Bernabe'nin annesi) ama ödenek almak için ölmüş olmak gerekir ve senin kocan sanki buharlaşıp yok oldu yeryüzünde. Dışarda korkunç bir külrengi karanlık var dedi hâlâ kapı eşiğinde duran Richi ve Amparito biz hep birden daha çok bayağılığa gömülmeyelim diye kocasının her zaman bir erkek gibi savaştığını söyledi. Çalışma hayatında bayağı diye bir şey var mıdır? diye yanıtladı Richi öfkeli bir sesle ve Bernabe uyuşmuş boş arazide günbatımında kuru bok ve tüten tortillaların kokuları ortasında ancak silüe-

tini sezebildiği cılız çalılar arasında onun peşinden gitti. Richi dayı Agustin Lara'nın bolerosu *cabellera de plata, cabellera de nieve, ovillo de ternuras donde un rizo se atreve*'yi[1] mırıldanıyordu, yalnızca uzak bir pistin ışıklarının parıldadığı uluslararası havalimanına inmeye hazırlanan uçakların alçak uçuşları altında. Orkestraya beni alırlarsa dedi Bernabe'ye bakışı sisin içinde yitmiş Richi, eylülde Acapulco şenliklerinde çalmaya gidiyorlar, sen benimle gelebilirsin, Bernabe. Denizi görmeden ölmeyeceğiz, Bernabe.

Bernabe

On iki yaşında okulu gizlice bıraktı. Dayılarının çalıştığı servis istasyonuna gitti, eski bir bez parçasıyla arabaların camlarını silmeye başladı, müşterilerinden izinsiz, sanki yaptığı iş Servisin bir parçasıymış gibi: birkaç kuruş bahşiş, veren eksik olmuyordu. Okulda yokluğu farkedilmedi ve ilgilenen olmadı. Tıklım tıklım doluydu, bazen yüz öğrenciyi buluyordu sınıflar, eksikliği kimse farketmese de bir kişinin eksikliği ferahlık yaratıyordu. Tropikal orkestraya hâlâ kabul edilmemişti Richi ve Bernabe'ye dobra dobra gel birkaç kuruş kazan, vaktini boş yere harcama yoksa sersem babana benzeyeceksin dedi. Flüt çalmayı bıraktı, Amparo oğlunun okula gittiğini sansın diye Bernabe'nin defterlerini imzaladı, böylece amca ile yeğen arasında suç ortaklığı pekişti; Bernabe'nin yaşamındaki ilk gizli ilişki oldu bu, çünkü daha önce,

1. Cabellera de plata, cabellera de nieve, ovillo de ternuras donde un rizo se atreve: Gümüş saçlı, kar saçlı, yumuşacık bir kıvrım (saç) cesaret veriyor. (Ç.)

annesinin gece gündüz saygınlık, iyi eğitim ve sanki daha iyileri olmuş gibi kötü dönemlerden söz ettiği ev ile bu tür şeyleri ağzına alacak olsa katı ve kör bakışlarla karşılaştığı okulda duydukları ve gördükleri arasında alabildiğine parçalanmıştı. Bir bayan öğretmen durumu farketti ve ona burada kimsenin ne acımak ne de acınmak istediğini çünkü acımanın biraz küçümseme gibi sayıldığını söyledi. Burada kimse bir şeyden yakınmıyordu, kimse başkalarından üstün değildi. Öğretmenin ne demek istediğini anlamadı Bernabe, ama öğretmenin her şeyi sanki daha iyi, onun kendi başına anladığından da iyi anlarmış gibi hava atması onu iyice kızdırdı. Richi anlaşılması gerekeni anladı; haydi Bernabe birkaç kuruş kazan, zengin olursan nelere sahip olacağını gör sadece araba bozuntularının uğradığı istasyona gelen şu Jaguar'la ilgilen biraz, ah işlere şöyle bir göz atmaya gelen bizim patron licenciado Agustin bu, şu mağazaya bak Bernabe şöyle bir aftosun olsun istemez miydin licenciado Agustin'in kapatmaları da bunun gibi olmalı şu memelere kitakse Bernabe eteklerini kaldırdığını ılık süt gibi sıcak apış arasında kaybolduğunu düşün Bernabe şu Acapulco reklâmına bak Bernabe Alfa Romeolarına binmiş şu zengin piliçlere bak Bernabe nasıl bir çocukluk yaşadığını düşün, onların nasıl bir gençlik yaşadıklarını hayal et, nasıl bir ihtiyarlıkları olacak, ayak ayak üstüne atacaklar sadece, armut piş ağzıma düş oysa sen ve ben Bernabe doğduk doğalı kendi başımızın çaresine bakmak zorundayız, doğduk doğalı, öyle değil mi? Richi dayının ağız kalabalığına imreniyorum çünkü sözcükler ona da pahalıya mal oldu, sözcükler olmadığı zaman kavganın geldiğini bildiğinden hiç değilse kendisi gibi dilsiz olan kenti yaşamak için okulu bıraktı, fasulye sırığının sözleri yumruklardan da çok acı veriyordu doğru değil mi Bernabe? Kent yumruğu indirse bile hiç olmazsa ağzını açıp konuşmaz. Neden kitap okumuyorsun Ber-

nabe diye sordu kendini öfkeden kudurtmuş olan bayan öğretmen, arkadaşlarından aşağı mı görüyorsun kendini? Annesi gibi konuştukları için kitapların kendisini tedirgin ettiğini söyleyemezdi ona. Anlamıyordu, kendisine karşı sevecenlik gösterilmesini bunca beklemişti, ama sevecenlik acı veriyordu. Buna karşılık Paseo de la Reforma, Avenida de los Insurgentes, Avenida Universitad'ı dolaştıktan sonra kent önünde sonunda kendini açıyor, kendini sevdiriyor, kendini arzu ettiriyordu, araba camlarını silerek, üzerlerine atılıp onlarla boğa güreşi yaparak, çocukluğunun ekilmemiş topraklarına benzeyen arsalarda gazete kâğıdından yapılmış toplarla futbol oynamak için öteki işsiz güçsüz çocuklara katılarak, bir yerden yiyecek başka bir yerden içecek çalarak, sinemalara para vermeden girerek dayılarından ve annesinden uzaklaştı, daha bağımsızlaştı, daha kurnaz, görmeye başladıklarına, kendisiyle konuşanlara karşı daha meraklı oldu, gene şu namussuz sözcükler, onlardan kurtulmanın yolu yok, beni al, bana sahip ol, bana gereksinimin var diyorlardı ona, her vitrinde, arabanın camını kaşla göz arasında tertemiz ettikten sonra pencereyi açıp tek söz etmeden yirmi centavos uzatan elde, arabanın camına dokunma velet demek zahmetine katlanmayan zengin çocuğunun bakışlarında, mağaza vitrininin öteki tarafında sokaktan görüp sesini duymadığı kendini zehirleyen televizyon yayınlarında beni al, bana sahip ol, bana gereksinimin var diyorlardı, o büyüyordu ve kalabalık saatlerde büyük avenülerde, la Reforma, los Insurgentes, Universitad, Revolucion avenülerinde elinde eski bir bez parçası ile otomobil camı silerek ne şimdi ne de on beş yaşında daha fazla kazanamayacağını, şarkıların ve reklâmların göklere çıkardığı şeylerin hiçbirinin semtine uğrayamayacağını, güçsüzlüğün büyüdüğünü büyüdüğünü, dayısı Richi'nin bir tropikal orkestrada flüt çalmak, technicolor bir koyda deniz kayağı ya-

parak, Hilton Marriott Holiday Inn Acapulco Princess gibi peri masalı saraylarının üzerinde turuncu paraşütle süzülerek Acapulco'da eylül ayı geçirmek tutkularına son vermesi gibi kendisininkileri kendi tutkularını kaldırıp bir yana atamayacağını düşünüyordu. Olup biteni öğrenince gerçeğe boyun eğdi annesi ve ona hiçbir sitemde bulunmadı, ama aynı anda yaşlanmaya kesinlikle karar verdi. Özentili arkadaşları, bir dul eczacı, açıkta kalmış bir mont-carmel tarikatı rahibesi, eski başkan Ruiz Cortines'in dıdısının dıdısı bir yeğeni, onun bakışlarında çok iyi verilmiş bir dersin, tane tane söylenmiş sözcüklerin dinginliğini gördüler. Kendisi bile daha iyisini veremezdi. Boş ufukları seyrederek saatler geçiriyordu.

— Rüzgârın ve dünyanın gıcırtısını duyuyorum.

— Çok iyi, dedi Dona Amparito.

İn

Okuldan ayrılmak, büyük caddelerde otomobil camı silmek kendisini zenginleştirmediği, başkalarının sahip olduğu şeylere erişmesini sağlamak şöyle dursun tam tersine öncesinden de yoksullaştırdığı için Richi dayıdan nefret etmeye başladı. Bu nedenle Rosendo ve Romano dayıları Bernabe on altı yaşına basınca kendisine çok özel bir armağan vermeye karar verdiler. Bunca yıl kadınsız ne yaptığımızı sanıyorsun? diye sordular bıyıklarını yalıyarak. Tavşan avından, annenle ve seninle yemek yedikten sonra nereye gittiğimizi sanıyorsun? Bernabe oruspulara diye yanıtladı ama dayıları güldüler ve bir kancıkla yatmaya para ödemesi için insanın andavallı olması gerektiği yanıtını verdiler. Dayıları onu Azcapotzalco ma-

hallesinin öteki ucundaki çalışmayan bir fabrikaya götürdüler, korkunç bir çürük kokusuyla sıvanmış sessiz ve tenha bir köşede bekçiye adam başı bir pezo ödeyerek içeri girdiler; içeri girince Rosendo ve Romano dayıları onu karanlık bir odaya sokup arkalarından kapıyı kapattılar. Bernabe esmer tenlerin parıltısını algılayacak kadar zaman buldu ancak, sonra el yordamıyla ilerledi. Bahtına düşen kızın önünde durdu, ikisi de ayakta, kız sırtını duvara dayamış, bütün vücuduyla kıza abanmış ağzını açmaya cesaret edemeyen Bernabe anlamaya çalışıyor, ama içinde bulundukları durumda sözcüklere gereksinim yok, bu umutsuz zevkin adının yaşam olması gerektiğine inanıyor, ve kızı ellerinin bütün kapsamıyla kavradı, kazağın kalın ve sert yününden omuzların yumuşaklığına, memelerin kayganlığına, eteğin katı pamuklusundan bacakların arasındaki cinsel organın ıslaklığına, kocaman delik çoraplardan yumuşak astarlı tümseklere geçti. Dayılarının böğürmelerinden, aceleci ve yüzeysel çabalarından tedirgin oldu, ama dalgınlığın işi daha da uzattığını farketti ve sonunda konuşmaya başladı, kollarıyla boynuna, bacaklarıyla beline sarılan, yumuşacık, kıvıl kıvıl, kaymaklı kızın içine kamışını sokarken kendi sesini duyarak şaşırdı. Benim adım Bernabe, ya senin? Düz beni, dedi, iyi ve nazik ol, *monigotito*'m benim, dedi, annesinin kendisine sevgi göstermek istediği gün kullandığı sözcüğü kullanarak, ah babişkom ateşe verdin beni. Sonra, dayılarının servis istasyonunda kendini çağırmak için çaldıkları katırcı ıslığını duyuncaya kadar yerde oturdular, haydi aslanım, gidiyoruz, yeter artık, dur, gelecek pazara sakla kendini, bu ateşli düzüşkenlere taşaklarını emdirme haydi eyvallah yamyamlar haydi eyvallah iğdiş ediciler bye-bye ağzınızın payını aldınız. Bernabe kızın boynundaki madalyonu çekip aldı, kız bir çığlık attı, ama yeğen ve dayıları tabanları yağlayıp inden tüydüler.

Ertesi pazar, fabrika girişinde sırtını duvara dayayıp, kızı beklemek için erkenden nöbete durdu. Gelen kızların hepsi çok ciddi görünüşlüydü, kimileri sanki âyine gidiyormuş havası vermek için başlarını saracak ya da erzak sepeti taşıyacak kadar ileri götürmüştü işi, ötekiler hayır, daha doğaldılar, kıvrık yakalı kazak ve damalı pantalon içinde günümüz hizmetçi kızları gibi giyinmişlerdi. O, aynı pamuklu etek ve sert dokulu kazakla geldi, Azcapotzalco arıtımevinin kahn ve sarı havasının neden olduğu karıncalanma yüzünden gözlerini kırpıştırıyordu. Bernabe onu tanıyınca, Bâkire'nin madalyonunu sallayarak eğlenmeye koyuldu, güneşte ışıldatarak, kızın gözlerini parıltısıyla kamaştırmak için fırdolayı çeviriyordu madalyonu havada, kızı bakmak için durmak zorunda bırakacak, kız ona bakacak ve kendini tanıtmak için elini boynuna götürecekti. Çirkindi kız. Tam bir çehre züğürdü. Ama Bernabe gerileyemiyordu artık, ok yayından çıkmıştı bir kez. Madalyon hâlâ dönüp duruyordu, ve kız madalyonu geri almak için ağzını açıp bir şey söylemeden yaklaştı. Kötü berber marifeti kızıllaşmış saçları, neredeyse Nuesta-Senora-de-Guadalupe kadar parlayan biçimsiz altın dişleri ve otomi kızılderililerine özgü basık yüzüyle yürekler acısı bir görünüşü vardı. Bernabe kıza gezinti yapmalarını önerdi ama bu işi para için yapmadığının doğru olup olmadığını sormayı göze alamadı. Adının Martina olduğunu ama herkesin kendisini Martinicita diye çağırdığını söyledi. Bernabe kızı dirseğinden tuttu, büyük çiçek çelenkleriyle, beyaz mermerden melekleriyle mahallenin tek yüzüne bakılabilecek yeri olan İspanyol mezarlığına kadar bulvar boyunca yürüdüler. Ne kadar güzel şu mezarlar, dedi Martinicita ve Bernabe zenginlerin gömülü oldukları bu küçük

kiliselerden birinde kızla kendisini düzüşürlerken tasarladı. Yaldızlı harfler kazılı bir mermerin üzerine oturdular, kız bir vazodan yılanyastığı çıkarıp kokladı, yassı burnunun ucunu turuncu çiçektozlarına buladı, güldü sonra beyaz çiçeklerle türlü türlü cilveler yaptı, kendi burnunu, sonunda aksırmak zorunda kalan Bernabe'nin burnunu gıdıkladı. Sarraf vitrini gibi parıldayan dişlerini göstererek tekrar güldü, sonra Bernabe konuşamadığına göre kendisi konuşup her şeyi anlatacağını söyledi, kızların tümü fabrikaya kendi zevkleri için gidiyordu, her türlü kız vardı içlerinde, Martina gibi dışardan gelenler, bir süredir başkentte oturanlar, ama bu pek önemli değildi, asıl önemli olan kızların hepsinin fabrikaya kendi zevkleri için gitmeleriydi, zampara patronlarından ya da patron mahdumlarından ya da önce yararlanıp sonra sayım suyum yok deyip toz olan —bu yüzden bir yığın babasız çocuk var ortalıkta— mahalle delikanlılarından kısa bir süre de olsa kurtulup özgür kalabilecekleri tek yer burasıydı, burada karanlıkta kimse kimseyi tanımadan, hırgürsüz, sorunsuz, ne müthiş bir deney her hafta böyle bir serüven yaşamak, doğru değil mi? Gerçekte, kızların en çok hoşuna giden, karanlıkta çiftleşmek, kimsenin birbirini görmemesi, kimsenin kiminle yattığını bilmemesiydi, o kendi hesabına, buraya gelen erkeklerin işin bu yönüyle ilgilenmediklerinden emindi, onları ilgilendiren en geri zekâlı kızlara erkekliklerini kanıtlamaktı. Tıpkı kendi köylerinde rahiplerin kendilerine yeğen ya da hizmetçi süsü veren kadınlarına yaptıkları gibi, eğer gelmezsen rahiple yattığını herkese söylerim orospu diyerek herhangi biri becerebilir işini. Eski rahibelerin de durumunun aynı olduğu söylenir, aralarından kimse şikâyet etmeyi aklından geçirmediği için toprak ağaları manastıra rahibeleri becermeye gelirlermiş. On altı yaşının bu gecesinde gözünü kırpmadı Bernabe, tek bir şey düşünüyordu çünkü: Martinicita nasıl da güzel konu-

şuyordu, sözcüklerle başı dertte değildi, nasıl da güzel sevişiyordu, güzellik dışında her şeye sahipti, bu kadar çirkin olması ne yazık! Zengin bir sanayici ailesinin gotik uslûbuna göre yapılmış anıtkabirinde gelecek pazar sevişmek üzere İspanyol mezarlığında buluşmaya karar verdiler, ve, ailesinde, yoksulluğuna ve konuşma güçlüğüne uygun düşmeyen bir şey varmış gibi onu çok tuhaf, çok çocuk buluyordu kız, sözün kısası anlamıyordu, köylerinde sadece zengin oğullarının çocuk olmak, büyümek ve yetişkin olmaya hakları olduğunu biliyordu, Martinicita ve Bernabe gibileri daha doğar doğmaz yetişkin olmak zorundadırlar, sen ve ben peşin olarak boku yemişiz, ama sen farklısın Bernabe, ya da farklı olmak istiyorsun, bilmiyorum. Başlangıçta bütün genç ve yoksul çiftçilerin yaptıklarını yaptılar. Pazar günleri chapultepec parkında yapılan *charros*[1] geçitleri gibi bütün bedava temsillere, aşklarının ilk ayları boyunca birbirlerini izleyen gösterilere gittiler, önce Richi dayının Acapulco'da flüt çalma düşleri kurduğu dönemde, eylül ayında, Bağımsızlık Günü geçit törenine, sonra Devrim Günü'nün spor gösterilerine, aralık ayında Noel donanmalarına ve eskiden Bernabe'nin şimdi de küçük sakat arkadaşı Luisito'nun yaşadığı Guatemala mahallesinde yapılan geleneksel *posadas*[2] şenliklerine. Üstünkörü selâmlaştılar, çünkü Bernabe kendi tanıdığı, annesi Dona Amparito'nun tanıdığı insanlarla ilk kez tanıştırıyordu Martinita'yı, ama Luisito'nun annesi Dona Lourdes de Rosa Maria da günaydın bile demediler ve sakat çocuk bomboş kalan gözlerini üzerlerine dikti. Bundan sonra Martina, Bernabe'nin başka dostlarıyla da tanışmak istediğini söyledi. Hiçbir zaman yaşlanmayacağını bilmesine karşın, köylerinden yaşlı bir adama benzeyen Luisito korkutmuştu

1. **Charros:** Sığır çobanları (Ç.)
2. **Posadas:** Hanlar. (Ç.)

onu. Bernabe'yle futbol oynayan, otomobil camı silen, ciklet ve Kleenex, hattâ bazan Universidad, Insurgentes, Reforma ve Revelucion gibi büyük avenülerde kaçak amerikan sigarası satan çocukları aramaya gittiler, ama başkentin geniş caddelerinde şakalaşarak, bağırıp çağırarak, müşterilerle tartışarak koşmak, daha sonra da kalan gücünü bir avluda kâğıt bir topun peşinde harcamak başka şey, kızlarla çıkmak, bir snack barda bir domuz yemeğinin ve ananas dilimlerinin başına oturarak yetişkin insanlar gibi konuşmak bir başka şeydi. Bernabe snack barda arkadaşlarına baktı, yalnızca şeytan aldatmalarında ya da palavra hikâyelerde değil, gerçekten yattığı için, Martina'yla olan ilişkisini kıskanıyorlardı, ama kızın çirkinliği göz önünde tutulursa tam olarak kıskandıkları da söylenemezdi. Arkadaşları, öç almak ya da yalnızca yazgıları arasındaki farkı belirtmek amacıyla bir politikacıdan söz ettiler ona; her gün başkanlık sarayının yanındaki Constituyentes avenüsünden geçen politikacı, kendilerini seyreden başkanlık muhafızını etkilemek için gösterişli hareketlerle iki futbol maçı bileti vermişti onlara, ayrıca pazar maçına gitmek için yeterli para da biriktirmişlerdi, Bernabe'yi de davet ediyorlardı, ancak paraları çıkışmayacağından kızsız gelmesi gerekiyordu, ama Bernabe bir pazar günü kızcağızı tek başına bırakamayacağı için olmaz dedi. Azteca stadyumunun kapısına kadar çocuklarla birlikte gittiler, Martinicita İspanyol mezarlığına kadar uzanmalarını önerdi ama Bernabe başını sallamakla yetindi, Martina'ya bir gazoz ısmarladı ve içerden haykırışlar, özellikle «gool!» sesleri yükseldikçe sokak lâmbası direklerine tekmeyi yapıştırarak kafese kapatılmış bir ayı gibi stadyumun önünde bir aşağı bir yukarı yürümeye başladı; her tekme vuruşunda ulan kavanoz kıçlı dünya, ulan anasını bellediğim hayat diyordu, ne zaman bize de yâr olacaksın?

Ne yapacaklarını sordu ona Martina, kendi açısından elbette içtendi; gebe kalarak onu pek âlâ avucunun içine alabileceğini, köşeye kıstırabileceğini söyledi, ama gelecekleri konusunda şöyle iyice anlaşmadan neye yarardı bu. 5 mayıs törenlerini izlemek üzere durup dururken Puebla'ya gitmeyi önerdiği günkü gibi dolaylı kışkırtmalar yapıyordu; kendilerini bir dikiş yüksüğü kadar parıltılı, küçük San Francisco Acatapee kilisesine kadar götürecek bir kamyon bulmuşlar, mavi duvar karolarının, karamelaların yapıldığı kente gezmeye gitmişler, Bernabe için bir yenilik olan, çam ormanlarıyla sönmüş volkanların yarattığı duru görünümün ve birlikte yaşadıkları serüvenin tadı damaklarında kalmıştı. Hidalgo'nun kızılderili ovalarından geliyordu Martina, yoksul ama temiz, kentin pisliğiyle ilişkisi bulunmayan kırsal bölgeleri tanıdığını söyledi ve licenciado Don Benito Juarez'in birliklerinin yanında zuhafların, zacapoaxtlaların, III. Napoleon birliklerinin geçitini izlerken, Bernabe'yi üniforma içinde görmekten hoşlanacağını açıkladı. Yakında askerlik görevini yapmaya gidecekti, orduda acemi erlere eksik olan eğitimleri veriliyordu, sözlerinden bu konuda bilgisi olduğu anlaşılıyordu, yatmak ve üzerinde ölmek için bir *patate*'leri bile olmayanlara askerliğin iyi bir meslek olduğunu ekledi. Bernabe'nin boğazına diken gibi battı sözcükler, ve o zaman Martinica'ya benzemediğini ama kızın bunun farkında bile olmadığını hissetti; *jamoncillo*'lar[1], şekerleme kutuları ve *panochita*'lar[2] dolu bir pastacı vitrinini seyrederlerken, vitrindeki yansımalarında kendisini kızla karşılaştırdı ve kendisinin daha güzel, daha ince,

1. **Jamoncillos:** Domuz salamcıkları. (Ç.)
2. **Panochitas:** Küçük ekmekler. (Ç.)

teninin daha açık, dahası, kendi gözlerindeki yeşil parıltıyla sevgilisinin beyazdan yoksun bakışlarının nüfuz edilmez karalarının çok farklı olduğunu gördü. Ona ne söyleyeceğini bilemedi, bu nedenle kızı annesine götürdü. Martincita olayı çok önemsedi, çok heyecanlandı ve bunu aşağı yukarı açık bir öneri saydı. Ama aslında Bernabe ona nasıl değişik insanlar olduklarını göstermek istiyordu yalnızca. Dona Amparo belki çoktandır bekliyordu bu günü, gençlik ruhuna tekrar kavuşmak için iyi bir olanaktı bu. En güzel giysileri çıkardı, geniş omuzlu bir tayyör, özenle saklanmış çoraplar, sivri burunlu cilâlı pabuçlar; bir karton valizden kıskanarak çıkardığı eski fotoğrafları duvara astı, atalarının varlığını, ayrıkotu gibi yerden bitmediklerini kanıtlayan sararmış fotoğraflar, ama senorita nasıl bir aileye girmeye kalkıştığınızı görünüz, örneğin ortada başkan Calles'in bulunduğu bir fotoğraf solda general Vergara ve geride generalin yaveri Amparito'nun babası Romero, Rosendo ve Richi ile. Ama Martincita'nın görünüşü Dona Amparo'yu dilsiz bıraktı, konuşturmadı. Bernabe'nin annesi kendisine benzeyen, dünyadaki yerlerinden emin olmayan kadınlarla yarışabilirdi, ama Martincita'da belirsiz kalmış bir yan yoktu. Bir köylü kızıydı, başka bir şey olmaya da hiç mi hiç kalkışmamıştı. Çay için hazırlanan masaya, Richi'ye uzak bir ekmekçiden aldırdığı küçük kahveli çöreklere üzüntüyle baktı Dona Amparo. Şimdi, şu çirkin mi çirkin, maymun suratlı sokak kedisine nasıl çay vereceğini bilemiyordu, güzel bir hizmetçi kızla boy ölçüşmeye razı olabilirdi, ama bu bostan korkuluğuna benzeyen çirkin kıza ne söyleyebilirdi, ona nasıl oturunuz senorita, çok şey hazırlamadık lütfen kusura bakmayın, önemli olan insanın duygularıdır, davranışlarıdır, gelecek sefere eğer siz de isterseniz aile albümüne bakabiliriz, biraz daha çay alır mıydınız, limonla mı yoksa sütle mi, birazcık kahveli çörek senorita, Bernabe fransız pas-

talarına bayılır, ince zevkli bir çocuktur, biliyor musunuz, diyebilirdi. Kıza elini bile uzatmadı. Ayağa kalkmadı. Ağzını açıp tek söz söylemedi. Bernabe sessizce yalvardı, konuş anne, söylenmesi gereken sözleri bilirsin, Martincita'yla ortak noktanız, ikiniz de konuşmayı biliyorsunuz, sözcükler boğazıma yapışıp kalır benim. Beş dakika süren sessizlikten sonra, haydi gidelim Bernabe, dedi Martina gururlu bir havayla. Benimle çay, iç, dedi Dona Amparo, beni ne kadar sevdiğini biliyorum, iyi akşamlar senorita. Martina birkaç saniye bekledi, kaba kazağını çekip düzeltti ve hızla çıktı. Birlikte, sarmaşdolaş geçirdikleri, Martincita'nın güzel kösnül sözleriyle dolu pazarlardan birinde tekrar görüştüler, bu kez katıydı, saldırgandı kız:

— Ben daha çocukluğumdan beri çocuk olamayacağımı biliyordum. Sen hayır Bernabe, görüyorum ki bilmiyorsun.

Ayrılışlar

Bernabe bir başka girişimde daha bulundu, bu kez dayılarına, ah sadece R'ler dedi Martincita, altın dişlerini göstere göstere gülerek; pazar sabahını tavşan ve kurbağa avlayarak sonra cılız çalılarla kaplı arazide anserin toplayarak geçiren Rosendo, Romano ve Richi tüfeklerini bacaklarının arasına almış oturuyorlardı. Anserin yapraklarının mide kramplarına, sinir sarsıntılarına iyi geldiğini söyledi Richi, yeğenleri Bernabe'nin elinden tutan güleç Martincita'yı görünce ağabeyi Rosendo'yu dirseğiyle dürttü, ve Romano, sarsıntıdan kurtulmak için anserin çayına ihtiyacı olduğunu söyledi. Bernabe'ye. Üç adam kötü kötü güldüler, bu kez Martincita elleriyle yüzünü sakladı

ve koşarak kaçtı, arkasında Bernabe, bekle Martina, neyin var? Dayılar koyot çığlıkları attılar, bıyıklarını yalayarak, birbirlerinin sırtına vurarak, gülmekten katılarak; söyle Bernabe nereden buldun bu gudubet karıyı, aslanlara atmaktan başka bir işe yaramaz, bir eciş bücüşle, bir hilkat garibesiyle bizim yeğenimiz, bekle sana daha iyisini bulalım, nerede buldun bunu be budala, pazar barakasından geldiğini söyleme sakın, bu kadar gerzek olamazsın, bu yüzden üzgün olmalı annen, zavallı kadın. Ama Bernabe, kızın kendisine güzel sözler söylemeyi bildiğini, kendisine karşı çok sevecen olduğunu, güzellik dışında bir yığın nitelikleri bulunduğunu söylemek için sözcük bulamadı, özleyeceğim onu, kızın boş arazide koştuğunu, durduğunu, dönüp baktığını gördü, karar ver Bernabe, mide ağrılarından kıvrandırmıyorum seni, uykularını altüst etmiyorum, seni avunduruyorum, seni okşuyorum, sana sadece zevkler sunuyorum, Bernabe, karar ver sevgilim. Hıyarlık etme, yeğen; biraz rahatlamak için bir hizmetçi kıza beleşten bir fişek atmak başka, ortalığa çıkartacağın, insanlarla tanıştıracağın birini bulmak başka şey, ama bunun için para gerek, Bernabe, gel buraya, budalalık etme, bırak gitsin onu hiç kimse ilk yattığı karıyla evlenmeye kalkışmaz, hele Martincita gibi bir acuzeyle saçmalama Bernabe erkek olmanın karı kızla çıkmak için mangiz kazanmanın tam sırası şimdi, bizim çocuğumuz olmadı, her şeyimizi sana verdik, sana güveniyoruz, Bernabe, neye ihtiyacın var? para, araba, elbiseler, nasıl giyineceksin, kızlara ne diyeceksin, yeğen, nasıl davranacaksın onlara, bir boğa güreşçisi gibi, Bernabe, tatlılıkla, yumuşaklıkla, pasodoblenin de söylediği gibi *garbo*[1] ile, boğa güreşi için yetiştirilecek buzağılardır kızlar, haydi gel Bernabe, tüfek kullanmayı öğren, zamanıdır; dayılarınla gel,

1. **Garbo:** İyilik.

senin ve annen için feda ettik kendimizi, senin kendini feda etmen için hiçbir sebep yok, unut onu Bernabe, bizim için yap bunu, bu dişi maymunla geri geri gidersin, kendimizi boşu boşuna feda ettiğimizi söyleme bize, şu benim uyuz köpeğe benzeyen ellerime bak, Romano dayının şiş karnına bak, başında da bir yağ ve benzin tulumu var Romano dayının, Acapulco'ya gidemeyen, bütün hevesi kursağında kalan Richi dayının gözlerine bak, bunu mu istiyorsun, çocuğum? Bırak gitsin onu, ileri Bernabe, ben şimdiden kocadım, inan bana, insan istemese de ayrılmakta duraksamaz, senin sevgilini bırakman gibi, bizi ve anneni bırakıp gideceğin gibi, insan acı çekmez mi elbette çeker az-çok, her şeye alışır insan, ayrılıklar sana sonradan normal gelecekler, hayat böyledir, bir ayrılığı başka bir ayrılık izler, hayat birleştirmez insanları, ayırır, göreceksin Bernabe. Öğle sonunu, on aydır ilk kez, Martina'sız tek başına geçirdi, arabalara, giysilere, lokantalara giren insanlara, girenlerin ayakkabılarına, çıkanların boyunbağlarına bakarak, ama hiçbir şeyin, hiçbir kimsenin üzerinde durmaksızın, bakışlarını rasgele gezdirerek; taşaklarında ve midesinde duyduğu, Hamburgo, Genova ve Niza sokaklarındaki lokantalara girip çıkan kibar oğlanlar ve sekerek yürüyen genç kızların üzerine saldırtabilecek bir acı güçten, öfkeden korkarak; tıpkı stadyumun önünde sokak lâmbalarını tekmelemesine yol açan öfkeye kapılması gibi. O pazar, Cuernavaca'dan tampon tampona dönen arabalarla, balon satıcılarıyla, kendileri de ağızlarına kadar dolu *torteria*'larla[1] tıkabasa dolu Insurgentes bulvarı boyunca yürüdü, kente esaslı bir tekme yapıştırıp, neon lâmbaları gibi paramparça, tuzbuz etmek, sonra da toz haline getirmek istiyordu. Tam bu sırada, Martincita'yla alay etmeden çok önce kızmaya başladığı Richi

1. **Torterias:** Saçmalıklar. (Ç.)

dayının, Insurgentes köprüsünün yanındaki bir deniz ürünleri lokantasının taraçasından kendisine el-kol salladığını gördü.

— Tamam yeğen. Flütçü olarak kabul ettiler beni, orkestrayla Acapulco'ya gidiyorum. Verdiğim sözü tuttuğumu kanıtlamak için de davet ediyorum seni. Zaten bunu yapmam da gerekiyor. Benim şef seni tanımak istiyor.

Sarışın

Şef hemen iş verdiği için Richi dayıyla Acapulco'ya gitmek olanağı bulamadı. Bernabe hemen tanışmadı şefle, büronun camlı kapılarının arkasında, radyo spikerlerininkine benzeyen kalın ve gümbürtülü sesini duydu yalnızca. Çocuklar yetiştirsinler onu. Soyunma odasında, tepeden tırnağa süzdüler, kimileri gelip parmaklarıyla burnuna keman çizdi, kimileri elleriyle cehenneme kadar yolun var anlamında işaretler yaptılar, donlarını düzeltip taşaklarını yerleştirerek giyinmelerini sürdürdüler. Uzun yağız yüzlü, çalı kirpikli, iri yarı biri gelip eşek gibi anırdı. Az kalsın üzerine atılacaktı Bernabe, ama daha açık tenli birisi gelip nasıl giyinmek istediğini sordu. Şef yenilerin emrine yeni bir gardrob veriyordu. Eşek'i umursamaması gerekiyordu, anırmasının nedeni birine hakaret etmek değildi, kendini tanıtmak için yapıyordu bunu zavallı. Puebla'da gezerlerken Martina'nın yaptığı konuşmayı anımsadı, orduya gir Bernabe, işe seni eğitmekle başlarlar, söz dinlemeyi öğretirler, sonra rütbeni yükseltirler, kapı dışarı edecek olurlarsa kendine küçük bir vadi satın alır kendi işinin başına geçersin, demişti şaka yollu. Bir üniformanın uygun düşeceğini söyledi Sarışın'a, nasıl

giyineceğini bilmiyordu, üniforma işine yarardı. Anlaşılan kendisinin ilgilenmesi gerektiğini söyledi Sarışın, ve ona bir deri ceketle, yeni bir blucin ve iki kareli gömlek seçti. Kendisine bir sevgili bulur bulmaz, dışarda giyebileceği uygun bir elbise vermeye de söz verdi, şimdilik neyi varsa onunla yetinecekti, pentatlon çalışmaları için bir beyaz fanila, aman taşaklarına dikkat et, torbanın içine iyice yerleştir, çünkü bazan tekmeler pek sert olur. Kimsenin bilmediği, asker kışlasına benzer bir yere yerleştirdiler onu, dışarda her zaman gri kamyonlar bekliyordu, içeri girerken kollarına beyaz fular bağlayıp, giderken bunları çıkartan köylü kılıklı adamlar vardı. Kamp yataklarında yatıyor, sabahları erken saatlerde, kırık camlardan içeri dallar girdiği için okaliptüs kokan bir spor salonunda çalışmaya gidiyorlardı. Önce halka ve paralel barda, barfiks, ağırlık ve kulplu beygirde çalıştı. Sonra, sırıkla atlama, düğümlü halat, ağaç gövdesi üzerinde koyak geçmeye çalıştırıp talim fişeğiyle atış yaptırdılar; çalışmaların sonunda, cop, lâstik cop, Amerikan muştası eğitiminden geçti. Soyunma odası aynasında çırılçıplak vücuduna baktı, yontucu elinden çıkmış gibi bir vücut, zavallı Martincita'nın berber elinden çıkmış sert saçları gibi değil kendiliğinden kıvırcık saçlar, ince ve ölçülü melez çizgileri, Martincita'nınki gibi basık değil biçimli bir profil, güzel bir yüz profili, düzgün bir karın ve bacakarası, bakışlarında daha önce olmayan yeşil bir gurur yansıması. Gülüp anırarak, kendisininkinden daha büyük bir maslahatla geçti Eşek, iyice öfkelendi Bernabe. Sarışın tekrar durdurdu onu, Eşek'in başka türlü gülmeyi beceremediğini anımsattı, kendisi, Sarışın, kendini nasıl müzikle tanıtıyorsa, Eşek anırarak yapıyordu bu işi, kendisi nerede ise orada müzik işte Sarışın. Bernabe, bir gün, toprağın lastik ayakkabılarının altında değiştiğini hissetti. Las Lomas de Chapultepec'in kumlu, çam pürenli yumuşak

toprağı yoktu artık. Katı yerde koşmayı, sert vurmayı, sokakta acımasız davranmayı öğrenmek için geniş bir düzlükte yapılıyordu çalışma. Cesaretini yoğunlaştırmak, çevik davranmak ve rakibinin ensesine sert bir darbe indirmek konusunda bütün dikkatini Eşek üzerinde toplamaya karar verdi Bernabe. Çalı kirpikli kalasa esaslı bir diz çaktı, tam bir «uppercut», Eşek'in kendini toparlaması on dakika kadar sürdü, sonra anırarak sanki hiçbir şey olmamış gibi çalışmasını sürdürdü. Büyük anın yaklaştığını hissediyordu Bernabe. Sarışın hayır dedi, çok mükemmel, korkunç güzel bir hazırlık dönemi geçirmişti, kısa bir dinlenmeye hak kazanmıştı. Bernabe'yi kırmızı bir Thunderbird'e götürdü. Sarışın, keyfine bak dedi, canının çektiği kaseti koy, istediğini seç, canın sıkılırsa minyatür TV'yi aç, haydi Acapulco'ya tüyelim Bernabe, hayat neymiş biraz göstereyim sana, *yo naci con la luna de plata y naci con alma de pirate, he nacido rumbero y jarocho,*[1] istediğini seç. Olamaz, dedi kendi kendine sonradan, kendim hiçbir şey seçmedim, benim için başkaları seçti, güneş gözlüğü taktıracak kadar göz kamaştırıcı Amerikalı kadın yatakta bekliyordu, hünerli gösteri maymunu gibi yerinde duramayan garson valizleri taşımak için hazır bekliyordu, onun türünden bir başkası odama sabah kahvaltısı getirmek için, tepside bir tek güneş ve deniz getirmediler, onlar da oradaydı zaten. Otelin aynalarında kendisine baktı ama ötekilerin kendisine bakıp bakmadıklarını bilemedi. Martincita'nın dışında kadınların hoşuna gidip gitmediği konusunda bir deneyimi yoktu. Bütün bunları insanın kendisi ödemek istiyorsa çok para kazanması gerektiğini söy-

1. **Yo naci con luna de plata, y naci con alma de pirate, he nacido rumbero y jarocho:** Ben gümüş ayla doğdum, korsan ruhuyla doğdum, açık sözlü ve kaba köylü olarak doğmuşum. (Ç.)

ledi Sarışın, eğer tabii bahşiş alıyormuş duygusuna kapılmak istemiyorsa; bu kırmızı Thunderbird'ü görüyorsun Bernabe, belki elden düşme aldım ama kendi mangizlerimle ödedim, sonra gülerek yakın zamanda görüşemeyeceklerini söyledi, çünkü Urenita'nın ellerine teslim edilecekti Bernabe şimdi, gerçekten de bizzat doktor Urena'ya, evde kalmış kız gibi sert, bok gibi çirkin suratlı herif tam bir baş belâsıydı, eğlenmesini bilen Sarışın gibi değildi, hey karalar güzeli, ciao! diye bağırdı ellerine tükürmeden önce, sonra ellerini çil çil parıldayan saçlarında gezdirdi ve Thunderbird'ü gazladı.

Urenita

— Kaçıncı sınıfa kadar okudun çocuğum?

— Anımsamıyorum artık.

— Budala numarası yapma. Lise? Yüksek?

— Siz karar verin, senor Urena.

— Elbette ben karar veririm, Bernabe. Bu yüzden buradayım. Senin gibi mankafalar sürüyle gelir buraya. Başka çare yok. Ham madde olarak. İhraç edecek duruma getirmek için işlemek bizim işimiz.

— Dediğiniz gibi, senor Urena.

— Ortalığa çıkartılabilir demek istiyorum. Senin gibi eşeklerin buraya geldiklerini görüp, tarihimiz ve aklımız yok sanıyor dostlarımız, bizimle alay ediyorlar. Böylesi daha iyi. Bırakalım sansınlar. Bu da kendilerinin boş bıraktıkları tarihle ilgilenmemize olanak verecek. Anlıyor musun beni?

— Hayır, efendim.

— Gevşetmek, ciklet haline getirmek için yurdun tarihini yalanla doldurdular, biri gelip sakızın

bir parçasını kapıyor, bir başkası bir başka parçayı, başlangıçta farkedilmez bu. Ama bir gün uyanırsın, bakarsın ki düşlediğin büyük, özgür ve birleşik vatan yok olup gitmiş, Bernabe.

— Ben mi?

— Evet, sen de, farkına varmadan. Bugün burada neden benim yanımda olduğunu sanıyorsun?

— Sarışın gönderdi beni. Ben bir şey bilmiyorum.

— Öyleyse ben sana haber vereyim, dangalak. Yeni bir dünyanın kuruluşuna yardım etmek için buradasın. Ve yeni bir dünyanın kaynakları, gürültülü, patırtılı, acımasız ve ürkütücüdür, ancak böyledir. Anlıyor musun beni? Şiddet tarihin ebesidir.

— Öyle diyorsanız öyledir, senor Urenita.

— Adımı küçültmeli kullanma. Küçültme eki küçültür. Bana Urenita demeyi kim öğretti sana.

— Yemin ederim ki kimse öğretmedi.

— Seni gidi kokuşmuş budala. İsteseydim kaşla göz arasında tahlil ediverirdim seni. İşte böylelerini gönderiyorlar bize. Bütün suç şu pedagogların. Söyle bana, yoksul düşmekten korkar mısın?

— Zaten oradayım senor Urena.

— Yanılıyorsun. Daha kötüsü var. Annenin yer sildiğini ya da daha kötüsü kaldırım yosması olduğunu düşün.

— Dilerim başınıza gelir üstat.

— Hakaret etme bana, dangalak. Kim olduğumu, değerimin ne olduğunu biliyorum ben. Sizi tanıyorum ben, o bok soyu alt proletaryayı tanırım. Sizleri tanımadığımı mı sanırsın? Öğrenciliğimde fabrikalara gittim, işçileri örgütlemeye, sınıf bilinçlerini uyandırmaya çalıştım. Ne dersin, beni dinlediler mi?

— Elbette, hocam.

— Bana sırtlarını döndüler. Mesajımı dinlemek istemediler. Gerçeği görmek istemediler. Ama cezalandırdı gerçek onları, hepsinden öcünü aldı, siz alçak yoksullardan aldı öcünü gerçek. Gerçeği görmek

istememeleri bir yana, ama hayaller içinde uyumak istediler ve devrimci sınıf olarak bozulup yok oldular. Ama bak, ben gene de seni eğitmek istiyorum Bernabe. Haberin olsun! kolayca pes etmem. Güzel, sana söylemem gerekeni söyledim ben. Görevim hakkında iftira yayar onlar.

— Onlar mı?

— Düşmanlarımız. Ama ben seninle dost olmak istiyorum. Her şeyi anlat bana. Nereden geliyorsun?

— Nereden olacak, aşağıdan.

— Ailen var mı?

— Duruma bağlı.

— Açıl, açıl. Yardım etmek istiyorum sana.

— Elbette, hocam.

— Sevgilin var mı?

— Olabilir.

— Düşlerin ne Bernabe? Güven bana. Sende güven uyandırıyor muyum ben, ha?

— Belki.

— Kampın havası soğuktu belki. Başka bir ortamda benimle gevezelik etmek ister misin?

— Farketmez. Bana göre hava hoş.

— İkimiz sinemaya giderdik; hoşuna gider mi?

— Belki.

— Bir şeyi anlamanı istiyorum. Senin onurunu kıranların onurlarını kırmana yardımcı olabilirim.

— Vızgelir.

— Elimde kitaplar var. Yalnızca ciddi kitaplar değil, eğlendiricileri de var, delikanlıları eğlendirecek türlü türlü kitaplar.

— İşime gelir.

— Öyleyse benimle geliyorsun, meleğim.

— Tamamdır, senor Urenita.

Urena'nın elini ısırınca, Bernabe'yi onun evine götürdüler; şefin gülmekten katıldığını ve Bernabe'yi tanımak istediğini söylediler. Şef her yanı baştanbaşa deri ve meşe ağacından, hepsi aynı boy ve renkte kitapla dolu, duvarlarında fışkıran yanardağları betimleyen tablolar bulunan bir odada kabul etti onu. Bernabe'ye, kendisine licenciado, licenciado Mariano Carreon diyebileceğini söyledi, kampta dedikleri gibi şu «Şef» sözcüğü çok iddialıydı, kasıntılıydı, öyle değil mi? Evet Şef, dedi Bernabe, ve licenciado ona okul hademesini anımsattı, dört gözlü, dana yalamış gibi taranmış bir zeytin kafa, şişe dibi gözlüklü ve küçük sıçan bıyıklı bir hademe. İğrenç Urena'ya karşı kendini savunma tarzını beğendiğini söyledi Bernabe'ye; hareketin öteki şefleri bir parça kuramsal cilânın çok yararlı olacağını düşündükleri için hizmete almışlardı bu kamp değiştirmiş eski kızılı.

Kendisi bunlara kulak asmıyordu, ama ne olacağı artık hep birlikte görülecekti. Urena'yı huzuruna çağırttı, başı önde içeri girdi kuramcı, Bernabe'nin ısırdığı eli sargılıydı. Şef ona kütüphaneden bir kitap, herhangi bir kitap, canının istediği kitabı almasını ve oradan bir bölümü yüksek sesle okumasını buyurdu. Evet efendim, emredersiniz efendim, dedi Urena, ve titrek bir sesle okudu, *her varlıkta, kendi güzünün taşıyıcısı bir ağacı sevmeyi bilemedim,* bir şey anlıyor musun Bernabe? hayır, dedi Bernabe, okumaya devam et Urenita, emredersiniz efendim, *ve aşağılanmış, ışık, ateş, ekmek, taş ve sessizlikten yoksun son evlerde, yapayalnız, kendi ölümümü ölerek dolaşacağım* diye sürdürdü Urenita, pes etme, şu kültür dediğiniz zımbırtının ne menem bir üçkâğıtçılık olduğunu anlasın istiyorum çocuk, *taş taş içinde, insan, nerede, hava havanın içinde, insan nerede? Za-*

man zamanın içinde. Urena öksürdü, özür diledi, *sen de eksik insanın kırık bir parçası oldun,* dur Urenita, bir şey anladın mı, çocuğum? Bernabe başını hayır diye salladı. Şef, kendi gözlüklerine benzeyen, Tlaquepaque camından devsel kül tablasının içine koymasını söyledi kitabı, evet tam oraya, ve kibritle ateşlemesini buyurdu Urena'ya, haydi çabuk Urenita dedi licenciado Carreon kuru bir gülüş ve ciddi bir sesle ve sayfalar yanarken, olduğum yere gelmek için bunları okumaya ihtiyacım olmadı benim, belki de bana zararı bile dokunurdu, Urenita, çocuğun neden ihtiyacı olsun bunlara? Elini ısırmakla iyi etmiş Bernabe, dedi, ama siz bana peki neden bu kitaplık burada diye soracak olursanız, size, yakılacak daha çook kitap bulunduğunu her an hatırlamak için, derim. Donmuş camın sekiz katmanının altından bile yoğunlaştırabildiği bakışlarını Bernabe'ye dikerek, dinle çocuğum, dedi, herhangi bir hırdavat herif bir tetiğe dokunarak dünyanın en yetenekli beynini parçalayabilir, unutma bunu. Bernabe yanında kalacaktı, hoşlanıyordu ondan, ona kendi gençliğini anımsatıyordu, anılarını canlandırıyordu, Bernabe'yi dışarısını gösteren ama dışardan içeriyi göstermeyen türden camlı, cenaze arabası gibi kara renkli bir Galaxy'ye binmeye davet ederken, kırk yıl önce kendisiyle ilgilenecek, tıpkı kendisi gibi, insanlar olsaydı ne kadar mutlu olacağını söyledi, general Almazan'ın seçimlere adaylığını koymasına engel olunmasaydı, *Union National Sinarquista,*[1] şimdi kendilerinin yaptığı gibi, kendilerine benzeyen insanların sorumluluğunu yüklenirdi, inan bana biz o zaman olsaydık, senin hayatın, anababanın hayatı farklı olurdu. Daha iyi olurdu. Eh ne yapalım, şimdi senin için biz varız Bernabe. Şoföre kendilerini saat beşe doğru gelip al-

1. **Union National Sinarquista:** 1940 yıllarında, halk arasında yandaş bulan aşırı sağ bir örgüt.

masını, Bernabe'ye de kendisiyle birlikte öğle yemeğini yiyeceğini söyledi, Bernabe'nin yüreği öfkeden köpürerek ancak dışardan bakabildiği, Zona Rosa'daki lokantalardan birine girdiler, bütün sofracıbaşları ve garsonlar âyindeki papaz yamakları gibi eğiliyorlardı, senor licenciado, özel odanız sizi bekliyor, buradan, emredersiniz efendim, beyefendi nasıl arzu ederlerse, Jesus Florencio senor licenciadoyu sana emanet ediyorum. Şef'in hayatını anlatmaktan hoşlandığını farketti Bernabe, kitapsız defitersiz ama yüreğinde büyük vatan aşkıyla ve inatla nasıl çıktı kentin ayaktakımı arasından, evet doğru, bulunduğu yere gelmişti işte. Şef'e bir mesaj getiren Sarışın gelinceye kadar fırında deniz ürünü yiyip bira içtiler, Şef dinledi Sarışın'ı ve ona getir şu hıyarı dedi ve Bernabe'ye sen yemeğini yemene bak diye ekledi. Hiçbir şey olmamışcasına hikâyesini anlatmayı sürdürdü. Şef ve Sarışın, pırıl pırıl, iyi giyimli bir adamla geri dönünce, Şef, günaydın bay bakan, öğrenmeniz gerekeni size Sarışın söyleyecek dedi başka bir şey söylemedi. Sarışın, bakanın kravat düğümünden yapışıp hakaret yağmuruna tutarken Thermidor ıstakozunu özenle parçaladı Şef, senor licenciado Carreon'a nasıl davranması gerektiğini öğrenmesi gerekiyordu bakanın, başkanla görüşebilmek için onu atlayıp geçmek söz konusu olamazdı, bakan bey koltuğunu sayın licenciado Carreon'a borçlu olduğuna göre bu işler önce senor licenciado Carreon'dan geçerdi, tamam mı? Şef ne Sarışın'a ne de bakana baktı, yalnızca Bernabe'ye bakıyordu ve Şef'in gözlerinde okuması gerekeni, Şef'in okumasını istediği şeyi okudu Bernabe, sen de böyle olabilirsin, sen de kodamanlara karşı böyle davranabilirsin, ceza da görmezsin Bernabe. Şef, ıstakozun artıklarının kaldırılmasını istedi ve garson Jesus Florencio bakanı görünce alelacele eğildi ama licenciado Carreon'a bir göz atınca bakanı selâmlamamayı, masadan kirli tabakları almayı yeğledi. Kim-

se birbirine bakmadığı için Bernabe ile Jesus Florencio göz göze geldiler. Garsona karşı bir gönül yakınlığı duydu Bernabe. Onunla konuşabileceğini hissetti, çünkü bir giz paylaşıyorlardı. Jesus, herkes gibi kıç yalamak zorunda olmasına karşın, hayatını kazanıyordu, ve hayatı yalnızca kendisine aitti. Bunu anladı, çünkü Jesus de ona karşı bir gönül yakınlığı duymuştu, tekrar görüştüler, Jesus dikkat et dedi Bernabe'ye, garson olarak çalışmak istersen sana yardım ederim, politika değişir ve bakan, licenciado tarafından nasıl aşağılandığını gördüğün için bağışlamaz seni,ama licenciado da birini aşağılamasına tanıklık ettiğin için, kendisi de aşağılandığı gün bağışlamayacaktır seni.

— Ne olursa olsun, kutlarım seni. Sanırım ayağını sağlam yere basıyorsun.

— Sahi mi?

— Beni yüz üstü bırakma, dedi Jesus Florencio gülümseyerek.

Pedregal

Mahallenin bir adının olması şaşırttı Bernabe'yi. Şef onu Pedregal'deki evine götürdü ve istediğin yere otur, dedi, seni evlât edinmem için gerektiği gibi hazırlan, dilediğin gibi gez, mutfak ve kilerdekilerle dostluk kur. Toprak düzeyinde bulunan servis bölümünden giriliyordu eve, ama yukarı çıkılacağına, odalara, sonra da, aşağıdan sualtı ışıklandırması, yukardan da çatı görevi yapan gök mavisi cam tavandan aydınlanan evin ortasına oyulmuş havuza bakan yaşantı bölümlerine gitmek için, koyu kırmızı çimentodan yapılmış, bir yanardağ ağzına benzeyen

bir eğik düzeyle aşağı iniliyordu. Licenciado Carreon'un, Bernabe'ye bir terörist mi yoksa goril mi, kendilerini korumaya mı yoksa kaçırmaya mı geldiğini —aslında hepsi aynı tornadan çıkmıştı bu hödüklerin— soran karısı, kömür karası saçlı bir yağ tulumuydu, çift gerdanının altında, göğsünde ve bileklerinde dinsel madalyonlar vardı. Kendi şakasına bol bol güldü kadın. Gülüşü taa uzaklardan duyuluyordu, transistörlü radyosuyla Sarışın, anırmasıyla Eşek gibi. Bernabe, Şef'in görev vermek için kendidini çağırmasını beklerken, porselen bibloları, vitrinleri, vazoları incelerken, bir budala gibi evi dolaşıp durduğu ilk iki üç gün içinde sık sık duydu kadının kahkahalarını, babası Andres Aparicio gibi durmadan gülümseyen kadınla her an burun buruna geldi. Bir öğle sonu, siesta saatinde, bir müzik sesi duydu, bolero çalınıyordu, ve ezginin tatlı ve kederli sesinin etkisinde yürüdü, Acapulco otelinin aynasında gördüğü günkü gibi yakışıklı ve bitkin hissetti kendini, ikinci kata çıkınca yolunu kaybetti ve bir banyodan geçerek içi kimonolar, topuklu kauçuk sandaletlerle dolu bir giysi dolabına vardı, aralık bırakılmıştı bir kapı.

Acapulco otelindeki kadar geniş bir yatak kaplan derisi kaplıydı, baş ucunda, üzerinde şamdanlar ve Sarışın'ın elden düşme Thunderbird'ündekine benzer bir teybin altında oymabaskılar vardı, ve kaplan postunun üzerine senora Carreon çırılçıplak uzanmıştı, ancak istiridye kabuğuna benzeyen ve üzerinde Guadalupe Bâkiresi'nin yaldızlı tasviri bulunan madalyon senoranın cinsel organının üzerinde duruyordu, ve Şef Mariano madalyonu diliyle kaldırmaya çalışırken, cilveli ve on beş yaşındaki bir genç kızınkine benzeyen cırtlak sesiyle gülüyordu kadın, hayır küçük sevgilim, hayır hayatım bâkirene saygı göster, bolero, *yo se que nunca besare tu boca, tu boca de purpura encendida yo se que nunca llegare*

a la loca y apasionada fuente de tu vida[1] diye melerken, soğuktan taşakları morarmış, dört ayak üzerinde duran çırılçıplak Şef istiridye kabuğuna benzeyen madalyonu diliyle kaldırmaya çabalarken *ay* ateşli şişkom *ay* benim kutsal orospum kokulu cilvelim sedef bukleli tanrıçam izin ver de taptığım bâkiremi takdis edeyim diyordu. Mutfakta ve kilerde çalışanlar bir süre sonra, Şef'in seni sevdiği belli oluyor, ahbap, bu durumunu korumak kendi yararına, çünkü her şeye karşı savunur, korur seni. Elinden gelirse müfrezeden paçanı kurtarmaya bak, tehlikeli bir iştir, göreceksin. Buna karşılık kâhyalıkta dilediğin kadar ense yap. Sarışın yalnızca telefonlara bakıyordu. Görgü kurallarını öğrenmek amacıyla Kanada'da rahibeler okulunda bulunan, bay ve bayan Carreon'un kızları *soltera*'nın[2] Jaguar'ıyla biraz dolaşmaya davet etti Bernabe'yi; akünün boşalmaması için arabayı arada sırada çalıştırmak gerekiyordu. Kâhyalıktaki çocukların hakları var, Şef seni böylesine benimsediğine göre bir şeyler bulmuş olmalı sende. Bundan yararlan Bernabe. İşe goril olarak başlarsan hayât boyu işin iş, dedi, solteranın arabasını yarış atı gibi çalıştıran Sarışın, inan ki işin iş. Ancak işin berbat yanı şu ki, her şeyden haberin, bilgin olur, kendini harcatmazsın, canlarına okursun, ebediyyen susturmanın dışında sana madik atamazlar. Elindeki kâğıtları iyi oynarsan gerisi vız gelip tırıs gider, istediğine sahip olursun, mangiz, kızlar, arabalar, hattâ onlar gibi yiyip içersin. Ama Şef Mariano eğitim gördü, okudu, diye karşı çıktı Bernabe, işlerinin tıkırında gitmesi için licenciado diploması aldı. Kahkahayla güldü Sarışın, Şef ilkokuldan sonra-

1. Dudaklarım, parlak kırmızı dudaklarını öpemeyeceğimi biliyorum, hayatının çılgın ve tutkulu kaynağına asla ulaşamayacağımı biliyorum.
2. Soltera: Evlenmemiş bayan, genç kız.

sını okumadı, şu licenciado dalgasına takma aklını, ömürleri boyunca tek satır hukuk okumasalar bile bütün önemli adamlara licenciado ünvanı yapıştırılır Meksika'da, onun licenciadoluğu da böyle, budala olma Bernabe. Bilmem gereken şu ki, her gün bir milyarder doğuyor memlekette, bunların da kendi hayatlarının, çoluk çocuğunun, mangırının, fakirhânesinin korunması için önünde sonunda birine ihtiyacı olacaktır. Neden biliyor musun Bernabe? Çünkü, seninle aynı gün doğmuş zenginin üzerine saldırmaya hazır, senin gibi binlerce yoksul doğuyor her gün. Bire karşı bin Bernabe. Seçim şansı olmadığından söz etme bana. Doğduğun yerde kalacak olursan, düzüleceğinin, canına okunacağının resmidir, iki kere ikinin dört ettiği kadar kesin bu. En iyisi düzücülerden tarafa geçmek, öyle değil mi? Şef, Bernabe'yi havuzun yanındaki bara çağırttı, kızı Mirabella'nm renkli resmini görmek için peşinden gelmesini söyledi, güzel değil mi? Elbette güzeldi, çünkü aşk, duygu ve tutkunun ürünüydü, bunlar olmadan hayat da yoktur, öyle değil mi Bernabe? Ah nasıl da kendini görüyordu onda, elinde avucunda bir şey olmasa, başını sokacak bir çatı altı olmasa da kendisine benziyordu, önünde bütün bir gelecek vardı, her şey fethedilmeye hazır bekliyordu. Onda imrendiği şeyin bu olduğunu söyledi buğulanmış gözlüklerinin altından bakarak, çünkü her şeye sahip olunca kendinden nefret etmeye başlarsın, çünkü zirveye varmış olmanın sıkıntı ve tiksintisine katlanamazsın artık, anlıyor musun, bir yandan geldiğin yere geri dönmekten korkarsın, bir yandan zirveye varmak için giriştiğin hırgüre özlem duyarsın. Bir gün Mirabella gibi bir kızla evlenmek isteyip istemediğini sordu, sevgilisi var mıydı? Rötuş yapılmış fotoğraftaki bulutlarla sarılmış kızı, çirkin, kötü giyimli Martincita'yla karşılaştırdı Bernabe, licenciadoya yanıt veremedi, çünkü evet demek de hayır demek de hakaret etmek olacak-

tı ona, ama Şef dinlemiyordu Bernabe'yi, kendinden başka kimseyi dinlemiyordu.

— Acı çekenlerin başkalarına acı çektirmeye hakları vardır, aslanım. Bu çok kutsal, saygıdeğer bir gerçektir, yemin ederim.

Müfreze

Rosales avenüsünde Caballito'ya doğru ilerlemek üzere Alvaro köprüsünde buluşacaksınız, biz kuzeyde Heroes ve Mina sokaklarında, güneyde Ponciano Arriga ve Basilio Badillo sokaklarında gri kamyonlarda bekleyeceğiz, iki yanı tutacak şekilde. Hepiniz kolunuza beyaz kolçak, göğsünüze de beyaz kurdela takın, polis işe karıştığında göz yaşartıcı bombalara karşı kendinizi korumak için sirkeye batmış mendiller götürün. Göstericiler Cabatillo'ya yüz metre kadar yaklaşınca, siz, Heroes sokağındakiler, Rosales avenüsüne yürüyüp arkadan saldıracaksınız. Yaşasın Che Guevara diye bağıracaksınız, birkaç defa, haykırmalısınız ki onu savunduğunuzdan kimsenin kuşkusu kalmasın. Göstericilere faşistlermiş gibi davranın. Tekrar ediyorum *fa-şist*. Ne demek istediğimi iyi anlıyor musunuz, esaslı bir kargaşa çıkartmak gerek, sonra saldırın, yumruğu indirin hiçbir şey gözetmeden, kimseyi sakınmadan, demir çubuklarla, muştalarla abanın üzerlerine, artık canınızın istediğini haykırabilirsiniz, eğlenin eğlenebildiğiniz kadar, göstericiler yaşasın Mao diye bağıracaklar, ama dalın aralarına, aman vermeyin, sizin bayramınız bu, tadını çıkartın, şahin müfrezesisiniz siz, kendinizi arazide deneyeceksiniz çocuklar, sokakta, makadam üzerinde, direklerle kepenklere karşı, dükkânları taşa tutun, halkı öğrencilere karşı kışkırtır bu, ama en önemlisi

şu, üzerlerine saldırınca hiç çekinmeyin, yürüyün, acımadan vurun, göz açtırmayın, basın tekmeyi taşaklarına, sen ve sen, sadece ikiniz, buz kıracağı alın yanınıza hiç belli olmaz, ve şu alçak kızıllardan birinin gözü çıkacak olursa, iyi bir ders olur bu onlara, biz sizi koruruz, şunu kafanızın içine iyice yerleştirin, biz koruruz sizi, işinizi iyi görün, sokak sizin, sen, nerede doğdun sen? Ya sen? Azcapotzalco, Balbuena, Xochimilco, Kuzey Kanalı, Atlampa, Colonia Transito, Martires de Tacubaya, Panteones'de, öyle değil mi? Öyleyse intikamınızı alacaksınız bugün, şahinlerim, sadece bunu düşünün, canınıza okuyan sokak sizin bugün, siz de onun canına okuyun, cezası mezası yok bunun, tıpkı Meksika'nın fethi gibi, kazanan kazanır, bugün sokağa ineceksiniz, şahinlerim, sizi adam yerine koymadığını sandığınız her deyyustan intikamınızı alacaksınız, sizi altında ezdikleri küçümsemeden öcünüzü alacaksınız, şimdiye kadar cevap veremediğiniz hakaretlerden, yiyemediğiniz yemeklerden, düzemediğiniz kızlardan, kirayı arttıran ev sahibinden, sizi evinizden atan yöneticiden, beş bin pezo toka edilmediği için ananızı ameliyat etmeyen doktordan intikamınızı alacaksınız, sizi sömürenlerin çocuklarına kötek atacaksınız, anlıyor musunuz? Öğrenciler, babaları gibi mülk sahibi, bürokrat, doktor olacak zengin çocuklarıdır, sadece intikam alacaksınız, anladınız değil mi, şahinler müfrezesi? gri kamyonlarda sessiz durun, tetikte bekleyin, sonra ırzına geçilmiş küçük kızkardeşinizi, annenizin yer silmekten nasırlaşmış dizlerini, babanızın bok küremekten yamulmuş ellerini düşünerek vurun, intikam günüdür bugün, şahinlerim, bugün sadece bugün, gevşemeyin, korkmayın, polis kurdeşle ve kolçaklardan tanıyacak sizi, size vururmuş gibi yapacaklar, numara yapın, bizi götürürmüş gibi yapacaklar, ama göstermelik olacak bu, gazetecileri kandırmak için, çünkü önemli olan gazetelerin yarın solcu öğrenciler ara-

sındaki kavgadan söz etmeleri, başkentin ortasında yıkıcı kargaşa, komünist nifak baş kaldırıyor, başı kesilsin! Cumhuriyeti anarşiden kurtarmak gerek, size gelince şahinlerim, başkaları dayak yedikçe dayak yemiyeceğinizi asla unutmayın, yemeyeceksiniz, size söz veriyorum, şimdi artık gidin, sokak sizindir, sokağın efendisi olun, saldırın, dumandan korkmayın, şehir zaten dumana gömülmüş durumda. Yapacak başka bir şey yok.

Tanımama

Annesi Dona Amparo öylesine utanıyormuş ki bu yüzden gelmek istememiş, böyle söyledi ona Rosendo ve Romano dayıları, kendi oğlunun hapse düşebileceğine inanmak istemiyormuş; Richi, Acapulco orkestrasına girmeyi başarmış, arada sırada Bernabe'nin annesine yüz pezo gönderiyordu: annesi utançtan ölüyor, hiçbir şey bilmek istemiyordu, Romano ona kocası Andres Aparicio'nun da birini öldürmüş olduğunu söyledi. Evet, diye yanıtladı annesi, ama o hiç değilse hapse girmedi, aileden hapisaneye düşen ilk insan Bernabe'ydi. Haydi canım, kocakarı.

Dayıları da tanıyamıyordu artık onu, ama onlar Bernabe'ye başka bir açıdan bakıyorlardı; kendileri ekilmemiş arazide tavşan ve kurbağa avlarken tuğla yığınının üzerinde oturan küçük dangalak değildi artık. Birini öldürmüştü Bernabe, Alvaro köprüsünde herifin üzerine buz keseceğiyle saldırmış, keseceği göğsüne saplamış, yaralı çocuğun gövdesinin silâhın demirinden daha güçlü olduğunu hissetmişti, bununla birlikte, kesecek içorganlarına ulaştı, ancak içorganlar aleti yakaladılar ve içeriye aldılar, aşıklardan birinin ötekini soğurması gibi. Delikanlı aynı anda

gülmeyi ve anırmayı kesti, bakışları neon lâmbalarına çakılı kaldı. Sarışın aldırmamasını söylemeye geldi, seyircileri biraz eğlendirmek gerekiyordu, Bernabe anlayacaktı bunu, birkaç gün sonra salıvereceklerdi, ama işleri ayarlamak, adaletin mülkün temeli olduğunun kanıtlanması için zaman gerekiyordu. Ama Sarışın da tanıyamadı onu, ilk kez kekelediğini duyuyordu, gözlerinin yaşardığını bile gördü, neden birini temizlemen gerekti, Bernabe, hem de bizimkilerden birini? Dikkat edebilirdin. Hem sonra, Eşek, tanıyordun onu, zavallı Eşek, biraz dalyaraktı ama aslında kötü biri değildi. Neden yaptın bunu Bernabe? Buna karşılık, garson Jesus Florencio onu görmeye iyi bir dost gibi geldi, ve hapisaneden çıkınca gelip kendisiyle birlikte lokantada çalışması gerektiğini söyledi, patronla işleri yoluna koyabilirdi, nedenini söyleyecekti hemen ona. Kavga günü, licenciado Mariona Carreon lokantada sarhoş oldu, çok heyecanlıydı, dostlarına kendisine bir yığın şey anımsatan bir çocuktan söz etmişti, ama aynı zamanda, yirmi yıl önce, Guerro eyaletinde bir kooperatifte tanıdığı birini de anımsatıyordu, kurala uymayı reddeden, sözümona Eyalet'te adaleti sağlamak isteyen, ama kendini sözümona değil gerçekten cehenneme yollayan bir mühendisi. Kendini ilgilendirmeyen bir işe burnunu sokmak isteyen bir yabancıya karşı, yoksul zengin köyün bütün ailelerini birleştirerek mühendis Aparicio'ya karşı direnmeyi nasıl örgütlediğini anlattı. Hemşerilik duygusuna seslenmek kolaydır. Önemli olan diye açıkladı Mariano Carreon reislik sistemini güçlendirmek, yasanın olmadığı yerde reis kendi buyruğunu kullanır, düzenin olmadığı yerde ne özel mülkiyet vardır, ne de, tek kelimeyle, zenginlik vardır baylar dedi dostlarına. Küçük mühendis bir kutsal öfkenin, haçlı inancının etkisi altında hareket ediyordu sanki, bu da senor licenciadonun tepesini attırıyordu. On yıl boyunca türlü türlü şeyler sunarak,

yükselme, ev, para, yolculuk, kadın vadederek onu baştan çıkarmayı, satın almayı denemişti. Üstelik ceza falan da görmesi söz konusu değildi. Ama nafile! Mühendis Aparicio saplantısı olmuştu; bunun üzerine, onu satın alamayınca, onu yok etmeye karar verdi, akla gelebilecek her türlü engeller çıkartarak tekerine çomak soktu, görevinde yükselmesine olanak tanımadı, onu yoksulluk kuşağının yitik mahallelerine sığınmak zorunda bırakmak için Guatemala sokağında oturduğu evden attıracak kadar ileri götürdü işi. Licenciado Mariano'nun saplantısı öylesine bir saplantıydı ki öteki yoksul düşmüş ailelerle birlikte Andreas Aparicio ve ailesinin yerleştiği mahallenin toprağını bunları kimse yerlerinden atmasın diye satın aldı, orada kalsınlar diyordu, yaşlılar ölecekler, sadece namusla yaşanmaz, onur karın doyurmaz, doğru yolu göstererek benim şahinler yuvasına çekeceğim öfkeli gençler deposunu korumak iyi olur. Yoldan çıkmayan küçük mühendisin, karısı, oğlu ve hödük kayınbiraderleriyle birlikte licenciado Mariano'nun toprakları üzerinde oturduğunu düşünmenin, bu biricik ağa keyfinin tadını çıkartıyordu her gün. Ama bu ters alayın iyice kıvamını bulması için, mühendis tarafından da bilinmesi gerekiyordu. Bu nedenle, Bernabe, bu acı şakayı babana anlatması için silâhlı kiralık katillerinden birini gönderdi licenciado, şefimizin merhameti sayesinde yaşadın serseri herif, tertemiz, lekesiz, yoldan çıkmaz geçinen senin gibi biri için on yıl dilencilik etmek ne demek, ve yaşlanmamak için her zaman gülümseyen babam o gün licenciado Carreon'un kiralık katilinin üzerine atıldı ve tekmeleye tekmeleye öldürdü onu, sonra yok olup izini kaybettirdi, çünkü senin gibi hapisaneye düşüp çürümek yerine izini kaybettirip ölmüş numarası yapmaktan başka onurlu bir seçeneği kalmamıştı, üstelik senin şunun şurasında birkaç günün var içerde. Bilsen daha iyi olur, dedi Jesus Florencio, sana

verdikleri iş hiç de avanta palas bir iş değil, öyle sattıkları gibi. Günün birinde taşaklı bir herife rastlarsın ve cezanı çekmeyi mumla ararsın, beş para etmez, sökmez dokunulmazlığın. Şef beni kayırıp kanadının altına almasa hapı yutardım diyerek bütün ömrünü korku içinde geçirmek hiç de iç açıcı olmamalı, Bernabe, ince bir yün örtüyü üzerine çekip ranzada uykuya daldı, düşünde Şef'le konuştu, babamın karşısına erkekçe çıkmaya cesaret edemedin, bir katil yolladın, ama gönderdiğin katil çartayı çekti, cavalacoz. Daha sonra başka bir düş gördü, sessizliğe dalıyor, yavaş yavaş ölüyor, parçalanmış bir insan kalıntısı gibi su yüzeyinde sallanıyordu; nasıl bir adam? Düşünü, belirsiz ama şiddetli bir arzudan —su, hava, bahçeler, taş, zaman, her şey bütün dünyanın, bütün insanların buyruğunda olsun— ayırtedemediği bir düş gördü.

— Neredeydi insan?

Şef

Şef'in babasına ve kendisine yaptıklarına karşı nefret duygusuyla dolu olarak çıktı hapisaneden. Sarışın onu kapıda karşıladı ve kırmızı Thunderbird'e bindirdi *una vez naad mas, se entrega el alma con la dulce y total renunciacion*[1] hey be, Sarışın'la birlikle hem müzik hem de zevk vardır. Sarışın, Bernabe'ye, Şef'in kendisini Pedregal'deki evinde beklediğini, canının istediği zaman onu görebileceğini haber verdi. Bernabe, Lecumberri hapisanesinde on gün geçirmek zorunda kaldığı için çok üzgündü Şef, o da çok

1. Bir kez, sadece bir kez, tatlı ve eksiksiz dünya nimetlerine sırt çeviriş anında teslim olur ruh.

berbat günler geçirmişti. Gazete falan okumadığı için Bernabe bilmiyordu, ama Şef'e karşı kampanya açılmıştı, sözde kışkırtıcılar kullanmakla suçlanıyordu, Yucatan'a vali olarak gönderilmekle tehdit ediliyordu, aya vasıfsız işçi gönderir gibi —, siyasî düşmanlarından yakında öcünü alacağını söylüyor. Müfreze içinde en erkek senin çıktığını söylüyor. Zavallı Eşek'i öteki dünyaya postalamana karşın. Ama Şef senin tutkunu anladığını söylüyor, kendisi de tıpkı böyleymiş. Bernabe bir çocuk gibi ulumaya başladı, her şey gülünç geliyordu ona, Sarışın bir saygı belirtisi olarak müziği susturdu, Bernabe ondan kendisini İspanyol Pantheon'unun yanında, Calzada de Azcapotzalco'da indirmesini istedi, ama Sarışın endişeliydi, büyük gardenya çelenkleri hazırlayan çiçekçi dükkânlarının ve kapak taşları, adlar, tarihler, her erkek ve kadının ölüm ve doğum tarihlerini —licenciado Carreon'un buyruğu üzerine yakılan kitabı anımsayarak nerede bu insanlar? diye düşünüyordu— kazıyan mezartaşı dükkânlarının önündeki kum havuzları boyunca yürüyen Bernabe'yi izledi. Sabırlı olmaya ve o mezarlığın demir parmaklıklarından çıkıncaya kadar beklemeye karar verdi, bir saaat sonra, işi şakaya vurmayı yeğledi, buraya bak aslanım bugün ikinci kez parmaklıklardan geçiyorsun, dikkatli ol, Şef'e karşı yüreği kinle dolu girdi Pedragel'deki eve Bernabe, ama miyop hademe kafasını, bir cankurtaran simidi gibi viski bardağına sarılışını görür görmez ona acımaya başladı. Dört ayak üstüne gelmiş, taşakları morarmış, karısının acımasız cilvelerini yenmeye çabalarkenki görüntüsüne acımaydı bu. Velhasıl, bir gecekondu mahallesinin barakalarından birinde oturmak yerine, görgü kuralları öğrenmek için rahibeler okuluna gitmeye niçin hakkı olmasın Mirabella'nın Pedregal'deki eve girdi, Şef'i çok efkârh gördü, ona karşı bir acıma ama aynı zamanda bir güvenlik duygusu duydu, burada başına kötü bir şey gelmeyecek, bura-

da kimse yüz üstü bırakmayacaktı kendisini, burada Şef onu arabaların ön camını silmeye mahkûm etmeyecekti çünkü Guerrero eyaletinde adaleti mülkün temeli yapmaya niyeti yoktu Şef'in, kendisini bir kurban gibi tertemiz hissetmek zevki için açlıktan ölmeyecekti, babası gibi budala değildi Şef, ah küçük şefim sakın terketme beni. Büyük bir yiğitlik örneği vermiş olan çocuğa bir viski vermesini söyledi licenciado Sarışın'a, kaygılanması için bir neden yoktu, politika uzun bir sabırdan başka bir şey değildi, bu bakımdan dine benzer, kendisine karşı dolap çevirenlerle, taşranın bir bucağına sürgün etmek isteyenlerle hesap göreceği gün gelecekti. Kötü anlarında yanında olan Bernabe'nin intikam saatinde de yanında olmasını istiyordu. Çok tanınan müfreze artık ad değiştirecekti, yalnızca altı yıllığına da olsa hükûmete sızmış olan kripto-komünistlere karşı intikam güneşiyle yıkanmış, aklanmış olarak tekrar ortaya çıkacaktı, o cennetlik yeniden seçilmeme ilkesi sayesinde kızıllar kapı dışarı olacaklardı ve tıpkı bir sarkaç gibi kendileri gelecekti iktidara, çünkü uzun uzun beklemesini biliyorlardı, tıpkı müzelerdeki taş putlar gibi, öyle değil mi? Hiç kimse engel olamayacak bize. Boynundan tutarak Bernabe'ye hiçbir yazgının horgörüye karşı koyamayacağını söyledi, sonra Sarışın'a dönerek, yarın Kanada'dan dönecek olan soltera Mirabella evde bulunduğu sürece ne kendisi, ne Bernabe'yi, ne de müfrezeden başka birini görmek istemediğini ekledi. Bunun üzerine ikisi konaklama yerine gittiler, gerektiği zaman kendisini savunması için bir tabanca verdi Bernabe'ye Sarışın, ve kaygılanmamasını söyledi, Şef haklıydı, harekete geçtikleri zaman kendilerini durdurmanın olanağı yoktu, *bak şu taşa nasıl da* yuvarlanıyor, canına yandığımın dedi Sarışın, Bernabe'nin daha önce hiç görmediği kötü bir bakışla, isterlerse, ama yalnızca istesinler, Şef'in ellerinden bile kurtulabilirlerdi, bilmesi gereken her

şeyi bilmiyordu daha Bernabe, olaylar nasıl örgütlenir, bir mahalle nasıl kuşatılır, adamlar nasıl toplanır, sapanla nasıl kavgaya başlanır, sonra bisiklet zinciriyle, nihayet buz keseceğiyle, senin Eşek'i öldürmek için kullandığın türden, değil mi Bernabe? Gayet kolaydı, görünmez ama paylaşılmış bir terör yaratmaktı söz konusu olan, biz sonsuza dek başkalarının kanatlarının altında yaşamaktan korkuyoruz, onlar koruyucusuz yaşamaktan. Seçimini yap aslanım. Ama Bernabe artık dinlemiyordu onu. Bu sabah mezarlığa yaptığı ziyareti, burjuva mezarında Martincita ile sevişerek geçirdiği pazarları, bir servinin arkasına işeyen kabak kafalı, güleç, budala görünüşlü zurna gibi sarhoş adamı, Azcapotzalco öğlesinde kırmızı biber kadar yakıcı güneşin altında pantolonunun önünü kapatırken gülmesini sürdüren o yaşlı adamı düşünüyordu tekrar. Bernabe utanç duydu. Ama bir daha asla olmayacaktı. Kendini tanımama, bir değişim duygusu yetti buna. Kendisine yeni bir takım elbise, elden düşme ama kendisinin olan bir Mustang satın almayı becerince annesini ziyarete gitti ve ona gelecek yıl iyi bir mahallede güneşli küçük bir ev armağan etmeye söz verdi. Annesi ona küçükken kullandığı sözcükleri söylemeye çalşıtı, meleğim, iyi bir çocuksun, *monigotito*'m, başkaları gibi serseri değilsin, eskiden babası için söylediklerini şimdi ona söylemek istiyordu, *seni ölmüş olarak hiç düşümde görmedim,* ama Bernabe'nin kulaklarında annesinin sesi ne tatlı ne de buyurgandı artık, sadece söylediklerinin tersini dile getiriyordu. Bununla birlikte, babasının en güzel pantolon askılarını, Andres Aparicio'yu gururlandıran kırmızı çizgili ve tokası yaldızlı olanı, kendisine armağan ettiği zaman ona teşekkür etti.

SON

İÇİNDEKİLER

Bu Evler Bir zamanlar Saraydı 7
Tan Ağartısında 33
Analar Günü 59
Andres Aparicio'nun Oğlu 95

YANIK SULAR

Carlos Fuentes

Türk okurlarının *Artemio Cruz'un Ölümü* ve *Deri Değiştirmek* adlı iki büyük romanıyla tanıdığı Meksikalı ünlü yazar *Carlos Fuentes*'in yeni bir kitabını daha sunuyoruz. *Yanık Sular*'da birbirine bağlı dört öykü var. *Bu Evler Bir Zamanlar Saraydı*'da tekerlekli sandalyesinde, şimdi yıkıntıya dönmüş eski sarayları düşleyen sakat Luisito'yu, *Tan Ağartısı*'nda, yüksek Meksika yaylasındaki eski kentte sabahın erken saatlerinin kokusunu da havasını da gökdelenlere kaptıran Federico Silva'yı, *Analar Günü*'nde, torunuyla birlikte geneleve âlem yapmaya giden general eskisi Vicente Vergara'yı, *Andres Aparicio'nun Oğlu* adlı öyküde de, arayıp bulamadığı sözcüklerin yerini ancak şiddetle doldurabilen genç Bernabi'yi tanıyacaksınız. Bu dört öykünün dört ayrı dünyada yaşayan, görünmez iplerle birbirine bağlı kahramanlarının ortak bir mekânı var: Kendi çocuklarını yiyen, kendi canına kıyan lânetli 'Yanık Sular Kenti' Meksiko.

Kapak resmi: **Turgut Keskin**